

Zhenezi

Seme wemu w'a koḡo ḡoḡoḡo keree yu ge

Kile w'a koḡo yàa

1 ¹ Koḡo ḡoḡoḡo na Kile w'a fugba ni ḡiḡe yàa. ² ḡiḡe ki bi bye ḡaha baa, yaaga baa. Nibiige ki bi tḡ locogoḡo ḡuḡo ni. Kile Munaa di ḡe lḡḡo ki ḡuḡo na. ³ A Kile di jo: «Kḡeenge ki pye». Taapile ni a kḡeenge di bye.* ⁴ A Kile di kḡeenge ki ḡa k'a ḡo, na kḡeenge ni nibiige waa laha yiye na, ⁵ na kḡeenge ki meḡe yiri «caḡa», na nibiige ki meḡe yiri «ḡiige». A ḡiige nigin di bye ni caḡa ḡii nigin. Kee ḡe caḡa shuun wogo ke.

Kile w'a fugba ni ḡiḡe yàa

⁶ A Kile di jo: «Laraga ki pye lḡḡoḡo yi te ni. K'i lḡḡoḡo yi laha yiye na.»* ⁷ A Kile di laraga ki yàa. A kee laraga k'i noḡodaan lḡḡoḡo ni fugba lḡḡoḡo yi laha yiye na. A lee shiin di bye mu. ⁸ A Kile di laraga ki meḡe yiri «fugba». A ḡiige nigin di bye ni caḡa ḡii nigin. Kee ḡe caḡa shuun wogo ke.

⁹ A Kile di jo: «Fugba wu wo noḡodaan lḡḡoḡo yi yiye pinne tanugo ni. Tawaga di bye.» A lee shiin di bye mu. ¹⁰ A Kile di tawaga ki meḡe yiri «ḡiḡe», na lopinniye yi meḡe yiri «suumo lḡḡo». A Kile di lee ḡa l'a ḡo.

Kile w'a ḡà, ni shinma, ni tiire yàa

¹¹ A Kile di jo: «ḡiḡe ki ḡà ni shinma yeege, yi yiye shi pye; tiire be di tiye pyaa nagoo pye ni cegee ni.» A lee shiin di bye mu. ¹² A ḡiḡe k'i ḡà ni shinma yeege, na be ni yi tuuyo ni; ni tiseye be ni yi tuuyo ni; yi cegee di bye yi nagoo ni. A Kile di lee ḡa l'a ḡo. ¹³ A ḡiige nigin di bye ni caḡa ḡii nigin. Kee ḡe caḡa taanri wogo ke.

Kile w'a caḡa ni yeḡe yàa

¹⁴ A Kile di jo: «Kḡeenegeye yi pye fugba we ni. Y'i caḡa ni ḡiige laha yiye na. Y'i bye ḡaha sheshere, y'i da tegege ki shere; y'i da caḡa ḡehere, ni kalere, ni yee shere. ¹⁵ Y'i bye kḡeenegeye fugba wu ni, y'i da kḡeenge

* 1:3 2 Korente Sheen 4:6

* 1:6 2 Pyeri 3:5

yeege niŋe ki na.» A lee shiin di bye mu. ¹⁶ A Kile di kpɛɛnɔyɔ shuun yàa: a nigbɔhɔ k'i bye caŋa ɲuŋɔ ni, a nibire l'i bye piige ɲuŋɔ ni. A wu wɔrɔɔ be yàa. ¹⁷ A Kile di yi yaha fugba wu laraga ki ni, y'i da kpɛɛnge yeege niŋe ki na. ¹⁸ Y'i bye caŋa ni piige ɲuŋɔ ni, y'i kpɛɛnge ni piige laha yiyɛ na. A Kile di lee ɲa l'a ɲɔ. ¹⁹ A piige nigin di bye ni caŋa nii nigin. Kee ɲɛ caŋa shishɛɛre wogo ke.

Kile w'a ɲii yaŋmuyɔ yàa

²⁰ A Kile di jo: «Nii yaŋmuyɔ niŋehɛye yi pye lɔhɔ ni. Shazhɛɛre di da yiri niŋe ki na t'a beele fugba wu ni.» ²¹ Kile w'a fyanagaya, ni suumɔ lɔhɔ yaŋmuyɔ, ni lɔhɔ yakokaara beɛri yàa, na be ni tiye pyaa tuuyo ni. Na shazhɛɛre be yàa, na be ni ti tuuyo ni. A Kile di lee ɲa l'a ɲɔ. ²² A Kile di duba yi mu na jo: «Yi pye sege fɛɛ, y'i nagoo niŋehemɛɛ ta, y'i suumɔ lɔhɔ ni. Shazhɛɛre be di ɲɛhe niŋe ki na.» ²³ A piige nigin di bye ni caŋa nii nigin. Kee ɲɛ caŋa kaguro wogo ke. ²⁴ A Kile di jo: «Niŋe ki ɲii yaŋmuyɔ tuuyo beɛri yeege: yapɔrɔyɔ, ni sige yaŋmuyɔ, ni yakokaara beɛri, yi be ni yi tuuyo.» A lee shiin di bye mu. ²⁵ Kile w'a niŋe xaara beɛri yàa, ti be ni ti tuuyo: sige yaŋmuyɔ, ni yapɔrɔyɔ, ni yakokaara, na be ni yi tuuyo ni. A Kile di lee ɲa l'a ɲɔ.

Kile w'a ná ni cee yàa

²⁶ A Kile di jo: «Wù sipya yàa wùye jaa ni. Wu bye ba wèe ɲɛ wɛ; wu bye fyaa, ni shazhɛɛre, ni niŋe xaara, ni niŋe yakokaara beɛri ɲuŋɔ ni.»*

²⁷ Kile w'a sipya yàa wuyɛ jaa ni.

W'a wu yàa Kile jaa ni.

Kile ya pu yàa ná ni cee.*

²⁸ A Kile di duba pu mu na pu pye: «Yi ɲɛhe! Yi niŋe ki ni! Yi ki kuu! Y'i bye lɔhɔ fyaa, ni fugba shazhɛɛre, ni niŋe ɲii yaŋmuyɔ yi beɛri kafɛɛ.» ²⁹ A Kile di jo: «Wii mɛ ne niŋe ki shinma we ni ki tiseye yi beɛri kan yi mu, yi cegee na ɲɛ yi nagoo funŋɔ ni. Yee na ba bye yi ɲɔlige. ³⁰ Nɛ ɲà kan naŋa yaaya, ni fugba shazhɛɛre, ni niŋe yakokaara ti beɛri mu yi ɲɔlige.» A lee shiin di bye mu. ³¹ A Kile di wu yaŋmuyaaya yi beɛri ɲa y'a ɲɔ xuuni. A piige nigin di bye ni caŋa nii nigin. Kee ɲɛ caŋa gbaara wogo ke.

* 1:26 1 Korente Sheen 11:7

* 1:27 Macoo 19:4; Marika 10:6; Zhenezi 5:1-2

Caɗa gbarashuun wogo ke

2¹ Lee yaagana li na fugba, ni jɪɲe, ni ki yaɲmuyɔ bɛeri w'a yàa. ² Ba Kile ya wu labye wu xɔ wá caɗa gbarashuun wogo ki na we, na ɲmɔ caɗa gbarashuun wogo ki na wu labye wu bɛeri na.* ³ A Kile di duba caɗa gbarashuun wogo ki mu; na ki yaha wuyɛ yahama ni, na li kaɲuɲɔ pye w'a wu labye wu bɛeri xɔ, na ɲmɔ kee caɗa ke.

⁴ Keree kiimu k'a pye fugba we ni jɪɲe ki niyaaxhɔɔ na ge, kee ki wa mɛ.

Kile ya Adama ni Awa yàa

Tuun wemu ni Kile ya fugba ni jɪɲe ki yàa ge,⁵ tire nigin bɛ bye jɪɲe ki na we. Nà kana nigin bɛ bi sanha fin jɪɲe ki na we, bani Tehene Baa Kile bi sanha zanha shan jɪɲe ki na we, sipya bɛ di bye jɪɲe ki na wemu na da faa pyi we. ⁶ Kafugo ki bi ma fòro jɪɲe ki ni, na mɛɲe kpɔɔn, kee di jɪɲe ki fugba wu bɛeri jɪɲeɛ. ⁷ A Tehene Baa Kile di jɪɲe puuro lɔ, na ti yàa sipya, na jiiɲeere kafɛɛge le wu munawegee ni ni wuyɛ pyaa ɲɔ kafɛɛge ni. A sipya wu bye jiiɲeere na*.

⁸ Lee kadugo na a Tehene Baa Kile di tiire kerɛye yàa Edeni fiige ki Kile-nɔhɔ ki na. Ná we w'a yàa ge, na wee yaha wà. ⁹ Tige tige k'a ɲɔ ɲɛwiine ni, na daan talige ni ge, a Tehene Baa Kile di yee bɛeri tuuyo pye y'a fin foro jɪɲe ki ni. Nii Sicumɔ Tige, ni Kasaɲaa ni Kakuuɲɔ Bɛeri Ceme Tige* k'i ɲɛ tiire kerɛye yi niɲe ki ni.

¹⁰ Gba lɔhɔ ka bi fúu na yiri Edeni koomɔ pu ni, na lɔhɔ kaan naxhoo wu tiire ti mu. A gba wu daa wee xuu wu ni na pye gba keye shisɛere. ¹¹ Keɲe nizhiime ki mɛge bye na Pishɔn, kee bi Xhavila koomɔ pu bɛeri maha, sanni wu bye wee xuu wu ni. ¹² Sanni nijeme wu bye wee mara wu wo sanni we. Tige kuro nudanga wuuro ta mɛge ki ɲɛ na bideliyɔn, tee kuro te ni onikisi kagereye bɛ ya daa wà. ¹³ Gba keɲe shuun wogo ki mɛge ki bye na Giyɔn, kee bi Kushi fiige ki bɛeri maha. ¹⁴ Gba keɲe taanri wogo ki mɛge bye na Tigire. Kee bi fúu Asiri fiige ki Kile-nɔhɔ ki na. Gba keɲe shisɛere wogo ki mɛge bye na Efurati.

¹⁵ A Tehene Baa Kile di ná wu yaha Edeni tiire kerɛye yi ni, na w'a yi yari wu da yi kaseri. ¹⁶ A Tehene Baa Kile di le ɲɔmɛɛ le jo ná wu mu na: «Ma na já da tiire kerɛye yi tiye yi bɛeri nagoo li, ¹⁷ ga tige kemu ki wa

*2:2 Ekizode 20:11; Heburuu 4:4-10

*2:7 1 Korente sheen 15:45

*2:9 Kasɛɛ 2:7 ; 22:2, 14

Kasaarjaa ni Kakuuḡḡo Bēeri Ceme Tige ki ge, ma ganha kee li we, bani ma ga kee li caṇa kemu m'a xu!»

Cee yaagana

¹⁸ A Tēhene Baa Kile di jo: «Li ya ḡḡo ná wu pye wuyē nigin we. Ne na wu tuugo tēgeḡḡo yàa wu mu.» ¹⁹ A Tēhene Baa Kile di sige xaara ni fugba shazhēere bēeri yàa na yeege ḡiḡe ki ni. Na ba ni ti ni ná yíri, na wu wii yirigana lemu na wu da da ti yiri ge. Ná w'a meḡe kemu le kemu na ge, a kee di bye kee wo meḡe. ²⁰ A ná wu yapḡḡo ye, ni fugba shazhēere, ni sige xaara ti bēeri meye le.

Ga tēgeḡḡo ya ta ná wu mu wemu wu ḡe ba wu ḡe we. ²¹ A Tēhene Baa Kile di ḡmunugbo wá ná wu na. Na wu yaha pee ḡmunumo pu na, a Kile di ná wu gbodipile nigin lo, na wu ceexaara ta yaha lee talḡḡo ki ni na taga kee wege ki to. ²² Gbodipile le Tēhene Baa Kile ya lo ná wu ni ge, na lee taga cee yàa, na ba ni wu ni ná yíri. ²³ Ba ná w'a cee wu ḡa we, na jo: «Wii me, ne kaciige ka ki ḡe ke.

Ne ceepuuro ta ti ḡe te.

We meḡe na bye <Cee*,>

bani w'a foro ná ni.»

²⁴ Lee l'a li pye ná na ba wu nu ni wu to yaha, na nḡḡo wu shḡ na. Pu na ba bye ceepuuro nigin.* ²⁵ Ná ni cee ceepilegee wuu pu bye, pu bi ta shiige ce we.

Jurumu nizhiime wu keree

3 ¹ Tēhene Baa Kile bi sige yaḡmuyḡo yemu bēeri yàa ge, wo* wu bi shiige yisaya bēeri na. A wo wu ba cee wu pye: «Can na, Kile w'a jo na yee ganha ba tiire kerēye yi tiye yi bēeri nagoo li-i ya?» ² A cee wu wu ḡḡo shḡ na: «Wēe na já da tiire kerēye yi bēeri nagoo li. ³ Ga tige ke ki wa tiire kerēye yi ḡiḡe ki ni ge, Kile ya jo na: «Wù ganha da kee pya li we, wù ganha da gbḡn be wu na we. Lee ga bye, wēe na xhuu.» ⁴ A wo wu cee wu pye: «Yee da xhuu we de! ⁵ Ga Kile ya li ce na caṇa kemu y'a da kee tige ke pya wa li ge, yee ḡii na mugi, yi na bye ba Kile ḡe we: yi na kasaarjaa ni kakuuḡḡo bēeri ce.»

* **2:23** Ná ni cee meye y'a foro yiye feni fo xuuni Heburuu jomḡ pu ni. Ná meḡe ḡe na «Ish», cee meḡe di ḡe na «Isha».

* **2:24** Macoo 19:5; Marika 10:7-8; 1 Korente Sheen 6:16; Efese Sheen 5:31.

* **3:1** Kshee 12:9 ; 20:2

⁶A cee wu tige pya wu ta w'a ɲɔ ɲewiine ni, na wu na daan talige ni, na wu na já fungɔngɔ fɛere kan sipya mu, na ma pye keree beeri ceɔɔ, bani fungɔngɔ fɛere wa wu ni. A wu tige pya wa lɔ li, na wa kan wu poo wu be mu wuye tãan. A wee be di wee li. ⁷Wee tuun wu ni a pu beshuun ɲii di mugi. A p'i li ce na pee ceepilegee wuu pu ɲɛ. A p'i nitoroɲɔ weye jooli nɔɔɔ yiyɛ na na pye pu faya.

⁸Ba yakoɲɔ k'a pa nɔ we, a p'i Tehene Baa Kile mujuu logo tiire kerɛye yi ni wu na ɲaari. A ná wu ni wu shɔ wu baa she ɲmɔhɔ Tehene Baa Kile ɲaha na, kerɛye yi tiire ti te ni. ⁹A Tehene Baa Kile di ná wu yiri na wu pye: «Mii m'a wa we?» ¹⁰A wu wu ɲɔ shɔ na: «Ne mu mujuu logo tiire kerɛye yi ni na fya, na naye ɲmɔhɔ, bani ne ceepile wo wu ɲɛ.» ¹¹A Tehene Baa Kile di jo: «Jɔɔɔ w'a mu pye na mu ceepile wo wu wa we? Tige kemu nagoo na ne mu sige tiire kerɛye yi ni ge, wee pya wa m'a li ge?» ¹²A ná wu wu ɲɔ shɔ na: «Cee we m'a kan ne mu wu bye na tãan ge, wee w'a tige pya wa kan ne mu ne li.» ¹³A Tehene Baa Kile di cee wu pye: «Naha na m'a lee pye we?» A cee wu wu ɲɔ shɔ na: «Wɔ w'a ne faanna; a ne wu li.»* ¹⁴A Tehene Baa Kile di yi jo wɔ wu mu na:

«Le m'a pye ge,

lee wuu na ma na ba laɲi yapɔɔɔɔ
ni sige xaara ti beeri te ni.

Ma na ba fuulo ma yacere na.

Gbazhenhe na ba bye ma yalige
ma shi caɲa ɲehɛ ki beeri ni.

¹⁵Ne na tobɛɛnɛ le ma ni cee te ni.

Tee na bye mu ni wu nagoo be te ni.

Wa ba ma ta wu na ma ɲuɲɔ tɔnhɔɔ.

Ma be ba wa ta ma na wu nɔ wu ɲidavene na.»*

¹⁶A Kile di cee wu pye:

«Ne na ba la fara ma lahaa kanhama na.

Ma na ba gana lahaa taseɲɛ ni.

Ma ɲidaan na ba ma ɲaha ɲeri ma poo yíri,

w'a bye ma ɲuɲɔfɔɔ.»

¹⁷A Kile di ná wu pye: «Ne ya ma pye ma ganha bu tige kemu pya li we ge, m'a ma shɔ wu ɲɔmɛɛ co na wee li. Lee wuu na:

«Níɲɛ ya laɲi mu wuu na.

Ma na ba fenhe ganha xuuni

* 3:13 We xuu we taanna wii ni pe jomɔ pe ni: 2 Korɛnte Sheen 11:3 ; 1 Timote 2:14.

* 3:15 We xuu we taanna wii ni Kasheɛ 12:17 wu ni.

m'a na ma jolige ta na foro jinge ki ni,
ma shi caɗa jehɛɛ beeri funɗo ni.

¹⁸Ki na ba xhuyo ni jakuunɗo yeege ma mu.*
Faa yaɗmuyɗo na ba bye ma yalige.

¹⁹Ma na ba ma jolige taa ma fun fun loho ni,
fo na she ma pye m'a kuri jinge ki ni tuun wemu ni,
bani kee ni m'a foro.

Mu je puuro,
ma na ba guri puuro ni.»

²⁰A Adama di wu sho wu mege le na Awa, (lee kori je niifere), bani niifere sipyii beeri nu wu je wii. ²¹A Tehene Baa Kile di sege faɗa yaɗa Adama ni Awa mu pu faleye. ²²A Tehene Baa Kile di jo: «Sipya ya pye ba we je we, bani w'a kakuunɗo ni kasaana ce. Wu wu jaha kon nime wu ganha da wu keɗe yeege wu Niifere Tige pya wa lo li, wu diin niifere ni xu baa we.»* ²³A Tehene Baa Kile di wu kori yeege Edeni fiige ki tiire kerere yi ni. Ni je kemu ni w'a foro ge, konho wu she faa pyi kee na. ²⁴Lee na w'a Adama kori yeege wa. Meleke pii bye wa, pee mege je na Serubeen a wu pee yaha Edeni tiire kerere yi Kile-noho ki na ni na hmopara ni, lee na figi na Niifere Tige ki kasege pyi.

Kayen ya wu cuun Abeli gbo

4 ¹A Adama ni wu sho Awa di binne, a wee di yere yacere na, na Kayen se, na jo: «Ne na se Tehene Baa Kile fanha ni.» ²Lee kadugo na a wu Kayen cuun Abeli se. A Abeli di bye yatconahama, a Kayen di bye faapye. ³Ba tuun wa ya toro we, a Kayen di wu faa yaɗmuyɗo ya wolo kan Kile mu saraga wu kasaɗaa wuu na. ⁴A Abeli be di wu wo dubyapiye nizhiye nijeye ya co gbo, na yee wo sinne xaara ti kan saraga Kile mu wu kasaɗaa wuu na. A Tehene Baa Kile di so Abeli ni wu saraga ki na.* ⁵Ga wu ya ta so Kayen wo saraga ki na we. A Kayen luu di yiri xuuni; a wu jaha di danha. ⁶A Tehene Baa Kile di jo: «Naha k'a ma luu yirige we? ⁷Ma ba kasaɗaa pyi, ma na ba fundanga ta. Ga ma ba kakuuyo pyi, kuumo na daha ma feni tuun beeri ni, na giin di se ta ma na. Ga mu w'a yaa na se ta kuumo pu na!»

* **3:17-18** We xuu we taanna wii ni Heburuu 6:8 wu ni.

* **3:22** We xuu we taanna wii ni Kashe 22:14 wu ni.

* **4:4** Heburuu 11:4

⁸ Lee be na a Kayen di wu cuun Abeli pye: «Wù she kereye yi ni.» A p'i gari wà. Ga na pu yaha kereye yi ni, a Kayen di yiri wu cuun wu feni na wu gbo.*

⁹ A Tehene Baa Kile di Kayen pye: «Mii ma cuun Abeli di je we?» A wu wu jo shò na: «Ne ce we. Ta ne wu wa na cuun wu kaseege pyewò?» ¹⁰ A Kile di jo: «Naha m'a pye we? Ma cuun wu shishan pu m'a wo ge, pu wa ba seeri je we, na sipyaa suu na ne wu yogo jo wu kaa na.* ¹¹ Nime, ni je ke k'a ki jo mugi na mu cuun wu shishan pu gba ge, mu ya laji kee na. ¹² Ma ba faa pye ni je ki na, ma da kuduun ta we. Ma na ba bye sipyinaraga ni sipyitaja ni je ke na.» ¹³ A Kayen di Tehene Baa Kile pye: «Ne jaagi kanhama p'a pele. N'a da ja pe beeri ku we. ¹⁴ Li wii, m'a na kori nijaa ke ni je ke na. Ne na ba nmohò ma na, di bye sipyinaraga ni sipyitaja ni je ke na. Wa beeri bu na ta wu na gbo.» ¹⁵ A Tehene Baa Kile di wu pye: «Sipyaa sipya w'a Kayen gbo ge, Kayen gbuuro ti foo na do ma na tojii gbarashuun.» A Tehene Baa Kile di fe kpon Kayen na, konho sipyaa sipya w'a wu ja ge, wu ganha da wu gbo we. ¹⁶ Lee kadugo na a Kayen di laha Tehene Baa Kile taan, na she diin Nodi* fiige ki ni, kee je Edeni fiige ki Kile-nohò ki na.

¹⁷ A Kayen ni wu shò wu binne, a wee di Xhenoki se. A Kayen di kulo sin, na li mege le wu ja Xhenoki na. ¹⁸ A Xhenoki di Iradi se, a Iradi di Mexhujayeli se, a Mexhujayeli di Metushayeli se, a Metushayeli di Lemeki se. ¹⁹ A Lemeki di cee shuun leje, nigin wa mege bye na Ada, shuun wo wu mege di je na Zila. ²⁰ A Ada di pya ta na wu mege le na Jabali. Piimu p'a yapowoy maraa, na shuun na jaari faya piyeye ni ge, Jabali w'a pye pee wo tole. ²¹ Jabali wo ceborona mege ki bye na Jubali. Piimu beeri p'a konoy kpuun, na maya wi ge, Jubali w'a pye pee beeri wo tole. ²² A Zila be di pya wa se, na wu mege le na Tubali-Kayen. A wee di bye tudun, na ganha na danaa ni towo yagboyo yi yari. Tubali-Kayen wo ceboroshò wu bye Nama.

²³ Caña ka, a Lemeki di ba wu cèe pu pye:

«Ada ni Zila, yi nuwegee shan!

Lemeki cèe, yi logo na jo na!

Ne sipya gbo na wo tabanaga ki footòò.

Ne nohòcèe gbo

na wo kpòòrò ti footòò.

²⁴ Ni Kayen wo gbuuro ti foo li w'a doni tojii gbarashuun,

* 4:8 Macoo 23:35 ; Luka 11:51 ; 1 Yohana 3:12

* 4:10 Heburuu 12:24

* 4:16 Nodi k'ri wu je na to puga baa.

Lemeki wuu li na ba do fo toonii kelee gbarashuun ni gbarashuun (77).»

²⁵Lee kadugo na a Adama ni wu sho wu binne sanha, a wu ja nigin wa be ta, na wee mege le na Seti, na jo: «Kayen ya Abeli wemu gbo ge, Kile ya ja watii kan ne mu wu tege.» ²⁶A Seti be di ba ja wa se, na wee mege le na Enosi. Wee tuun wu ni, a sipyii di no kon na Kile pele, na wu mege yiri na Tehene Baa Kile.

Adama wo tirige sheen pee

(1 Canja nehee 1:1-4)

5¹Ayiwa, Adama wo tirige sheen pu wo seme wu we. Canja kemu Kile ya sipya yaa ge, a wu wu yaa wuye pyaa jaa ni. ²A wu pu yaa na ni cee, na baraga le pu ni. Pu cayaaga ke, a wu pu mege le na «sipya.»*

³Ba Adama ya yee xhuu nigin ni kelee taanri (130) ta we, a wu ja wa se wuye jaa ni, ba wuye pyaa ki je we. A wu wee mege le na Seti. ⁴Seti na se xo, a Adama di yee xhuu gbarataanri (800) ta. A wu jalaa ni pushaa pii se. ⁵Adama ya shi wemu ta ge, a wee di bye yee xhuu gbarasheere ni kelee taanri (930). A wu na xu.

⁶Ba Seti ya yee xhuu nigin ni kaguro (105) ta we, na Enosi se. ⁷Enosi na se xo, a Seti di yee xhuu gbarataanri ni gbarashuun (807) ta. A wu jalaa ni pushaa pii se. ⁸Seti ya shi wemu ta ge, a wee di bye yee xhuu gbarasheere ni ke ni shuun (912). A wu na xu.

⁹Ba Enosi ya yee kelee gbarasheere (90) ta we, na Kena se. ¹⁰Kena na se xo, a Enosi di yee xhuu gbarataanri ni ke ni kaguro (815) ta. A wu jalaa ni pushaa pii se. ¹¹Enosi ya shi wemu ta ge, a wee di bye yee xhuu gbarasheere ni kaguro (905). A wu na xu.

¹²Ba Kena ya yee kelee gbarashuun ta we (70), na Malaleli se. ¹³Malaleli na se xo, a Kena di yee xhuu gbarataanri ni kelee shisheere (840) ta. A wu jalaa ni pushaa pii se. ¹⁴Kena ya shi wemu ta ge, a wee di bye yee xhuu gbarasheere ni ke (910). A wu na xu.

¹⁵Ba Malaleli ya yee kelee gbaara ni kaguro (65) ta we, na Zheredi se. ¹⁶Zheredi na se xo, a Malaleli di yee xhuu gbarataanri ni kelee taanri (830) ta. A wu jalaa ni pushaa pii se. ¹⁷Malaleli ya shi wemu ta ge, a wee di bye yee xhuu gbarataanri ni kelee gbarasheere ni kaguro (895). A wu na xu.

¹⁸Ba Zheredi ya yee xhuu nigin ni kelee gbaara ni shuun (162) ta we, na Henoki se. ¹⁹Henoki na se xo, a Zheredi di yee xhuu gbarataanri (800)

*5:2 We xuu we taanna wii ni pe jompe pe ni: Zhenezi 1:27-28 ; Macoo 19:4 ; Marika 10:4

ta. A wu jalaa ni pushaa pii se. ²⁰ Zheredi ya shi wemu ta ge, a wee di bye yee xhuu gbarashēere ni kelee gbaara ni shuun (962). A wu na xu.

²¹ Ba Henoki ya yee kelee gbaara ni kaguro (65) ta we, na Metusela se. ²² Henoki bi jaari ni Kile ni. Metusela na se xo, a Henoki di yee xhuu taanri ta (300). A wu jalaa ni pushaa pii se. ²³ Henoki ya shi wemu ta ge, a wee di bye yee xhuu taanri ni kelee gbaara ni kaguro (365). ²⁴ Henoki bi jaari na sahani ni Kile nidaan ni. A wu ba bye wu je we, bani Kile ya wu lo.*

²⁵ Ba Metusela ya yee xhuu nigin ni kelee gbarataanri ni gbarashuun (187) ta we, na Lemeki se. ²⁶ Lemeki na se xo, a Metusela di yee xhuu gbarashuun ni kelee gbarataanri ni shuun (782) ta. A wu jalaa ni pushaa pii se. ²⁷ Metusela ya shi wemu ta ge, a wee di bye yee xhuu gbarashēere ni kelee gbaara ni gbarashēere (969). A wu na xu.

²⁸ Ba Lemeki ya yee xhuu nigin ni kelee gbarataanri ni shuun (182) ta we, na ja se. ²⁹ A wu wee mege le na Nuxhun.* A wu jo: «We na ba wèe logoo niye wù keje labye wu beeri, ni wù kanhama pu beeri ni ke niye ke na, kee kemu Kile ya laji ge.» ³⁰ Nuxhun na se xo, a Lemeki di yee xhuu kaguro ni kelee gbarashēere ni kaguro (595) ta. A wu jalaa ni pushaa pii se. ³¹ Lemeki ya shi wemu ta ge, a wee di bye yee xhuu gbarashuun ni kelee gbarashuun ni gbarashuun (777). A wu na xu. ³² Ba Nuxhun ya yee xhuu kaguro (500) ta we, na jalaa taanri se: Semu ni Kamu ni Zhafeti.

6 ¹ Tuun wemu ni sipyiire t'a no kon na jeheni niye ki na ge, na pushaa seni ge, ² a Kile jalaa di sipyii pushaa ja p'a no, na be kanha pu kaa na, na pii shoonri lo pu ni na pye pu cèe. ³ A Tehene Baa Kile di jo: «Ne Munaa da diin sipya ni tuun beeri ni we, bani wu je ceexaara. Wu shi wu cana jehene da ba laha yee xhuu nigin ni kelee shuun (120) na we.»

⁴ Wee tuun we ni mōhōbahatōnyo yi bye niye ki na, fo na pa no tuun wa na.* Kile jalaa p'a bi fulo sipyii pushaa pu na, na nagoo se pu na. Pee p'a pye taashiine li wo fanhafee, ni mege fee, ni sipyigbo.

Niye ki sipyii pu wo kuumo pe

⁵ A Tehene Baa Kile di sipyii pu kuumo pu ja p'a pele niye ki na. Pu cana beeri funzhakeree je kuumo. ⁶ Na sipya ya yaha niye ki na, a li daajene di je Tehene Baa Kile ni. A wu luu di yiri xuuni. ⁷ A Tehene Baa Kile di jo: «N'a da na sipyiyaalaa pu beeri kyeegi niye ki na, na lo sipya na, na she no

* 5:24 Heburuu 11:5 wu wii, ni Zhude 14 wu ni.

* 5:29 Nuxhun kori wu je na lopine.

* 6:4 Nōburuu 13:33

niŋe xaara, ni yakokaara, ni shazheere na, bani yi beeri yàa daajeŋe k'a jé ne ni.»⁸ Ga ná wa bye wà, wu meŋe ɲe Nuxhun. W'a bi fereme ta Tehene Baa Kile jaha tàan.*

Tehene Baa Kile ya Nuxhun sho

⁹Nuxhun ni wu nagoo pu wo keree ki wa kiiri.

Nuxhun bi bye sipya wemu w'a tii ge, jaagi baa fɔ w'a bye wee tuun wu wo sipyii pu niŋe ni. Wu bi jaari ni Kile ni.*¹⁰ Jalaa taanri Nuxhun bi se: Semu, ni Kamu, ni Zhafeti.¹¹ Niŋe ki bi kolo Kile jaha tàan, niŋe ki bi ɲi kuumɔ keree na.¹² A Kile di niŋe ki wii, na ki ta k'a kolo, bani sipyiire ti beeri ti bi kolo.

Nuxhun wo kɔrɔɔ ki keree

¹³A Kile di Nuxhun pye: «Sipyiire ti beeri taaxɔɔ l'a nɔ ne jaha tàan, bani niŋe k'a ɲi ti kuumɔ na. Li wii, n'a da ba ti ni niŋe ki beeri kyeegi.¹⁴ Nuxhun, tige kɔrɔɔ nigbɔhɔ ka yàa ni goveri tige ni maye wuu na! M'a piyeye yàa ki funɲɔ ni. M'a ki funɲɔ ni ki kadugo ki wɔɔɔ ni niŋe kuro ni.¹⁵ M'a ki yàa mume na: Ki ɲidaa di bye meterelɛ xhuu nigin ni kelee kaguro (150). Ki kadaa di bye meterelɛ kelee shuun ni kaguro (25). Ki ɲubile di bye meterelɛ ke ni kaguro (15).¹⁶ M'a kafɛge tajege yaha kɔrɔɔ ki na, ma ki maha círi; ki ni kataŋa ki te wu bye keŋe nii nigin. M'a kɔrɔɔ ki kɲɔɔ li yaha kabanugo nigin na. M'a piyeye kuuyo taanri yàa kɔrɔɔ ki funɲɔ ni: Nɔhɔdaan wogo, ni niŋe wogo, ni fugba wogo.

¹⁷«Ne na ba logbɔhɔ yaha ba niŋe ki na. Munaa wa ceexaara temu beeri ni niŋe ki beeri na ge, ne na ba ti beeri kyeegi. Yara yara li wa niŋe ke na ge, yi beeri na xhuu.¹⁸ Ne na ba Kariŋeege Nɔmee nixhɔbaana lɔ ma mu. Ma na ba jé kɔrɔɔ ki ni, ma ni ma sho, ni ma jalaa, ni pu cèe.¹⁹ M'a ye niŋe ɲii yaŋmuyɔ ye beeri tuuyo shuun shuun leŋe kɔrɔɔ ki ni. Kɔnhɔ y'i bye ɲii na ma mu, ka beeri boo ni zhɔ.²⁰ Shazheere tuuyo beeri, ni ɲii yaŋmuyɔ beeri tuuyo, ni niŋe yakokaara tuuyo beeri, yi beeri shuun shuun na ba ma yíri, kɔnhɔ y'i bye ɲii na.²¹ Yaaga yaaga k'a li ge, m'a ya lɔ yee beeri tuuyo ni ma yaha maye tàan, yee na ba bye ma ni ɲii yaŋmuyɔ yi wo yaligee.»

²²A Nuxhun di li pye mu. Kile ya lemu jo wu mu ge, a wu lee beeri pye.*

* 6:8 Macoo 24:37; Luka 17:26; 1 Pyeeri 3:20

* 6:9 2 Pyeeri 2:5

* 6:22 Heburuu 11:7

Nuxhun ya jé kǎrǎgǎ ki ni

7¹ Ayiwa, a Tehene Baa Kile di Nuxhun pye: «Jé ni ma kpuun li ni kǎrǎgǎ ki ni, bani mu ye nigin ne ja w'a tii na jaha taan, we tuun we sipyii pu beeri ni. ²M'a shuun shuun gbarashuun le fefere nii yanmuyo yi beeri ni, yemu y'a byi saraga Kile mu ge, shuun wa beeri boo ni zho. M'a shuun shuun lo yanmunǎrǎyǎ yi beeri ni, shuun wa beeri boo ni zho. ³M'a shuun shuun gbarashuun lo shazheere ti beeri be ni, shuun wa beeri boo ni zho, kǎnhǎ yi shi wu bye jine ki beeri na. ⁴Cabyaa gbarashuun bu doro, n'a da zanha shan jine ki na caya kelee shisheere (40) ni piye kelee shisheere (40) funjo ni. Nii yanmuyo yi beeri ne yaa ge, ne na ba yi beeri kyeege, di yi xo jine ki na.»

⁵ Tehene Baa Kile ya yemu jo Nuxhun mu ge, a Nuxhun di yee beeri pye.

⁶ Logbǎhǎ ki tuun wu ni jine ki na, Nuxhun yee wa bye xhuu gbaara (600). ⁷ A Nuxhun di jé kǎrǎgǎ ki ni, ni wu sho, ni wu jalaa, ni pu cee ni logbǎhǎ ki jaha na.* ⁸ Fefere nii yanmuyo, ni nii yanmunǎrǎyǎ, ni shazheere, ni jine yakokaara beeri: ⁹ a yi beeri shuun shuun di jé ni Nuxhun ni kǎrǎgǎ ki ni, tuugo beeri boo ni zho, ba Kile ya yi jo we.

Logbǎhǎ ya pa jine ki na

¹⁰ Ba kee cabyaa kelee shisheere (40) w'a toro we, a logbǎhǎ di ba jine ki na.

¹¹ Nuxhun yee xhuu gbaara (600) yee li yenje shuun wogo ki cabyaa ke ni gbarashuun wu caja. Kee caja ke a jine nǎhǎdaan lobulowecogoyo yi beeri jo di mugi. A fugba wu lǎhǎ tayahaya yi jo di mugi.* ¹² A zanha di do jine ki na caya kelee shisheere (40) ni piye kelee shisheere (40).

¹³ Kee caja kiye pyaa Nuxhun, ni wu sho, ni wu jalaa: Semu, ni Kamu, ni Zhafeti, ni pu cee taanri ya jé kǎrǎgǎ ki ni. ¹⁴ Pii sipyii pii p'a jé kǎrǎgǎ ki ni, ni sige yanmuyo tuuyo yi beeri, ni yapǎrǎyǎ tuuyo yi beeri, ni jine yakokaara tuuyo yi beeri, ni shazheere tuuyo yi beeri, shiire wa yanmuro temu beeri mu na yiri ge, ni tee beeri. ¹⁵ A nii yanmuyo yi beeri shuun shuun di jé kǎrǎgǎ ki ni Nuxhun mu. A yi beeri shuun shuun di jé kǎrǎgǎ ki funjo ni. ¹⁶ A nii yanmuyo yi beeri bee ni zhaa di jé kǎrǎgǎ ki ni, ma na jo ba Kile ya yi jo Nuxhun mu we. A Tehene Baa Kile di kǎrǎgǎ ki jo to wá wu na.

¹⁷ A logbǎhǎ k'i ba jine ki na cabyaa kelee shisheere (40) funjo ni. A lǎhǎ k'i bele jine ki na, na kǎrǎgǎ ki yirige na beele jine ki fugba ni.

*7:7 Macoo 24:38-39; Luka 17:27

*7:11 2 Pyeri 3:6

¹⁸ Lohó k'a pa bele, na duri niñe ki na ge, a kórógó k'i ganha na beele lohó ki fugba wu ni. ¹⁹ Lohó k'a pa bele, na pele niñe ki beeri na fo xuuni, fo na yaña bobotuunyo yi beeri juño jò. ²⁰ Lohó k'a yaya yi juño jò na dugi yi fugba ni, fo na nò meterelée gbarashuun ni meteré taaga na. A yaya y'i biin. ²¹ Yaaga yaaga k'a ñeri niñe ki na ge, a yi beeri di xhu: shazhèere, ni yapóroyó, ni sige yanmuyó, ni niñe yakokaara beeri, ni sipyii pu beeri. ²² Munaa yaaga beeri k'a ñmógara yeege ki munaa ni, k'i ñe niñe tawaga ke na ge, yee beeri y'a xu. ²³ Munahaa yanmuyó ye beeri yi bye niñe ki na ge, a Kile di yi beeri kyeege, na yi xó. Na ló sipya na, fo na she nò niñe xaara, ni niñe yakokaara na, ni fugba shazhèere, a yee beeri di gyeege na xhó feefee niñe ki na. Nuxhun ni piimu p'a bye kórógó ki ni ge, pee ye p'a shó.

²⁴ A lohó k'i bele yaha niñe ki na, fo yebyaa kaguro.

Logbóhó k'a tigi

8 ¹ Ayiwa, a Kile di wu fungóngó yaha Nuxhun, ni sige yanmuyó yi beeri, ni yapóroyó yi beeri na, ye y'a jé kórógó ki ni ni wu ni ge. A Kile di kafèege yaha pa niñe ki na. A lohó k'i digi. ² A niñe nòhódaan lobulowecogoyo ye ni fugba lohó ki tayahaya yi jò di dó; a zanha k'i yere. ³ A lohó k'i ganha na xhuu niñe ki na caña beeri. Yebyaa kaguro nidorogo na, a lohó k'i jere. ⁴ Lee yee li yeñe gbarashuun wogo ki cabyaa ke ni gbarashuun wu na, a kórógó k'i she yere Arara Yaña Bobonó ki na. ⁵ A lohó k'i ganha na xhuu na se, fo yeñe ke wogo ke. Yeñe ke wogo ki cabishiine li na, a yaya yi juño di na na jaa.

⁶ Lee kadugo na a cabyaa kelee shishèere (40) di doro, Nuxhun bi kafèege tajege kemu yaha kórógó ki na ge, a wu wee xuu wa jò mugi, ⁷ na kanraga yaha foro. A kanraga k'i ganha na se na ma, fo lohó k'a she xhó niñe ki na. ⁸ A wu gbegbeshazhira be yaha foro, kónhó wu li ce, lohó ki bi fanha niñe ki na. ⁹ Ga, gbegbeshazhira li ya ta tatogo ta niñe ki na we. A l'i guri she Nuxhun yíri kórógó ki ni, bani lohó ki bye niñe ki beeri na. A Nuxhun di wu keñe yeege, na gbegbeshazhira li co na leñe kórógó ki ni. ¹⁰ A Nuxhun di cabyaa gbarashuun wa be pye sanha, na gbegbeshazhira li yaha foro kórógó ki ni sanha. ¹¹ A gbegbeshazhira l'i guri she wu yíri yakonó ki ni ni oliyiye tige weñe niburege ni li jòkpaanra ni. A Nuxhun di li ce lee na na lohó k'a fanha niñe ki na. ¹² A wu cabyaa gbarashuun wa be pye sanha, na gbegbeshazhira li yaha foro sanha. Li ya ta kuri she nige wu yíri we.

Nuxhun ya foro kɔrɔɔ ki ni

¹³Nuxhun yee xhuu gbaara ni nigin wu yeŋe nizhiige ki cabishiine le, lee ya lɔhɔ ki ta k'a waha jɪŋe ki na. A Nuxhun di kɔrɔɔ ki fugba wu mugi, na jɪŋe ki wii, na ki fugba wu ta w'a waha. ¹⁴Yeŋe shuun wogo ki cabyaa kelee shuun ni gbarashuun (27) wu caŋa, jɪŋe ki bi waha fɛɛfɛɛ.

¹⁵A Kile di Nuxhun pye: ¹⁶«Foro kɔrɔɔ ki ni ma ni ma shɔ we, ni ma jalaa pee, ni pu cɛɛ pu ni, ¹⁷ni jɪi yaŋmuyɔ yi beeri yi je ni ma ni kɔrɔɔ ki ni ge, shazheere, ni jɪŋe xaara, ni jɪŋe yakokaara ti beeri. M'a yi beeri yeege, kɔnhɔ y'i se y'i jehe jɪŋe ki na, y'i ki jɪ.»

¹⁸A Nuxhun di foro wu ni wu shɔ, ni wu jalaa, ni pu cɛɛ. ¹⁹A jɪŋe xaara ti beeri, ni jɪŋe yakokaara ti beeri, ni shazheere ti beeri, ni jɪi yaŋmuyɔ yi beeri y'a jɛri ge, a yi beeri di foro kɔrɔɔ ki ni tuuyo tuuyo.

²⁰A Nuxhun di saraga tawologo yereŋe Tehene Baa Kile mu, na jo fefeere yaŋmuyɔ yi ni, ni fefeere shazheere ti beeri, na pye saraga nizogoŋɔ Kile mu, saraga tawologo ki jɪŋɔ ni. ²¹A Tehene Baa Kile di kee nudanga ki logo, na jo wuyɛ funŋɔ ni na: «Ne da ga jɪŋe laŋi nige sipya wuu na we, bani sipya funŋɔ ya kolo fo wu nɔhɔpiire ni. Ne da ga jɪi yaŋmuyɔ gbo nige, ma na jo ba n'a yi gbo me we.»

²²«Ga na jɪŋe yaha xɔ,
yeme ni yalɔɔɔ,
wiire ni kafuyo,
jɪŋmɔhɔ ni kpanga,
caŋa ni piige, yee da ga xhɔ we.»

Kile ya Kariŋeege Nɔmee lemu lɔ Nuxhun mu ge

9¹Ayiwa a Kile di duba Nuxhun ni wu jalaa pu mu, na pu pye: «Yi nagoo se, p'i jehe, p'i jɪŋe ki jɪ!» ²Yi na ba bye fyaara ni funbenyaaya, jɪŋe xaara ti beeri, ni shazheere, ni jɪŋe yakokaara ti beeri, ni fya a beeri mu, yi beeri wa le yi keŋe ni. ³Munahaa yaŋmuyɔ yi beeri y'a jɛri jɪŋe ki na ge, n'a yi beeri kan yi mu nime, y'i bye yi jɔlige, ba na shinma kan yi mu we.*

⁴«Ga yi ganha da xaara ni ti munaa xa we, lee kɔri je ti shishan bu gori ti ni.» ⁵Yi shishan pe pu wa yi munaa le ge, ne na ba pee kaa yege yi mu.

* 9:1 Zhenezi 1:28

* 9:3 Zhenezi 1:29-30

* 9:4 Levitike 7:26-27; 17:10-14; 19:26; Duteronome 12:16-23; 15:23

Naŋa yaaga beeri k'a sipya gbo ge, ne na ba pu kaa yege kee mu. Sipya be bu wu sipyinjii gbo, ne na ba pu kaa yege wee be mu.

⁶ «Wa bu wu sipyinjii gbo, sipya wa na ba wee be gbo, bani Kile w'a sipya yaa wuye jaa ni.

⁷ «Yee pu pye sege fee! Y'i nagoo ta xuuni! Y'i jaaga jinge ki na!»

⁸ A Kile di Nuxhun ni wu jalaa pu pye sanha: ⁹ «Ne wa na Karijeege Nɔmɛɛ li lo yi ni yi shi wu mu, we w'a ma yi kadugo ge, ¹⁰ ni jii yanmuyo ye yi wa yi mu wa ge, shazheere, ni yapɔɔɔɔ, ni sige yanmuyo yemu yi wa yi mu wa ge, yaaga yaaga k'a foro kɔɔɔɔ ki ni ge, jinge xaara ti beeri.

¹¹ N'a na Karijeege Nɔmɛɛ li lo yee mu jo: ceexaara ta shishiin da ga gyeeɛɛɛ ni logboho ni bada sanha we. Logboho da ga jinge kyeeɛɛɛ sanha bada we.»

¹² A Kile di jo: «Nɔmɛɛ le n'a da lo l'i bye ne ni yi te ni, ni jii yanmuyo ye ni yi shi nibama wu ni ge, lee nɔmɛɛ li wo jaha shesheere ti wa da bye te: ¹³ n'a da Kile nmɔpara yaha jahaya ye ni. Lee na ba bye Karijeege Nɔmɛɛ li jaha shesheere ne ni jinge ki te ni. ¹⁴ Kile ba wo tuun wemu ni, Kile nmɔpara li na ba bye jahaya yi ni. ¹⁵ Ne na ba na funɔ to na Karijeege Nɔmɛɛ li na, lee lemu li wa ne ni yi te ni, ni jii yanmuyo yi tuuyo yi beeri ni ge. Logboho da ga ceexaara kyeeɛɛɛ nige jinge ki na bada we. ¹⁶ Kile nmɔpara na ba bye jahaya ye ni. Ne na ba lee wii, kɔho na funɔ di da dun na Karijeege Nɔmɛɛ nixhobaana li na, lemu li je ne ni jinge ki munahaa yaara ti beeri te ni ge.»

¹⁷ A Kile di Nuxhun pye: «Karijeege Nɔmɛɛ le ne lo l'i bye ne ni jinge ki munahaa yaara ti beeri te ni ge, lee wo jaha shesheere ti wa Kile wo nmɔpara le.»

¹⁸ Nuxhun jalaa piimu p'a foro kɔɔɔɔ ki ni ge, pu meye yi wa ye: Semu, ni Kamu, ni Zhafeti. Kamu je Kana wo to. ¹⁹ Pii pu je Nuxhun wo jalaa taanri we. Pee wo nagoo p'a caaga jinge ki beeri na.

²⁰ Ayiwa, a Nuxhun di faa jo kon na byi. A wu ezezen kereye shan.

²¹ Cana ka, a Nuxhun di ba duven gba na jawoho wo wuye na, na sinne fayaa baa wu fayaa puga ki ni. ²² A Kana to Kamu di wu to Nuxhun fayaa baa wo wu ja, na she yee paari wu jahafee shuun wu mu kpeenge ki na.

²³ Ga a Semu ni Zhafeti di pu to wu fadeboronɔ ka lo taha pu kapaya na, na ganha na paari na gaari kaduma, na she pu to wu to ni kee ni. P'a bi kaduyo le pu to wu ni, a p'i bye pu ya wu fayaa baa wo ja we.

²⁴ Ayiwa, ba duven w'a pa Nuxhun yaha we, wu kurogo ja w'a lemu pye wu na ge, a wu lee ce. ²⁵ A wu jo:

«Kana ya laji,

Wu na ba bye wu ceboronamaa

pu wo buloo pu beeri wo bulo.»

²⁶ A wu jo sanha na:

«Peeŋe ki taha Tehene Baa Kile na,
 Semu wo Kile we!
 Kana na ba bye Semu wo bulo.
 27 Kile wu Zhafeti* le fereŋe ni,
 wu wu teŋe Semu wo fàya piyeŋe yi ni,
 Kana di bye wu bulo».

28 Ayiwa, logboho ki na toro xo, a Nuxhun di yee xhuu taanri ni kelee kaguro (350) pye sanha. 29 A Nuxhun shi wu beeri di bye yee xhuu gbarasheere ni kelee kaguro (950), a u xhu.

Nuxhun jalaa pu wo tirige sheen pee

10 1 Ayiwa, ba logboho k'a toro we, jalaa piimu Nuxhun ya ta ge, Semu ni Kamu ni Zhafeti ni, a pee be di jalaa pii se. Pee wo tirige sheen pu wa piiri:

2 Zhafeti wo nagoo pu ŋe Gomeeri, Magogi, Madayi, Zhavan, Tubali, Meseke ni Tirasi.

3 Gomeeri wo jalaa pu ŋe, Asikenazi, Irifati ni Togarima.

4 Zhavan wo nagoo pu ŋe, Elisha, Tarisi, Kitimi ni Orodanimi.*

5 Pee wo tirige sheen p'a caaga na she diin suumo lchoyo yi no na, wa beeri ni wu fiige na saha ni wu shi jom ni, ni wu shi sheen ni wu gbawege.

6 Kamu wo jalaa pu ŋe Kusi, Misiramu, Puti, ni Kana. 7 Kusi wo jalaa pu ŋe: Seba, ni Havila, ni Sabita, ni Arama ni Sabiteka. Arama wo jalaa pu ŋe: Sheba ni Dedan.

8 A Kusi di ba ja watii be se wemu mege ki bye na Nimirodi ge. Wee w'a pye fanhafeshiime baraga wo ŋiŋe ki na. 9 Lozo nanmere li bye lii Tehene Baa Kile naha taan. Lee na p'a yu na: «Lozo nanmere Tehene Baa Kile naha taan ba Nimirodi ŋe we.» 10 Wu wo saanra ti fanha kulogoo k'a pye Babeli, ni Ereki, ni Akadi, ni Kaline, Shinari fiige ki ni. 11 A wu yiri wa kee fiige ki ni, na gari Asiri fiige ki ni, na she kii kulogoo kii yereŋe: Ninive, ni Oroboti-Iri, ni Kela. Ninive kulo li bye kugbo lem u l'a fere ge.

12 A wu Ereseni kulo li be yereŋe Ninive ni Kela kugbo li te wu ni.

13 Misiramu w'a pye Ludimi sheen, ni Anamite sheen, ni Leyabimu sheen, ni Nafutimu sheen, 14 ni Paturusi sheen, ni Kasilu sheen wo tole we. A Filisiti sheen ni Kafutori sheen di foro Kasilu ni.

15 A Kana di Sidon se, wee w'a pye wu jashiime. Lee kadugo na, a wu Xheti taha wa, 16 ni Zhebusi sheen, ni Amori sheen, ni Girigashi sheen, 17 ni Xhevi sheen, ni Ariki sheen, ni Sini sheen, 18 ni Arivadi sheen, ni Shemari

*9:27 Heburuu jom pu ni Zhafeti kori wu ŋe na ŋehe.

*10:4 L'a ka semee pii ni na Dodanimu.

sheen ni Hamati sheen. Lee kadugo na a Kana shi sheen pu wo gbaweye y'i ba jaaga. ¹⁹ Kana sheen wo fiige k'a bi lo Sidon na na kari Gerari kace ki na, fo na she no Gaza na, na lo Sodomu kace ki na, ni Gomori, ni Adima, ni Seboyimu ni, fo na she no Lasha na. ²⁰ Pee p'a pye Kamu wo kadugo nagoo pee na saha ni pu gbaweye, ni pu jomɔ pu ni, pu wo fiye ye, ni pu shi wu ni.

²¹ A Zhafeti nahafɔ Semu be di jalaa pii se. Wee Semu wu w'a pye Heberi shi wu beeri wo tole.

²² Pii p'a pye Semu wo jalaa pee: Elamu, Asuuri, Aripakisadi, Ludi ni Aramu.

²³ A Aramu wo nagoo p'i bye Uzi, ni Uli, ni Geteri, ni Mashi.

²⁴ A Aripakisadi di Selaki se, a Selaki di Heberi se. ²⁵ Jalaa shuun Heberi ya se. Nizhiime wu mege ki bye na Pelegi, bani wee wo caɲa nii li ni niɲe k'a taa. Wee wo cuun wu mege ki bye na Yokitan.

²⁶ A Yokitan wo jalaa p'i bye Alimodadi, ni Shelefu, ni Azarimaveti, ni Zheraki, ²⁷ ni Adoramu, ni Uzali, ni Dikila, ²⁸ ni Obali, ni Abimayeli, ni Sheba, ²⁹ ni Ofiri, ni Avila, ni Yobabu. Pee beeri pu bye Yokitan wo jalaa.

³⁰ Pee wo tatenge k'a bi lo Mesha na na kari fo Safari yiri, Kile noho faaboboyo yi shizhaa wu na. ³¹ Pee p'a pye Semu wo kadugo nagoo pee, na saha ni pu gbaweye ni pu jomɔ pu ni, pu wo fiye ye, ni pu shi wu ni.

³² Ye y'a pye Nuxhun jalaa pu wo gbaweye ye, na saha ni pu kpɔɔnhɔ kee ni pu shi wu ni. Logboho ki nidorogo na, pee ni shi wu beeri ya foro, na caaga niɲe ki na.

Babeli wo zangasotɔngɔ ke

11 ¹ Taashiine li ni, koɲɔ ki sipyii pu beeri pu bi shi jomɔ nigin yu. ² A p'i ba yiri Kile-noho kace ki na caɲa ka na gaaji, na she no kpeengboho ka na Shineyari fiige ki ni. A p'i diin wa.

³ Caɲa ka a p'i ba puye pye na: «Yi pa wu dufaan shan, wu wu fɔ.» A dufaan wu bye pu mu faaya tege ni, a niɲe ki mani wu bye pu mu puuro tege ni. ⁴ A p'i jo: «Yi pa wu kulo la sin, wu zangasotɔngɔ ka yaa kemu pidii ya noni Kile we na ge. Lee na bye kapuɲɔ wu na megbɔho ta, konho wu ganha bu jaaga niɲe ki beeri na we.»

⁵ Ayiwa, a Tehene Baa Kile di digi na pa lee kulo le, ni kee zangasotɔngɔ ki wii, yee yemu sipyii p'a bi yari ge. ⁶ A wu jo: «Li wii, pu beeri pu ne shinumɔ, pu beeri p'a shi jomɔ nigin yu. Lemu no p'a kon ge, lee li wa le me. Ayiwa nime, pu bu kaa lemu beeri no wolo na p'i lee pye, yafiin wa da ja pu naha kon li bye na we. ⁷ Wu tigi wu she pu jomɔ pu wuregi, konho pu ganha ba puye jomɔ nuri nige we.»

⁸ A Tehene Baa Kile di pu beeri caaga na laha wee xuu wu ni, na taga niŋe ki beeri círi. A p'i lee kulo li wo yereŋe wu ɲɔ yaha. ⁹ Lee na p'a lee kulo li mege le na Babeli*, bani wee xuu wu ni Tehene Baa Kile ya niŋe ki sipyii pu jomɔ pu wuregi, na pu caaga na laha wee xuu wu ni na taga niŋe ki beeri círi.

Semu wo tirige sheen pee

¹⁰ Semu wo tirige sheen pu piiri:

Na Semu shi wu yaha yee xhuu nigin (100) na, a wu Aripakisadi se. Lee ya pye logboho ki yeetoronɔ li shuun wuu. ¹¹ Aripakisadi na se xɔ, a Semu di yee xhuu kaguro (500) pye sanha. A wu jalaa piitiilee be ni pushaa pii se.

¹² Ba Aripakisadi ya yee kelee taanri ni kaguro (35) ta we, na Selaki se.

¹³ Selaki na se xɔ, a Aripakisadi di yee xhuu shishere ni taanri (403) pye sanha. A wu jalaa piitiilee be ni pushaa pii se.

¹⁴ Ba Selaki ya yee kelee taanri (30) ta we, na Heberi se. ¹⁵ Heberi na se xɔ, a Selaki di yee xhuu shishere ni yee taanri (403) pye sanha. A wu jalaa piitiilee be ni pushaa pii se.

¹⁶ Ba Heberi ya yee kelee taanri ni shishere (34) ta we, na Pelegi se.

¹⁷ Pelegi na se xɔ, a Heberi di yee xhuu shishere ni kelee taanri (430) pye sanha. A wu jalaa piitiilee be ni pushaa pii se.

¹⁸ Ba Pelegi ya yee kelee taanri (30) ta we, na Eregu se. ¹⁹ Eregu na se xɔ, a Pelegi di yee xhuu shuun ni gbarashere (209) pye sanha. A wu jalaa piitiilee be ni pushaa pii se.

²⁰ Ba Eregu ya yee kelee taanri ni shuun (32) ta we, na Serugi se.

²¹ Serugi na se xɔ, a Eregu di yee xhuu shuun ni gbarashuun (207) pye sanha. A wu jalaa piitiilee be ni pushaa pii se.

²² Ba Serugi ya yee kelee taanri (30) ta we, na Nakori se. ²³ Nakori na se xɔ, a Serugi di yee xhuu shuun (200) pye sanha. A wu jalaa piitiilee be ni pushaa pii se.

²⁴ Ba Nakori ya yee kelee shuun ni gbarashere (29) ta we, na Teraki se.

²⁵ Teraki na se xɔ, a Nakori di yee xhuu nigin ni ke ni gbarashere (119) pye sanha. A wu jalaa piitiilee be ni pushaa pii se.

²⁶ Ba Teraki ya yee kelee gbarashuun (70) ta we, na Abirama ni Nakori ni Xharan se.

²⁷ Teraki wo tirige sheen pu piiri:

Teraki w'a Abirama ni Nakori ni Xharan se. A Xharan di Loti se. ²⁸ A Xharan di ba xhu wu to Teraki wu naha na Uri kulo li ni, wu to kulo le

* 11.9 Lee kori ɲe ma wuregi

Kalide fiige ki ni. ²⁹ A Abirama ni Nakɔri di ba cèe leŋe. Abirama wo shɔ wu mege ki bye na Sarayi. Nakɔri wo wu mege di ŋe na Milika. Xharan poro wu bye wii. Xharan wu bye Milika ni Jisika wo to. ³⁰ Sarayi di bi bye seganha, a wu bye pya baa.

³¹ Ayiwa, a Teraki di wu ja Abirama ni wu jabiŋe Lɔti lɔ, wee wemu wu ŋe wu ja Xharan wo ja wu ge, ni wu jashɔ Sarayi, Abirama wo shɔ we. A p'i yìri laha Uri kulo li ni, Kalide fiige ki ni, na gaŋi Kana fiige ki ni. Ga, ba p'a she nɔ Karan kulo li ni we, na diin wà.

³² Shi wemu Teraki ya ta ge, wee ya pye yee xhuu shuun ni kaguro (205). A wu xhu Karan kulo li ni.

Kile ya Abirama pye na wu yìri she Kana fiige ki ni

12 ¹ Ayiwa, caŋa ka a Tehene Baa Kile di ba Abirama pye: «Foro ma fiige ke, ni ma to puga ki ni, ma cebooloo pu niŋe ni. Fiige ke n'a da ba zhe ma na ge, m'a she kee ni.*

² «Ne na ba shi niŋeheme yeege ma ni.

Ne na ba duba ma mu,
di ma pye megbɔhɔ fɔɔ.

Duba na ba daa ma gbɔɔɔ ni.

³ Piimu ba duba pye ma mu,
ne na duba pee mu.

Piimu ba ma laŋi,
ne na ba pee laŋi.

Kpɔnhɔɔ kiimu ki wa niŋe ki na ge,
kee bæeri na ba duba ta ma gbɔɔɔ ni.»*

⁴ A Abirama di gari ba Tehene Baa Kile ya yi jo wu mu jogana lemu na we. A Lɔti be di gari ni wu ni. Tuun wemu ni Abirama bi fôro Karan fiige ki ni ge, wu yee bi bye kelee gbarashuun ni kaguro (75). ⁵ A Abirama di wu shɔ Sarayi ni wu ceborona ja Lɔti lɔ, ni wu naafuu wu bæeri, ni wu buloo pu bæeri. W'a bi pee ta na wu yaha Karan ni. A p'i yìri wà na gaŋi Kana fiige ki ni. A p'i she nɔ wà.

⁶ A Abirama di kee fiige ki ja toro, na gari fo na she nɔ More wo Sesun tiye yi na, Sisemu kulo li ni. Kana sheen pu bye kee fiige ke ni wee tuun wu ni. ⁷ A Tehene Baa Kile di wuye she Abirama na na wu pye: «Ne na ba ke fiige ke kan ma shi wu mu.» Tehene Baa Kile ya wuye she wu na xuu wemu ni ge, a wu saraya tawologo yàa wee xuu wu ni Kile mu.

* 12.1 Kapyegee 7:2-3; Heburuu 11:8

* 12.3 Galate 3:8

⁸ Lee kadugo na a wu yiri wee xuu wu ni, na gari Beteli Kile-nɔhɔ ki na faaya yi ni. A wu she wu faya puga ki sin Beteli ni Ayi te wu ni, Beteli je caɗatomɔ pu ni, Ayi di je Kile-nɔhɔ ki na. A wu saraya tawologo ka be yaa wà, na Kile pele na wu mege yiri na Tehene Baa Kile. ⁹ Lee kadugo na a Abirama di ganha na wu faya piyeye yi sinni na gaaji woroo kulo kace ki na. Pee koomɔ pu mege je Negefu.

¹⁰ A xuugo di ba je kee fiige ki ni a Abirama di yiri kari Misira fiige ki ni, na she diin wà bani xuugo ki bi kolo xuuni. ¹¹ Ba Abirama ya she deenje Misira fiige ki na we, na wu shɔ Sarayi pye: «Wii, ne li ce jo cesaama mu je. ¹² Ayiwa, Misira sheen ba she ma ja, pu na jo: «Wu shɔ w'a wii». Pu na ba na gbo na mu jii wo yaha. ¹³ Lee wuu na, n'a ma jeeri jo ma she pu pye na ne ceboroshɔ ma wa, kɔnhɔ p'i na co jɔ ma wuu na, m'a nugo pye kapuɗɔ di jii feere be pye sanha.»*

¹⁴ Ba Abirama shiin ya nɔ Misira fiige ki ni we, a Misira sheen p'i li ja na wu shɔ w'a sii jɔ fo xuuni. ¹⁵ A Farawɔn wo kaaja ki juɗɔfee pii be di wu seeri, na she wu saana li jo Farawɔn mu, a p'i wee cee wu co she Farawɔn piyeye yi ni.

¹⁶ A Farawɔn di saama pye Abirama mu wee cee wu wuu na. A wu yatɔɔɔ, ni niye, ni kafabee, ni kapyebyii namaa ni pushaa, ni kafazhaa ni jɔhɔɔ kan Abirama mu. ¹⁷ Ga a Tehene Baa Kile di kanhama nigbɔ shan Farawɔn ni wu puga sheen pu juɗɔ ni Abirama shɔ Sarayi wuu na.

¹⁸ We tuun wu ni, a Farawɔn di Abirama yiri na wu pye: «Naha mu d'a pye ne na me we? Naha na mu di ya ta yi jo ne mu na mu shɔ wu je wii-i we? ¹⁹ Naha na ma d'a na pye na ma ceboroshɔ wu je wii we? Lee l'a ne pye ne wu lɔ di bye na shɔ. Ayiwa ma shɔ wu we, wu lɔ m'a yiri laha naha.»

²⁰ A Farawɔn di tuduro kan wu wo sipyii pu mu na pu Abirama, ni wu shɔ ni wu yaɗmuyɔ yi beeri yaha kari.

Abirama ni Loti ya waagi

13 ¹ Ayiwa, a Abirama di yiri Misira fiige ki ni, na gari Negefu kace ki na, wu ni wu shɔ we, ni wu yaɗmuyɔ yi beeri. A Loti be di gari ni wu ni.

² Naafuugbɔ fɔɔ wu bye Abirama, yapɔɔɔɔ niɗeheye yi bye wu mu, ni wari, ni sannii. ³ A wu yiri Negefu kace ki na, na ganha na den na gaaji fo na she nɔ Beteli ni, xuu wemu ni w'a bi fenhe tiin Beteli ni Ayi te wu ni ge, fo wee xuu wu ni. ⁴ Abirama bi fenhe saraya tawologo ka yaa wà wee xuu wu ni. A wu Kile pele wà na wu mege yiri na Tehene Baa Kile. ⁵ Loti

* 12:13 Zhenezi 20:2; 26:7

wemu wu bi jaari ni Abirama ni ge, yatɔɔpya ni niiye, ni fàya piyeye yi bye wee be mu. ⁶ Lee funɔɔ ni a fiige k'i jèrɛ pu ni, bani pu keɛe yaɔmuyɔ y'a jehɛ jehɛgana lemu na ge, pu shuun wu beeri da tateenge ta puye tàan wɛ. ⁷ A yogo di ba jé caɔa ka Abirama wo yapɔɔnahamaa pee ni Lɔti wo yapɔɔnahamaa pu tɛ ni. Kana sheen ni Ferezi sheen be pu bye wee tuun we ni kee fiige ki ni.

⁸ A Abirama di Lɔti pye: «Yogo ya yaa nɛ ni mu tɛ ni wɛ, yogo di ya yaa nɛ wo yapɔɔnahamaa pee ni mu wuu pu tɛ ni wɛ. N'a ma jɛeri lee na, bani cebooloo wèe jɛ. ⁹ Go fiige ki beeri ki jɛ mu kace na. Wù laha wùye na: ma bu she kamene cɛ, nɛ na zhe kanige cɛ; ma bu she kanige cɛ, nɛ na zhe kamene cɛ.» ¹⁰ A Lɔti di wu juɔɔ ki yirige, na wii na Zhuruden fadaaɔa ki beeri ta mura, loho nipeheɛe jɛ wemu ni ge. Ki bye ba Tehene Baa Kile wo tiire tɛge ki jɛ wɛ, ba Misira fiige ki jɛ wɛ, fo na she nɔ Sowari* kulo li shizhaa wu na. Lee bi Tehene Baa Kile ta wu sanha Sodɔmu ni Gɔmɔɔri kyɛegi wɛ. ¹¹ Wee tuun wu ni a Lɔti di Zhuruden gba wu fadaaɔa ki beeri lo, na yiri kari Kile-nɔho ki na. A p'i laha puye na lee lahagana li na. ¹² A Abirama di diin Kana fiige ki ni. A Lɔti di she diin Zhuruden gba wu fadaaɔa ki kulogoo ki ni, na wu fàya piyeye yi pɔ Sodɔmu kulo li ni. ¹³ Wee tuun wu bi Sodɔmu sheen pu ta p'a sii kolo, jurumupyii pu bye pii Kile paha tàan.

¹⁴ Ba Lɔti ya laha Abirama tàan na kari wɛ, a Tehene Baa Kile di Abirama pye: «Xuu wemu ni ma wa ge, yere wà m'a ma juɔɔ ki yirige m'a suumo kulo kace ki wii, m'a woroo kulo kace ki wii, m'a Kile-nɔho kace ke ni caɔatomɔ kace ki be wii, ¹⁵ Fiige kemu beeri m'a jaa mɛ ge, nɛ na ba kee kan ma ni ma shi wu mu. Kee na ba bye yi wogo fo gbee.* ¹⁶ Nɛ na ba ma shi wu jehɛ na pye ba gbazhenhepya jɛ wɛ. Ni sipya ya já jine ke gbazhenhepya wu beeri tɔɔ wɛ, sipya da ba já ma shi wu tɔɔ wɛ. ¹⁷ Yiri m'a fiige ki jaari, m'a ki tɔɔngɔ ni ki pɛere ti wii, bani ke fiige ke n'a da ba gan ma mu.» ¹⁸ A Abirama di wu fàya piyeye yi kɔɔngi, na she diin Mamure wo katiye yi tàan. Wee xuu wu wa Xheburɔn kulo li kabanugo. A wu saraya nizogoyo tawologo ka yàa wee xuu wu be ni Tehene Baa Kile mu, na wu pele.

Abirama ya Lɔti juɔɔ wolo

14 ¹ Ayiwa, Shineyari sheen saan Amurafeli, ni Elasari sheen saan Arizhoki, ni Elamu sheen saan Kedɔlɔmeri, ni Goyimu sheen saan Tideyali, pee wo caɔa jii li ni, ² pee ya pa kashen ɔmɔ ni saannaa pii

* 13:10 Zhenezi 2:10

* 13:15 Kpayege 7:5

ni, pee ɲe: Sodɔmu saan Bera, ni Gɔmɔɔri saan Birisa, ni Sineyabi saan Adima, ni Semeberi saan Zeboyimu, ni Bela saan. Wee Bela we ninumɔ wu ɲe Sowari. ³ Pee saannaa pii beeri bi puye pinne Sidimu fadaaɲa ki na, wee xuu we ɲɪnaa wo wu ɲe Suumɔ Loxugo ke. ⁴ P'a bi kuu saannaa Kedɔlɔmeri mu fo yee ke ni shuun. Yee ke ni taanri wuu li na, a p'i n'a she le puye ni. ⁵ Yee ke ni shishɛɛre wuu li na a Kedɔlɔmeri di foro ni wu wɔɲii saannaa pu ni. A p'i se ta Erefayite sheen na Ashitaroti-Karinayimu ni, na se ta Zuziti sheen na Hamu ni, na se ta Emite sheen na Shawe Kiriyatayimu ni, ⁶ na se ta Horite sheen na pu wo faaboboyo yi ni Seyiri ni, na daha pu feni fo na she nɔ Eli-Paran ni, wee xuu wu ɲe siwaga ki tɔan. ⁷ Lee kadugo na a p'i guri pa Eyini-Mishipa ni, wee xuu wu p'a byi sanha na Kadesi. A p'i se ta Amaleki shi wu na, na pu fiige ki beeri co. A p'i se ta Amɔri shi wu be na pee piimu pu bye Azazɔn-Tamari ni ge.

⁸ Ayiwa a Sodɔmu wo saan w'i foro na fara Gɔmɔɔri wo saan wu na ni Adima wo saan we ni Sevoyimu wo saan we ni Bela wo saan we. Bela kulo li p'a bi sanha na Sowari. A pee saannaa p'i foro taanni Sidumu fadaaɲa ki na kɔnhɔ p'i kashen ɲmɔ ni ⁹ Elamu saan Kedɔlɔmeri ni Goyimu saan Tideyali ni Shineyari saan Amurafeli ni Elasari saan Ariyoki ni. A pee saannaa shishɛɛre wu kashen ki ɲmɔ ni saannaa kaguro ni.

¹⁰ Sidimu kpɛɛnge ki beeri ki bye kuro wegee. A Sodɔmu ni Gɔmɔɔri wo saannaa pu tafere wuu di she do kee wegee k'a ni. A sipyiire tisara di baa kari faaboboyo yi na. ¹¹ A pu javɛɛ p'i Sodɔmu ni Gɔmɔɔri naafuu wu beeri ni pu ɲɔlige ki beeri kuu na kari. ¹² Abirama ceborona ja Lɔti be bi bye wà Sodɔmu ni. A pu nigariwuu di gari ni wee ni wu keɲɛ yaɲmuyɔ beeri ni. ¹³ A sipya wa di shɔ, na baa she yee naha jo Abirama mu. Abirama bi bye Heburuu shi shen we. Wee bi tiin Mamure wo katiye yi tɔan. Amɔri shi shen wu bye Mamure, wu cebooloo pu bye Ekoli ni Aneri. Pee sheen taanri wu bye ni Abirama ni kariɲɛɛge ni. ¹⁴ Tuun wemu ni Abirama ya yi logo na p'a kari ni Lɔti ni wu keɲɛ yaɲmuyɔ yi beeri ni bulooro ni ge, a wu buloo xhuu taanri ni ke ni gbarataanri lɔ, piimu p'a se wu puga, a wu pu kalaa, pu logoo d'a waha ge. A wu yiri ni pee ni na kashen yerɛye lɔ, na saannaa pu nɔhɔ niine fo na she nɔ Dan ni. ¹⁵ A Abirama di wu kashen keɲɛ ki taa taa. Na kashen kuun pii saannaa pii na nibiye ni fo na já pu na. Na pu niine fo na she nɔ Koba ni. Wee ɲe Damasi Kile-parama pu ni. ¹⁶ Naafuu wemu beeri p'a bi kuu ge, a wu wee beeri shɔ pu na ma kari pa. A wu ba ni wu ceborona ja Lɔti be ni, ni wu naafuu we, ni cèe ni sipyiire ti sara beeri.

Melikisedeki ya duba pye Abirama mu

¹⁷ Ba Abirama ya se ta Kedolmeri ni wu wɔnii saannaa pu na na guri na ma we, a Sodomu saan wu foro na she wu juɔɔ círi Shawe fadaaɔa ki na. Kee je saan wu wo fadaaɔa ke. ¹⁸ Melikisedeki we wu je Salemu saan ni Kile-gbɔtabaaga wo saraya jaha shɔɔnrivɔɔ ge, a wee di she buuri ni duven kan pu mu. ¹⁹ A wu duba pye Abirama mu na:

«Kile-gbɔtabaaga ki duba Abirama mu,
fugba ni jine ki Yaavɔɔ we.

²⁰ Masɔɔ ki je mu wogo Kile-gbɔtabaaga,
mu wemu w'a Abirama wo peen pu le wu keje ni ge.»

A Abirama di yanmuyɔ yi beeri jagi wolo kan wu mu.

²¹ A Sodomu saan wu Abirama pye: «Sipyii pu ye kan na mu, m'a naafuu wu ta.» ²² A Abirama di wu juɔ shɔ na: «Ne kaa Tehene Baa Kile na, Kile-gbɔtabaaga, fugba ni jine Yaavɔɔ wu na, ²³ jo ne da ga mu yanmunɔ la shishiin be lo we, ali ma lize meere kelee ma tanhaɔa meere le la be we. Konho ma ganha ba jo na mu w'a Abirama pye naafuu fɔɔ we. ²⁴ N'a da yafiin be shɔ ma mu we fo lemu ye ne wo levee p'a li ge. Na fara lee na, na karijii piimu p'a she na tege ge, Aneri ni Ekoli ni Mamure, pee be na pu wo tahaa lo.»

Kile ya Karijege Nɔmɛ lo Abirama mu

15 ¹ Ayiwa, ba kii keree kii ya toro we, a Tehene Baa Kile di ba wuye she Abirama na na jo:

«Ma ganha da vya we Abirama!
Ne wu je mu kasɛɛge pyevɔɔ,
ma na ba kuduun nigbo ta.»

² A Abirama di jo: «Kafɔɔ, Tehene Baa Kile, jaha mu yakanga di da ju ne na, ma ne yaha pya baa we? Ne puga ki cen loɔɔ wu je Damasi sheen Eliyezeri.» ³ A Abirama di jo sanha na: «Li wii, mu ya ta pya kan ne mu we. Ná wemu w'a se ne puga ki ni ge, wee wu da ba bye ne cen wu loɔɔ.»

⁴ Wee tuun wu ni a Tehene Baa Kile di wu pye: «Ahayi de, we wa ma cen wu loɔɔ we. Ga muye pyaa yasege ki da ba bye ma cen wu loɔɔ.»

⁵ Lee kadugo na a wu foro ni Abirama ni faya puga ki ni, na wu pye: «Fugba wu wii m'a wɔɔɔ ki tɔɔ, ma bi da ja lee na.» A wu guri wu pye na: «Le jehɛgana le na mu nagoo p'a da ba jehɛ.»* ⁶ A Abirama di da Tehene Baa Kile na, a Tehene Baa Kile di wu jate sipyitiime wu n'a daa wu

* 15:5 Orome sheen 4:18; Heburuu 11:12

wuu na.* ⁷ A Kile di wu pye sanha na: «Ne ñe Tehene Baa Kile; ne w'a mu yeege Uri ni, Kalide fiige ki ni, kónhɔ di ba ke fiige ke kan ma mu k'i bye ma wogo.» ⁸ Ga a Abirama di jo: «Kafɔɔ Tehene Baa Kile, dii ne di da li ce see na na ke fiige ke na ba bye ne wogo we?» ⁹ A Tehene Baa Kile di wu pye: «Pa ni yee taanri nushɔ nigin ni, ni yee taanri sikashɔ nigin, ni yee taanri dubyapoo nigin, ni xobanra nigin ni gbegebishazhibige nigin ni». ¹⁰ A Abirama di ba ni yee yanmuyɔ yi bæeri ni Kile mu, na yi bæeri ja ja niŋe ke ni na pye taaya shuun shuun, na yee taaya yi yaha yaha na saha ni yiye ni, ga wu ya ta shazheere ti wo xaara ti ja niŋe ni we. ¹¹ A xaara xa xa shazheeye ya di ganha na diri na ma tee xaara ti feni, ga a Abirama di ganha na yi kɔri.

¹² Cadogo ki na, a ñmunumɔ nigbɔ pa di ba Abirama ta. Wee tuun wu ni a fyaara nibiigbɔhɔ ka di jé wu ni. ¹³ Ayiwa a Tehene Baa Kile di Abirama pye: «Li ce fiinne na ma tirige sheen pu na ba nadadeenre pye fiige ka ni, kemu ñe pu wogo we. Pee na ba pu pye buloo, na pu kanha xuuni yee xuu shishere (400) funɔɔ ni.* ¹⁴ Ga ne na ba kiiri kɔn kee fiige ki sheen pu na, pee piimu p'a pu pye buloo ge, lee kadugo na pu ni naafuu nigbɔ na ba foro kee fiige ki ni.* ¹⁵ Mu wi ge, ma na ba she binne ni ma sefelee pu ni naniŋe na. Ma na ba sii le xuuni na da xu p'a ma ñunɔ ñmɔhɔ. ¹⁶ Ma shi wu segee ga ba nɔ shishere na tuun wemu ni, ma tirige sheen pu na ba guri ba naha ke fiige ke ninunɔ ni, bani Amɔri shi sheen pu wo kakuunɔɔ ki sanha nɔ pu pu kɔri we, ki sanha nɔ ki tehene na we.»

¹⁷ Ba caŋa k'a to we, a nibiige ki be di bele, wee tuun wu ni a naniŋe ni wurege wo kanra la di ba doro xaara ti taaya yi te wu ni. ¹⁸ Kee caŋa ke Tehene Baa Kile ya kariŋeege ñomɛe lɔ Abirama mu na jo: «Ne ke fiige ke kan ma tirige sheen pu mu, ma lɔ Misira fiige ki wo gba wu na fo na she nɔ gbabɔ wu na, Efirate gba we.* ¹⁹ Qeni shi sheen, ni Qenizi shi sheen, ni Qadimoni shi sheen, ²⁰ ni Heti shi sheen, ni Perezzi shi sheen, ni Erefayimu shi sheen, ²¹ ni Amɔri shi sheen, ni Kana sheen, ni Girigazi sheen ni Zhebusi sheen wo fiige ke.»

Isimayeli segana

16 ¹ Ayiwa Abirama shɔ Sarayi bi sanha pya ta wu mu we. Lee bi bulozhɔ wa ta Sarayi mu, Misira shen wu bye wii, wu mege di ñe Agari. ² A Sarayi di Abirama pye: «Li wii, Tehene Baa Kile ya ne pye

* 15:6 Orome sheen 4:3; Galate sheen 3:6; Yakuba 2:23

* 15:13 Ekizode 1:1-14; Kapyegge 7:6

* 15:14 Ekizode 12:40-41; Kapyegge 7:7

* 15:18 Kapyegge 7:5

seganha. Nɔ maye na m'a jé na bulozhɔ wu mu, la wa la ni ne na já nagoo ta wee gbɔɔɔ ni.» A Abirama di sɔɔ Sarayi wo nijoyo yi na. ³ Lee na a Abirama shɔ Sarayi di wu bulozhɔ Misira shen Agari kan wu poo Abirama mu wu pye wu shɔ. Lee bi Abirama ta w'a yee ke ta xɔ Kana fiige ki ni. ⁴ A Abirama di jé Agari mu, a wu yere yacere na. Ba Agari ya wuye ja w'a yere yacere na we, na ganha na shɔɔɔ shaan wu kafɔɔ Sarayi na. ⁵ Wee tuun wu ni a Sarayi di Abirama pye: «Ne wa kanhama pemu ni me ge, mu fe pi. Ne wu wa na bulozhɔ kan mu mu, ga ba wee ya yere yacere na we, a wu ganha na ne fanri. Tehene Baa Kile wu pye li kiiri kɔnvɔɔ ne ni mu te ni!» ⁶ A Abirama di Sarayi pye: «Wii, ma bulozhɔ wu we ma keje ni. Lemu l'a ma taan ge, lee pye wu na.»

Ayiwa, a Sarayi di Agari cogana kolo fo w'a paa gbee wu jaha na. ⁷ A Tehene Baa Kile wo meleke wu she Agari ta lobulowii la tãan siwaga ki ni. Lee lobulowii li bye Shuri koo li nɔ na. ⁸ A meleke wu jo: «Sarayi bulozhɔ Agari, mii m'a yiri we? Na se mii we?»

A wu jo: «Na kafɔɔ Sarayi jaha na n'a paa gbee.» ⁹ A Tehene Baa Kile wo meleke wu wu pye: «Kuri m'a se ma kafɔɔ wu kaban, m'a she guu wu mu.» ¹⁰ A wu jo sanha: «Ne na ba ma tirige sheen jehe xuuni fo pu da já dɔɔ we.» ¹¹ A Tehene Baa Kile wo meleke wu jo sanha: «Li wii, ma niyerege ki wa, ma na ba ja se, na wu mege le na Isimayeli*, bani Tehene Baa Kile ya ma kanhama mee li logo. ¹² Ma ja wu na ba bye ba sige kafaja je we. Wu na ba wu keje yirige sipyii pu beeri feni, sipyii pu beeri be na ba pu keye yirige wu feni. Wu na ba she diin wu ye nigin xuu ni, na laraga kɔn wu cebooloo pu na.» ¹³ Tehene Baa Kile wu w'a jo ni Agari ni ge, a wu mege le wee na na: «Mu je Kile wemu w'a ne paa ge.» Bani wu bi jo: «Wemu w'a ne paa ge, ta wee ne ja me can can na?» ¹⁴ Lee na p'a kee keje ki mege le na Beeri-Lahayi-Royi*. Kee keje ki wa Kadesi kulo le ni Beredi kulo li te wu ni.

¹⁵ A Agari di funana se Abirama mu, a Abirama di wu mege le na Isimayeli.* ¹⁶ Abirama ya Isimayeli se Agari na tuun wemu ni ge, wu bi yee kelee gbarataanri ni gbaara (86) xɔ.

Abirama mege k'a peri Ibirayima

17 ¹ Ayiwa, tuun wemu ni Abirama ya yee kelee gbarasheere ni gbarasheere (99) ta ge, a Tehene Baa Kile di wuye she wu na na jo: «Ne je Se Beeri Fɔɔ Kile. Ta tiime koo jaari na jaha tãan. ² N'a da

* 16:11 Isimayeli kori wu je na Kile ya nuri.

* 16:14 Beeri-Laxhayi-Royi kori wu ne na Nii wo wemu w'a ne paa ge, wee wo keje.

* 16:15 Galate sheen 4:22

Kariɲeege Ƴɔmɛe lo ma mu, lee na ba bye na ni ma te ni. Ne na ba nagoo niɲehemeɛ kan ma mu.»

³A Abirama di nuguro sin na wu jaha buri ɲiɲe na. A Kile di wu pye: ⁴«Kariɲeege Ƴɔmɛe le n'a da lo ma mu ge, lee li wa le: ma na ba bye shi niɲeheme to. ⁵Ma mege wa da ba yiri nige Abirama we, ga fo Ibirayima. * Bani ne mu pye shi niɲeheme to. ⁶Ma na ba sege ta fo xuuni. Shi wu na ba foro ma ni, saannaa be na ba foro ma ni. ⁷Ne na ba na Kariɲeege Ƴɔmɛe li lo ma mu, di li lo ma nagoo pu mu, di li lo ma shi nibama wu be mu. Lee Ƴɔmɛe le na ba bye niɲeheme, jo ne na ba bye ma ni ma shi nibama wu Kile. * ⁸Kana fiige kemu ni ma niɲaa wo ɲe nabun ge, ne na ba kee kan ma ni ma shi nibama wu beeri mu k'i bye pu wogo fo gbee. Ne na ba bye pu Kile.»*

Cekɔɔnrɔ ɲɔkɔɔnrɔ

⁹A Kile di nugo Ibirayima pye: «Mu wi ge, mu ya yaa na ne Kariɲeege Ƴɔmɛe li koo ɲaari ma ni ma kadugo shi nibama wu beeri. ¹⁰Yee ya yaa na Kariɲeege Ƴɔmɛe lemu koo ɲaari ne ni yee te ni, mu ni ma kadugo shi nibama wu ni ge, lee li wa me: y'a namaa pu beeri kɔɔn. * ¹¹Yee ya yaa na cekɔɔnrɔ pyi. Tee cekɔɔnrɔ ti na ba bye Kariɲeege Ƴɔmɛe li fe pe ne ni yee te ni. ¹²Funana beeri, li na ba gon li cazege caɲa gbarataanri wogo ki na. Ma kadugo shi nibama wu beeri na ba lee pyi. Ali buloo piimu p'a seni ma puga ki ni, kelee m'a piimu sho p'i ɲe ma nagoo we ge, piimu be pu ɲe pu ɲe mu wo shi wu ni-i ge, pee beeri ya yaa na cekɔɔnrɔ pye. ¹³Funa beeri w'a se ma puga, kelee wemu w'a sho ni wari ni ge, pee beeri na ba cekɔɔnrɔ pye. Lee funɲɔ ni ne wo Kariɲeege Ƴɔmɛe li fe pu na ba bye yee ceepuuro ti na fo gbee. ¹⁴Ná beeri wu ɲe wu ya kon we ge, wee na gɔri yeege wu wo sipyii pu ni, bani w'a na Kariɲeege Ƴɔmɛe li kyeeɲi.»

¹⁵Lee kadugo na a Kile di Ibirayima pye: «Ma sho Sarayi da ba yiri nige Sarayi we, ga fo Sara. * ¹⁶Ne na ba duba Sara mu. Ma na ba funana ta wu na. Ne na ba duba Sara mu, shi niɲeheme na ba foro wu ni. Shi wu saannaa be na ba foro wu ni.»

¹⁷A Ibirayima di nuguro sin, na wu jaha buri ɲiɲe na na zhehe, na jo wuyɛ funɲɔ ni na: «Ná wemu w'a yee xhuu nigin (100) ta ge, dii wee di da já pya se we? Sara wemu w'a yee kelee gbarasheere (90) ta ge, wee be na

* 17:5 Ibirayima kori wu ɲe na shi niɲeheme to. Orome 4:17 wu be kalaa.

* 17:7 Luka 1:55

* 17:8 Kapyegee 7:5

* 17:10 Kapyegee 7:8; Orome 4:11

* 17:15 Sara kori wu ɲe na saan wo poro pusho.

já pya se dii wé?»¹⁸ A Ibirayima di Kile pye: «N'a ma j̄eri ma Isimayeli yaha j̄ii na ma jaha t̄aan.»

¹⁹ A Kile di jo: «Nakaara baa ma sh̄o Sara na ba funana se ma mu. Ma na ba li mege le na Ishaaga. Ne na ba na Karij̄eege J̄om̄ee li lo wu mu, di li lo wu kadugo nagoo pu be mu. Lee na ba bye Karij̄eege J̄om̄ee nixh̄obaana. ²⁰ Isimayeli wi ge, ne ma j̄erege ki logo wu shizhaa na. Li wii, ne na ba duba wu mu, di wu pye sege f̄oo, di nagoo nij̄eheme kan wu mu fo xuuni. Wu na ba bye j̄uɔf̄ee ke ni shuun to. Ne na ba shi nij̄eheme yeege wu ni. ²¹ Ga na Karij̄eege J̄om̄ee le, Ishaaga mu n'a da ba li lo, pya wemu ma sh̄o Sara w'a da ba se ma mu yee la nimetashiin ge.» ²² Ba Kile ya jo x̄o ni Ibirayima ni w̄e, na ȳiri dugi fugba wu ni na Ibirayima yaha.

²³ Kee caɔa kiye pyaa a Ibirayima di wu ja Isimayeli k̄on. Piimu beeri p'a se wu puga ki ni ge, ni w'a piimu sh̄o wari na ge, a wu pee be k̄on. Funana beeri li j̄e wu kaban ge, a wu pee beeri k̄on na be ni Kile wo nijoyoyi ni wu mu. ²⁴ Ibirayima ya jo w'a cek̄onr̄o pye ge, wu shi wu bye yee kelee gbarasheere ni gbarasheere (99). ²⁵ Wu ja Isimayeli, a wee di cek̄onr̄o pye na wu shi wu yaha yee ke ni taanri na. ²⁶ Kee caɔa kiye pyaa Ibirayima ni wu ja Isimayeli ya pinne cek̄onr̄o pye. ²⁷ A wu puga sheen namaa pusamaa beeri, buloo piimu ya se wu puga ge, ni w'a piimu sh̄o ni wari ni shi watii sheen mu ge, a pee beeri di cek̄onr̄o pye kee caɔa ke.

Kile ya jo na Sara na ba funana se

18¹ Kee keree kii kadugo na a Tehene Baa Kile di ba wuȳe she sanha Ibirayima na Mamure Sesun tiye yi n̄oh̄o ni. Lee bi wu nideenge ta wu f̄aya puga ki k̄uɔɔ li j̄o na cafuɔmaɔmaga ka na. ² A wu ba wu j̄uɔ yirige, na namaa* taanri wa niyerege ja wu jahatiime pu ni. Ba w'a pu ja w̄e, na foro f̄aya puga ki ni, na t̄ogaaya lo na she pu j̄uɔ círi. A wu nuguro sin pu f̄ee ni, na jaha ke buri, ³ na jo: «Kaf̄oo, ne keree bu da k'a taan ma mu, na ma j̄eri, ma ganha bu doro ni ma ya j̄e ma bulona wu mu w̄e. ⁴ Yi yere p'i ba ni loh̄o ni y'i ba yi t̄oɔɔ je, y'i ɔm̄o jeri ke tige ke n̄oh̄o ni naha. ⁵ N'a da zhe yalire la sha di ba yi kan yi li, k̄onh̄o y'i fanha ta jeri, y'i na y'a gaaji yi wo jara li feni. Lee wuu na y'a toro yi bulona wu k̄uɔɔ j̄o na.» A p'i wu j̄o sh̄o na: «Uun, lee na já bye.»

⁶ A Ibirayima di t̄ogaaya lo j̄e f̄aya puga ki ni Sara feni, na wu pye: «T̄oɔɔ lo, m'a farini mye pu yataanga ki j̄ii taanri t̄onh̄o, m'a pu k̄aa.» ⁷ A Ibirayima di gari kash̄o ki na, na she nuyaama s̄inme wo wa co kan wu kapyebye wu mu wu ȳaa t̄ovuyo na. ⁸ A wu ba ni nuxaara ti ni, ni nulee

* 18:2 Heburuu 13:2

ni nujirime be, na pa gan nabuun pu mu. A wu yere tige ki nɔhɔ ni pu kabanugo ki na, kɔnhɔ yaaga ka kaa ba pu ta. A p'i li.

⁹ A p'i wu yege na: «Mii ma shɔ Sara wu je we?» A wu jo: «Wu wa bugi wu funɔ ni.» ¹⁰ A pu shen nigin wa di jo: «Ne na ba guri ba ma mu yee la nimetashiin. Ma shɔ Sara wu na ba ja ta.» A Sara di pee jomɔ pu logo na wu yaha faya puga ki jɔ na Ibirayima kadugo yiri.*

¹¹ Lee bi Ibirayima ni Sara ta p'a le fo xuuni. Sara bi wu sege jɔnɔ ye xɔ. ¹² A Sara di zhehe wuye funɔ ni, na jo: «Ne w'a jeri nime cele goo, ne ma kee fundanga ki ta mii na yere yacere na, na ta ne kafɔ wu be d'a le we?»* ¹³ A Tehene Baa Kile di Ibirayima pye: «Jaha na Sara d'a shehe na jo na wee ya jeri cele, na wee da laa ta nige-e we?» ¹⁴ Kaa leke li wa Tehene Baa Kile jani we? Yee la nimetashiin ne na ba guri ba ma mu, Sara na ba ja ta.»* ¹⁵ A Sara di fya na yi kaala, na jo: «Ne ta shehe we de!» A Kafɔ di jo: «M'a shehe kunni.»

¹⁶ Ayiwa, a namaa p'i yiri na gaanji. A p'i jaha tii Sodɔmu yiri. A Ibirayima di she pu torogo.

Ibirayima ya Kile jeri Sodɔmu wuu na

¹⁷ Lee bi Tehene Baa Kile ta w'a jo wuye funɔ ni na: «Lemu n'a da bye ge, ta n'a da li nmɔhɔ Ibirayima na?» ¹⁸ Bani Ibirayima na ba bye shi, baraga je wemu ni ge. Niye ke shi wesama beeri na ba duba ta na foro wee ni. ¹⁹ Ne wu jaha bulo kɔnhɔ wu kii jɔmehere kii jo wu nagoo ni wu puga sheen pu beeri mu wu kadugo yiri, na p'a Tehene Baa Kile wo koo li paari, pu da katiigee ni can keree pyi. Tehene Baa Kile ya jɔmehere kiimu lo Ibirayima mu ge, kɔnhɔ wu ba kee jɔ fa.»

²⁰ A Tehene Baa Kile di jo: «Sodɔmu ni Gɔmɔɔri meyɔɔnɔ k'a pele toro. Pu kapyegee k'a kolo toro. ²¹ Lee wuu na, n'a da digi di she pu peregi pu bi ta pu na keree ki pyi na be ni pu mege ki yɔɔgana li ni, pu shiin bu da pu ya ki pyi mu we, di lee ce.»

²² A pee namaa p'i jaha tagi na gaanji Sodɔmu yiri. Ga a Ibirayima di yere yaha Tehene Baa Kile jaha taan. ²³ A Ibirayima di fulo wu na, na jo: «Ma da sipyitiibaaya ye ni sipyitiimee pu beeri pinne gyeege ge?» ²⁴ La wa la ni sipyitiimee kelee kaguro (50) na da le kulo le ni. Ta ma da zhe li kyeege? Ta mu da jɔnɔ paari lee kulo li na sipyitiimee kelee kaguro (50) wu wuu na we? ²⁵ Mu w'a da ga gbara ma sipyitiime pinne gbo ni sipyitiibaaga ni we. Ma da ga gbara ma kasaanaa pyevɔɔ ni kakuunɔɔ pyevɔɔ saraa pye

* 18:10 Orome sheen 9:9

* 18:12 Pyeeri nizhiime 3:6

* 18:14 Luka 1:37

nigin wε. Mu we w'a n̄iŋe ki bεeri kiiri wu kɔɔn ge, go tifiire keree mu ya byi.»

²⁶ A Tehene Baa Kile di Ibirayima ƚɔ shɔ na: «Nε bu she sipiyitiimeε kelee kaguro (50) ta Sodɔmu ni, nε na yafa kulo li sheen pusamaa bεeri mu pee wuu na.»

²⁷ A Ibirayima di jo sanha na: «Nε kunni ya li ce jo nε nε yaaga bε mu naha t̄aan ni gbazhenhe ni shɔɔnrɔ ye be wε, ga n'a da luu waha di jo ni ma ni sanha. ²⁸ La wa la ni kaguro na zhe da w'a fɔ pu ni. Ta mu na zɔɔ mu wu kulo li bεeri kyεegi pee sipyii kaguro wu baara na ya?» A Kafɔɔ Kile di jo: «Nε bu she sipiyitiimeε kelee shishεere ni kaguro (45) ta le kulo le ni, nε da li kyεegi wε.»

²⁹ A Ibirayima di Kile pye sanha na: «La wa la ni sipiyitiimeε pu ya laha kelee shishεere (40) na wε.» A Kafɔɔ Kile di jo: «Pee sipyii kelee shishεere wu wuu na, nε da kulo li kyεegi wε.»

³⁰ Wee tuun wu ni a Ibirayima di jo sanha na: «N'a ma n̄eri Kafɔɔ Kile, ma ganha bu luu yirige na t̄aan wε, n'a da jo sanha: La wa la ni sipiyitiimeε kelee taanri (30) ye nigin wu wa kulo li ni.» A Kile di wu ƚɔ shɔ na: «Nε bu she sipiyitiimeε kelee taanri (30) ta kulo li ni, n'a da yaaga bε pye kulo li na wε.»

³¹ A Ibirayima di jo: «Kafɔɔ, n'a da luu waha di jo ni ma ni sanha: la wa la ni sipiyitiimeε kelee shuun (20) ye wu wa kulo li ni.» A Kafɔɔ di jo: «Pee sipyii kelee shuun (20) wu wuu na, n'a da kulo li kyεegi wε.»

³² A Ibirayima di jo: «Kafɔɔ, na sii na ma n̄eri, ma luu ganha bu ȳiri na t̄aan wε. Di bu ye jo, n'a da ya jo nige wε: wee tuun wu ni sipiyitiimeε ke ye nigin bu she da kulo li ni do?» A Kile di jo: «Pee ke wu wuu na, n'a da kulo li kyεegi wε.» ³³ Ba Tehene Baa Kile ya jo xɔ ni Ibirayima ni wε, na gari. A Ibirayima bε di guri pa wu kaban.

P'a Sodɔmu ni Gɔmɔɔri kulogoo ki ja fεefεe

19 ¹ A pee melekee shuun wu nɔ Sodɔmu ni yakorɔ ki t̄aan. Lɔti bi tiin kulo li kupɔjii li ƚɔ na. Ba Lɔti ya pu ƚa wε, na ȳiri na pu ƚurɔ c̄iri. A wu she nuguro sin pu fεe ni na wu naha buri n̄iŋe na. ² A wu pu pye: «Na Kafεe, n'a yi n̄eri, yi she digi yi bulona wu kaban, y'i yi tɔɔyɔ yi je, y'i shɔn w̄a. Yi na ba sɔɔ ȳiri na gaaji.» A p'i wu ƚɔ shɔ na: «Ahayi, w̄ee na zhɔn kulo li pinnere kpeenge ki na.» ³ Ga, a Lɔti di diin na pu n̄eri fo p'a pa sɔɔ na she digi wu kaban. A wu shizhenhere baa buuri wa fɔ, na yalige ȳaa pu mu, a p'i li.

⁴ Ga yani pu sinne ge, a Sodɔmu kulo li namaa pee, lεvεε pu fara nɔhɔlεε pu na, a kulo li sheen pu bεeri di foro na ba puga ki kuuri. ⁵ A p'i Lɔti ȳiri

na wu pye: «Namaa piimu p'a jé ma mu ke piige ke ni ge, mii pu wa wé? Pu yeege naha wù sinne ni pu ni.»

⁶A Lóti di foro, na gbura ki tɔ, na fulo pu na, ⁷na jo: «Na cebooloo, n'a yi jɛeri, yi ganha bu da lee kakuunɔ li pye wé. ⁸Pushaa shuun wu wa ne mu piimu sanha ná shi ce wé. Ne na ba ni pee ni yi mu, lemu l'a yi taan ge, yi na ba lee pye pu na. Ga pii namaa pii pi ge, yi ganha bu yaaga pye we wa na wé, bani p'a pa digi ne puga.» ⁹A p'i wu pye: «Laha wù koo ni!» A p'i jo sanha na: «We ná we na pa diin wèe mu nadadɛenre na, wee di giin di da wèe kiiri kɔɔn nime ya? Nime wèe da kaa pye mu na lemu ya fanha tɔ pii wuu li na ge.» Ba p'a yee jo wé, na ganha na Lóti ɣmununɔ ni kafugo ni na se gbura ki mu di zhe gyɛegi. ¹⁰Ga a pee namaa shuun wu keye yeege, na Lóti co leŋe puga ki ni, na gbura ki tɔ. ¹¹Namaa pu p'a bye kɔɔɔ li nɔ na ge, a p'i fyengere wá pee na, sipyileye yi fara nɔhɔpiire ti na. A p'i bye pu ya kɔɔɔ li sanha ce wé.

¹²A namaa shuun wu Lóti pye: «Mu sipyii pii wa naha sanha le kulo le ni na fara pii na ya? Ma yafɛɛ, ma jalaa, ni ma pushaa, sipya bɛeri wu jɛ ma mu le kulo le ni ge, pu bɛeri lɔ yeege naha. ¹³Wèe wa da le kulo le ja. Li meyɔgɔɔ ke k'a nɔni Tehene Baa Kile na ge, k'a pele toro Tehene Baa Kile jaha tàan, a wu wèe yaha pa na wèe pu pa li ja.» ¹⁴Namaa piimu p'a bi Lóti pushaa pu co curɔɔɔ na ge, a wu she jo ni pee ni na: «Yi yiri foro le kulo le ni bani Tehene Baa Kile wa da ba li ja.» Ga a wu yafɛɛ p'i ganha na giin na jaha w'a byi.

¹⁵Nimugunɔ wu na, a melekee p'i yi jo waha Lóti mu na: «Yiri m'a ma shɔ wu lɔ, ni ma pushaa shuun wemu wu wa naha ge, yi da gaanji. Jaagi kanhama pemu na ba do le kulo le ɔunɔ ni ge, kɔnhɔ pee ganha bu nɔ yi be na wé.» ¹⁶Lóti ya ta yiri tɔvuyo na wé. A pee namaa shuun wu pu co keye ye na, wu ni wu shɔ, ni wu pushaa shuun wu ni, bani Tehene Baa Kile bi ɔunɔ jaari pu na. A p'i foro ni wu ni, na wu yaha kanha ki kadugo.*

¹⁷Ba p'a pu yeege kanha ki ni wé, a wa di jo pu ni na: «Ta fe m'a ma munaa li ɔunɔ wolo. Ma ganha bu gara wii ma kadugo yiri wé, ma di ganha bu yere kpɛenge ka shishiin na wé. Ta fe m'a se yaɔaboyoyi ni, kɔnhɔ ma ganha bu sɔrogo wé.» ¹⁸A Lóti di pu pye: «Ahayi Kafɔɔ, n'a ma jɛeri! ¹⁹Ne kaa ya tàan mu mu, a m'i ma ɔiɔara ti she ne na, na ne ɔunɔ wolo. Ga n'a da já baa di yaɔa ki ta wé. Ne da wà ta kakara t'i na pye wé, ne be na xhuu. ²⁰Le kufenhɛfenhene le wii, lee wa teeŋe ne na xuuni, ne na já baa nɔ wà. Na yaha di baa zhe wà, kɔnhɔ di shɔ bani lee wa ye wé.» ²¹A wu Lóti pye: «N'a sɔɔ lee be na, kulo lemu kaa m'a byi ge, n'a da ba

* 19:16 Piyɛeri shuun wo 2:7

lee ja we. ²²Fyaala she jé wà, bani n'a da já yaaga pye we fo mu bu she jé lee kulo li ni.» Lee wuu na lee kulo li mege ya le na Sowari.*

²³Caṅa k'a ṅɔ kɔn na fòro tuun wemu ni ge, wee tuun wu ni Lɔti bi jin Sowari kulo li ni. ²⁴Wee tuun wu ni a Tehene Baa Kile di kirimu ni na tirige Sodomu ni Gɔmɔɔri kulogoo ki na ba zanha je we. Yee bi yiri fugba we ni Tehene Baa Kile yiri. ²⁵A wu kee kulogoo kee ni ki kpeenge ki beeri ni ki sipyii ni ki tiire ti beeri sòrogo. ²⁶Pu nigariwuu a Lɔti shɔ wu gara wii wu kadugo yiri, na jeri suumɔ kunnɔgo.*

²⁷Kee caṅa ki jimuguro jisɔɔgbɔhɔ ki na, Ibirayima bi jo ni Tehene Baa Kile ni xuu wemu ni ge, a wu yiri kari wee xuu wu ni. ²⁸A wu wu ṅuṅɔ yirige na Sodomu ni Gɔmɔɔri shizhaa wu wii na fara kee fadaaṅa ki kulogoo ki beeri na, a wu wureluu la ja li na fòro wà ṅiṅe ki ni na duri fugba wu ni ba kanra wurege je we.

²⁹Tuun wemu ni Kile bi da kii fadaaṅa kulogoo kii kyeege ge, a wu wu funṅɔ yaha nidogo Ibirayima na. Lee wuu na, Lɔti bi tiin kulogoo kiimu ni ge, a Kile di wu ṅuṅɔ wolo na foro kee wo gyeege wu ni.

Lɔti ni wu pushaa shuun wu keree

³⁰Lee kadugo na a Lɔti ni wu pushaa shuun wu foro Sowari kulo li ni na she diin faaboboṅɔ ki na. Bani fyaara ti bye wu ni Sowari diin na. A wu ni wu pushaa shuun wu she diin faaga wege ka ni. ³¹Caṅa ka, a porofɔɔ nile wu ba wu cuun wu pye: «Wii, wèe to w'a le, ná wa shishiin be di wa naha ke fiige ke ni wemu na ba jé wèe mu ma na jo ba lee wa byi ṅiṅe ki beeri na we. ³²Pa, wù ba duven kan wù to wu mu wu gba xuuni, wù sinne ni wu ni, kɔnhɔ wù to wu wu shi ta». ³³Kee piige ki ni, a p'i duven kan pu to wu mu w'a gba. A poro pushɔ nile wu she sinne ni wu ni. Lɔti ya wu sinnɛduun kelee wu yiriduun ce we. ³⁴Nimuguro ti na, a muzhɔfɔɔ wu cuunwɔɔ wu pye: «Ne sinne ni na to wu ni piige ki ni. Wù wu gba ṅiṅaa wo piige ke be ni, ma be di she sinne ni wu ni, kɔnhɔ wù to wu wu shi ta.» ³⁵Ayiwa a p'i duven kan pu to wu mu w'a gba kee piige ki be ni, a cuunwɔɔ wu be di she sinne ni wu ni. Lɔti ya foro yafiin be fiin we, wu ya wu sinnɛduun ce we, wu ya wu yiriduun ce we.

³⁶A Lɔti pushaa shuun wu beeri di yere mu lee yeregana li na pu to wu mu. ³⁷A porofɔɔ nile wu ba ja se, na wu mege le na Mowabu.* Wee wu je Mowabu shi sheen pu wo tole we, pee wa ṅiṅaa we be ni. ³⁸A cuunwɔɔ

* 19:22 Sowari kori wu je na kufenhefenhene

* 19:24-25 Macoo 10:15; 11:23-24; Luka 10:12; 17:29; 2 Pyeeri 2:6; Zhude 7

* 19:26 Luka 17:32

* 19:37 Mowabu kori wu je heburuu jomɔ pu ni na: Ma ta na to wu ce feni

wu be di wu wuu li se funana, na wu mege le na Beni Ami*. Wee wu je Amə shi sheen pu wo tole we, pee be wa nijaa we be ni.

Ibirayima ni Abimeleki keree

20¹ Lee kadugo na a Ibirayima di ba yiri laha wu tateenge ki ni, na gari fiige ki woroo kulo kace ki na. A wu fenhe she diin Kadesi ni Shouri te wu ni, kadugo taan a wu ba she diin Gerari ni na tuun wa pye wa. ² A Ibirayima di ganha na wu sho wu pyi na wee cuun wu je wii. Lee funjo ni a Guerari wo saan we, wee wemu wu je Abimeleki ge, a wee di sipyii yaha p'a she Sara co na pa wu kaban. ³ Ga a Kile di ba wuyə she Abimeleki na piige ka ni, nmunogɔ ni na wu pye: «Mu da ba xhu we cee we wuu na, wemu ma wa lo me ge, bani ná wa wo sho wu je wii.» ⁴ Lee bi Abimeleki ta wu sanha no cee wu na we, a wu jo: «Ee, Tenehe Baa Kile, mu na zɔɔ m'a shi wa kyeege na ta wu ya katiibaana pye-e ya? ⁵ Ta wuyə pya be k'a jo na wee cuun wu wa we? A cee wu be di jo na wee nahafɔ wu je wii. Tifire ni ne le kaa le pye, ne ta jaagi we.»

⁶ Ayiwa a Kile di wu jo sho nmunogɔ ni na: «Oo, ne be ya li ce jo tifire ni mu ya le kaa le pye. Lee shiin l'a ne be pye ne be ya ta zɔɔ mu wu jurumu pye na na we. Lee na ne ya ta mu yaha mu wu no wu na we. ⁷ Ayiwa nime, cee wu kurunjo she gan wu poo wu mu, bani Kile tudunmo wu je wii. Wu na ba perege pye ma mu konho m'a gori nii na. Ga ma bye ma di ya wu kurunjo she wu kan we, li ce see na, na ma ni ma sipyii beeri na ba xhu.»

⁸ A Abimeleki di ba soo yiri na wu kapyebyii pu beeri yiri pinne, na kee keree ki paari pu mu. A p'i sii fya xuuni. ⁹ A Abimeleki di Ibirayima yiri na wu pye: «Leke mu d'a pye me we na we? Kakuuno leke ne d'a pye mu na fo mu wu ne ni na saanra ti beeri yaha we jurumugbo we na we? Kaa mu ya pye ne na lemu je nibyii we.» ¹⁰ A Abimeleki di Ibirayima pye sanha: «Leke li da ma yaha le bye na we?»

¹¹ A Ibirayima di wu jo sho na: «Ne bi na funjo koon jo Kile nii fyaara da da ke fiige ke sipyii ni we, jo pu na ba ne gbo na sho wu feni. ¹² Na fara lee be na, ne cuun w'a sii wii can can na, bani to nigin nagoo we ne, ga wu je nu nigin na we. A ne wu leje na sho. ¹³ Tuun wemu ni Kile ya ne pye ne foro na to puga ki ni na paari ge, a ne Sara pye: «Saama pemu n'a zhaa ma mu ma pye na mu ge, pee pu wa me. Wu bu no xuu beeri ni, m'a jo: “ne nahafɔ w'a wii!”»

¹⁴ Ayiwa, a Abimeleki di dubyaa ni sikaa, ni niiye, ni kapyebyii namaa ni ce kan Ibirayima mu. A wu wu sho Sara be teenge kan wu mu. ¹⁵ A

* 19:38 Beni Ami kori wu je Heburuu jomɔ pu ni na: Na ceboro ja

Abimeleki di Ibirayima pye: «Wii, na fiige ki beeri ke ma jaha taan, xuu beeri w'a ma taan ge, she diin wa.»

¹⁶A wu Sara pye: «Wii, ne warifyen kabofono nigin (1.000) kan ma nahafu wu mu. Lee na ba li she mu ni ma sipiyinii pu beeri na, na jaagi wa shishiin be wa mu na kii keree kii ni we.»

¹⁷A Ibirayima di Kile jeri a Kile di Abimeleki ni wu sho, ni wu kapyebyezaa pu beeri cuufo, a p'i ja na nagoo seni sanha. ¹⁸Bani Tehene Baa Kile bi Abimeleki wo puga ki ce'e pu beeri jeri seganhanaa Ibirayima sho Sara wuu na.

Ishaaga segana

21 ¹A Tehene Baa Kile di ba foro Sara na ba w'a bi yi jo we. W'a bi jomoe lemu lo wu mu ge, na lee no fa. ²A Sara di yere yacere na, na ja se Ibirayima nilexhogo ki mu, Kile bi tuun wemu she ge, na be ni wee tuun wu ni. ³Sara ya pya wemu se Ibirayima mu ge, a Ibirayima di wee mege le na Ishaaga. ⁴Pya wu cazege caja gbarataanri wogo ki na, a Ibirayima di wu kon, ba Tehene Baa Kile bi yi jo wu mu jogana lemu na we. ⁵Ishaaga ya se yee lemu ge, wu to Ibirayima wu shi wu bye yee xhuu nigin (100) lee yee le. ⁶A Sara di jo: «Kile ya ne pye ne shehe fundanga keje ni. Piimu beeri p'a Ishaaga kaa logo ge, pee na binne ni ne ni te kataanra te na.» ⁷A wu jo sanha na: «Jogo wu bi da ja Ibirayima pye na Sara na ba jire kan pya mu we? Ga ne kunni ya ja se Ibirayima nilexhogo ki mu.»

P'a Agari ni Isimayeli kori

⁸A pya wu le, a p'i wu no wolo jire ni. Caja kemu p'a wu no wolo jire ni ge, a Ibirayima di fundanga kalene pye kee caja. ⁹Misira shen Agari bi funana lemu se Ibirayima mu ge, a Sara di lee ja li na zeheni Ishaaga na. ¹⁰A wu Ibirayima pye: «We bulozho we ni wu ja wu kori, bani we bulozho we wo ja wu da ja binne ni ne wo ja Ishaaga ni cen na we.» ¹¹A pee jomoe pe di waha Ibirayima na fo xuuni bani wu ja wu bye Isimayeli. ¹²Ga a Kile di wu pye: «Ma ganha bu da ma bulozho wu ja wu keree ki yaha ki pye ma mu kawaa we. Sara bu lemu beeri jo ma mu, lee pye, bani Ishaaga ni mu wo kadugo shi nibama w'a da ba foro.» ¹³Ma bulozho wu ja wu wi ge, shi wa na ba foro wu be ni, bani wu be je mu wo tirige ki shen wa.»

* 21:10 Galate sheen 4:29-30

* 21:12 Orome sheen 9:7; Heburuu 11:18

¹⁴ Nimuguro ti na a Ibirayima di sɔɔ yiri, na yaligee kii lo ni loho kashaga, na yee suri Agari na, na wu ja Isimayeli be kan wu mu, na wu yaha kari. A wu gari na she biin, na ganha na jaari wuyɛ juɔɔ feni Beerisheba wo siponɔ ki ni. ¹⁵ Ba kashaga ki loho k'a pa xho we, a Agari di pya wu yaha tire la noho ni, ¹⁶ na laha wu taan, na sindaa nmaga tatogo shi laraga kon pya wu na, na she diin wa. Bani wu bi yu na: «Ne funɔɔ wa di na ja wu ja taxugo ni we.» A wu she diin kee laraga ki ni, na ganha na mee suu. ¹⁷ A Kile di pya wu mee logo. A Kile wo meleke wa di diin fugba we ni, na Agari yiri, na wu pye: «Naha k'a pye we Agari? Ma ganha bu fya we, bani Kile ya pya wu mee li logo na wu yaha tire li noho ni. ¹⁸ Yiri, m'a she pya wu yirige, m'a wu co keɛɛ na, bani n'a da ba wu kadugo shi nibama wu jheɛ.» ¹⁹ A Kile di Agari jii mugi, a wu keɛɛ ka ja loho di je ki ni. A wu she kashaga ki ni, na pya wu kan w'a gba. ²⁰ A Kile di bye ni pya wu ni, a wu ganha na legi. A wu diin wa siwaga ki ni, na ba bye nmamɔ kabesinne fɔɔ. ²¹ A wu diin Paran siwaga ki ni. A wu nu wu cee lo Misira fiige ki ni na kan wu mu.

Ibirayima ya kariɛɛge jɔmɛ lo Abimeleki mu

²² Wee tuun we ni Abimeleki ni wu kashen keɛɛ juɔɔɔɔ Pikoli ya pa Ibirayima pye: «Kile wa ni ma ni ma kapyegee ki beeri ni.* ²³ Ayiwa nime, ka na mu naha Kile mege na na mu wa da ga na noho yaha we, ma di wa da ga na nagoo ni na tirige shen wa shishiin be noho yaha we. Saama pemu ne pye ma na ge, n'a li shaa ma mu ma pee saama pe ninumɔ pye na mu, m'a pu pye na fiige ki be mu, kee kemu ni ma wa nabɔɔ na ge.» ²⁴ A Ibirayima di jo: «Ne na gaa.»

²⁵ A Ibirayima di jaagi shan Abimeleki na keɛɛ ka keree na, bani Abimeleki wo kabyeyii pu bi kee sho fanha ni. ²⁶ Ga a Abimeleki di wu jo sho na: «Ne ta lee pyevɔɔ ce we. Mu be di sanha yaaga jo ne mu we. Nijaa ne wa na na yi nuri.» ²⁷ A Ibirayima di dubyaa ni sikaa ni niye kan Abimeleki mu, a pu shuun wu beeri di kariɛɛge jɔmɛ lo puye mu. ²⁸ Lee kadugo na a Ibirayima di dubyapalaa gbarashuun waa wu dubyagbaha ki ni na yaha pu ye. ²⁹ A Abimeleki di Ibirayima yege na: «Naha na ma d'a pii dubyapalaa gbarashuun we waa yaha pu ye we?» ³⁰ A Ibirayima di wu jo sho na: «Sɔɔ pii dubyapalaa gbarashuun we na na mu, konho pee di bye li naha sheshere na ne w'a ke keɛɛ ke tugi.» ³¹ Lee na, a pii wee xuu wu mege le na Beerisheba*, bani wa pu shuun wu beeri ya ka, na jɔmɛ lo puye mu.

* 21:22 Zhenezi 26:26

* 21:31 Beerisheba kori wu je na gbarashuun wu wo keɛɛ kelee kaaga wo keɛɛ.

³²A p'i karijɛɛɛɛ ɲɔmɛɛ lo mu puyɛ mu Bɛerisheba ni. Lee kadugo na a Abimeleki ni wu kashɛn keɲɛ ɲuɲɔɔɔ Pikoli di yiri na guri kari Filisiti sheen pu wo fiige ki ni. ³³A Ibirayima di kadanhaɲa tige ka nɔri wà Bɛerisheba ni na Kile pele wà, na wu mege yiri na Tɛhene Baa Kile, Kile wemu na gori yaha gbee ge. ³⁴A Ibirayima di diin Filisiti sheen pu wo fiige ki ni na taatɔɔnɔ pye wà.

Kile ya jo na Ibirayima wu Ishaaga wolo saraga wee mu

22 ¹Kee keree kii kadugo na a Kile di ba Ibirayima yiri, kɔnhɔ wu wu taanna wii. A wu jo: «Ibirayima yoo!» A Ibirayima di wu ɲɔ shɔ na: «Ooyi!» ²A Kile di wu pye: «Ma ja we, ma ja nigin pe we, wee wemu kaa l'a dan ma ni ge, Ishaaga kunni, she ni wu ni Morizha koomɔ pu ni. Boboɲɔ kemu n'a da ba zhe ma na ge, m'a ma ja wu pye wà saraga nizogoɲɔ na mu.»*

³Kee caɲa ki ɲimuguro ti na, a Ibirayima di sɔɔ yiri, na wu kafaɲa ki keme ɲɔ, na saraga kajiiye ja, na yi taha kafaɲa ki na, na koo co. A wu buloo shuun wa lo na fara Ishaaga na. Kile ya xuu wemu kaa jo wu mu ge, a wu koo li lo na gaɲi wà. ⁴Caɲa taanri wogo ki na, a Ibirayima di wu ɲuɲɔ yirige na boboɲɔ ki ɲa taliige ni. ⁵A Ibirayima di wu kapyebyii shuun wu pye: «Yi tiin naha ni kafaɲa ki ni. W'à da zhe Kile pele me ne ni pya we ni, wu na kuri pa.»

⁶A Ibirayima di saraga kajiiye yi taha wu ja Ishaaga ɲuɲɔ ni, na na ni ɲmuu lo. A pu shuun wu binne na gaɲi. ⁷A Ishaaga di wu to Ibirayima pye: «Baba.» A Ibirayima di wu ɲɔ shɔ na: «Ooyi, na ja.» A Ishaaga di jo: «Na ni kajiiye yi wa wèe mu, ga mii saraga dubyapige k'i wa we?» ⁸A Ibirayima di wu ɲɔ shɔ: «Na ja, Kile ye pyaa na ba yi ɲaha shɔɔnri.» A pu shuun wu ganha na gaɲi.

⁹Xuu wemu kaa Kile bi jo ge, ba p'a nɔ wà we, a Ibirayima di saraga tawologo ka yàa, na kajiiye yi taha ki ɲuɲɔ ni, na Ishaaga ɲɔ, na wu taha yee kajiiye yi ɲuɲɔ ni. ¹⁰A Ibirayima di ɲmuu lo di wu ja wu kuun. ¹¹Ga, a Tɛhene Baa Kile wo meleke wu diin fugba we ni, na Ibirayima yiri na: «Ibirayima, Ibirayima». A Ibirayima di wu ɲɔ shɔ na: «Ooyi.» ¹²A meleke wu jo: «Pya wu yaha! Ma ganha da yafiin be pye wu na we. Ne li ce nime jo m'a fyagi Kile na. Ma ja we, ma ja nigin pe we, ma ya ta she wu gan ni ne mu we.» ¹³A Ibirayima di wu ɲuɲɔ yirige, na dubyapoo wa ɲa wu yenɛɛ na suri tahara la ni. A Ibirayima di shee wee dubyapoo wu co na pa

* 22:2 2 Caɲa neheɛ 3:1

22:8 Lee kóri ɲe Heburuu jomɔ pu ni na: Yawe-Jire

* 22:9 Yakuba 2:21

bye saraga nizogonɔ wu ja wu tege. ¹⁴ A Ibirayima di wee xuu wu mege le na: «Tehene Baa Kile na ba yi naha shɔɔnri.» Lee na, fo na pa nɔ nijaa na sipyii ya yu: «Wù bu nɔ Tehene Baa Kile wo faabobonɔ ki juɔɔ ni, Kile na yi naha shɔɔnri.»

¹⁵ A Tehene Baa Kile wo meleke wu diin fugba wu ni wà, na Ibirayima yiri sanha, ¹⁶ na wu pye: «Ma ja we, ma ja nigin pe we, mu ya ta she wu gan ni ne mu saraga we. Lee na n'a da gaa na mege ki na, ¹⁷ jo ne na ba duba ma mu, ma kadugo shi nibama wu na ba jehé fugba wɔɔɔ ni gba ɔ gbazhenhepya wu na. Ma kadugo shi wu na ba se ta wu pɛɛn na, fo na pu kulogoo ki kafɛɛɛ pye. ¹⁸ Konɔ ke shi we beeri na ba duba ta na foro mu shi wu ni, bani mu ya ne ɔmɛɛ co.»

¹⁹ A Ibirayima di guri pa wu buloo pu yiri. A pu beeri di binne kuri pa Beerisheba ni, bani Beerisheba ni Ibirayima bi tiin.

Nakɔri wo tirige sheen pee

²⁰ Ayiwa, ba kee keree k'a toro we, a Ibirayima di ba yi logo na Milika be ya jalaa se wu ceborona Nakɔri mu. ²¹ Jashiime wu bye Uzi, shuun wo wu mege je Buzi, na fara Aramu to Kemuweli na, ²² ni Kesedi, ni Azo, ni Pildashi ni Yililafu ni Betuweli. ²³ Wee Betuweli we wu bye Erebeke wo to we. Pee p'a pye Milika wo jalaa gbarataanri we, w'a piimu se Ibirayima ceborona Nakɔri mu ge. ²⁴ Cee wa be wu bye Nakɔri mu na Erewuma. Wee be ya jalaa se wu mu. Pee pu wa me: Teba, Gaamu, Taxhashi ni Maaka.

Sara xu ni wu le le keree

23 ¹ Ayiwa, yee xhuu nigin ni kelee shuun ni gbarashuun (127) Sara ya ta, kee k'a pye Sara wo shi wu tehene. ² A Sara di xhu Kiriyaati-Araba kulo li ni, lee je Xheburɔn kulo le, Kana fiige ki ni. A Ibirayima di kpɔn pu le*, na mɛɛ su wu nixhugo ki juɔɔ ni. ³ Lee kadugo na a Ibirayima di yiri laha wu shɔ wu nixhugo ki taan, na she jo ni Xheti shi sheen pu ni na: ⁴ «Ne je nabun ni nadadeɛnme yee te ni. Yi yi jine ki xuu wa pere na mu, di na shɔ wu nixhugo ki le wà».* ⁵ A Xheti shi sheen p'i Ibirayima pye: ⁶ «Kafɔɔ, logo wù ɔ na, wèe ya mu wii Kile wo sipyigbɔ wù te ni. Faya yemu yi wa faya yi beeri nijeye ge, she ma shɔ wu nixhugo ki le wà. Wèe wa shishiin da ga mu kun wu faya ni we».

22:14 Lee k'ri je Heburuu jomɔ pu ni na: Yawe-Jire

*23:2 Ibirayima ya sara kpɔn pu le na ta wu sanha wu juɔɔ ɔmɔhɔ we.

*23:4 Heburuu 11:9, 13; Kapyege 7:16

⁷ A Ibirayima di yìri, na she nuguro sin Xheti shi sheen pu tàan pee piimu pu bi tiin wà fiige ki ni ge. ⁸ A wu pu pye: «Ayiwa, ni y'a sɔɔ na mu na di na shɔ wu ɲɔɔ ɲmɔhɔ yi mu naha, wee tuun wu ni yi logo na ɲɔ na y'i Sokari ja Efirɔn ɲeeri na mu, ⁹ kɔnhɔ wu Makipela wo faaga wege ki pɛrɛ na mu, wu wo faaga wege kemu ki ɲɛ wu kɛrɛyɛ yi tɛhɛnɛ li na ge. Na wu ki kan na mu ki pɛrɛmɛ yɛ pyaa pyaa na yi naha tàan, kee na bye nɛ wo faya tɛgɛ yi tɛ ni».

¹⁰ Lee bi Xheti shi shen Efirɔn nideenge ta wà wu shi sheen pu tɛ ni. A wu Ibirayima ɲɔ shɔ kulo li kɔɲɔɔ li tiinvɛɛ pu bɛeri naha tàan na: ¹¹ «Ahayi, na kafɔɔ, logo na ɲɔ na. N'a da tɛgɛ ke ni ki faaga wege ki bɛ kan ma mu na sipiyɲii pu naha tàan, kɔnhɔ m'a ma shɔ wu nixhugo ki le wà.»

¹² A Ibirayima di wu nuguro sin sanha kee fiige ki sipyii pu naha tàan, ¹³ na Efirɔn pye fiige ki sipyii pu bɛeri ɲii na, na: «N'a ma ɲeeri, na jomɔ pu logo. N'a da tɛgɛ ki pɛrɛmɛ pu kan ma mu. Sɔɔ lee na, kɔnhɔ di na shɔ wu nixhugo ki le wà.» ¹⁴ A Efirɔn di Ibirayima pye: ¹⁵ «Na kafɔɔ, logo na ɲɔ na, tɛgɛ ki pɛrɛmɛ ɲɛ warifyɛn tuuyo xuu shishɛɛrɛ (400).* Ga wee wari we ɲɛ naha nɛ ni mu tɛ ni wɛ? She ma shɔ wu nixhugo ki le wà.»

¹⁶ A Ibirayima di sɔɔ Efirɔn jomɔ pu na. A wu tɛgɛ ki pɛrɛmɛ pu tɔrɔ kan wu mu, warifyɛn tuuyo xuu shishɛɛrɛ (400), na saha ni wee tuun wu wo jagipyii pu wo tɔrɔmɔ pu ni. Kee wari ɲɔ ke wu bi jo wu shi sheen pu naha tàan.

¹⁷ Ayiwa, Efirɔn wo tɛgɛ kemu ki bye Makipela ni, Mamure Kile-ɲɔhɔ ki na ge, ni faaga wege kemu ki bye tɛgɛ ki ni ge, na fara ki tiye bɛeri na, yemu yi bi tɛgɛ ki maha ni yemu yi bye tɛgɛ ki ni ge, ¹⁸ a yee di ɲɛri pye Ibirayima woyo Xheti shi sheen pu bɛeri naha tàan, pee piimu pu bye wà kulo li kɔɲɔɔ li ɲɔ na ge. ¹⁹ Lee kadugo na a Ibirayima di wu shɔ Sara wu nixhugo ki le Makipela kɛrɛyɛ yi faaga wege ki ni, Mamure jahatiime pu ni, Xheburɔn kulo li ni, Kana fiige ki ni. ²⁰ A kee tɛgɛ ki ni ki faaga wege ki bɛeri di bye Ibirayima wogo. Wu bi ki shɔ Xheti shi sheen pu mu na pye wu wo xuu talɛɲɛ.

Ishaaga shɔ Erebeke keree

24 ¹ Ayiwa, Ibirayima bi sii le fo xuuni, Tɛhɛnɛ Baa Kile bi wu pye shi fɔɔ, na duba wu mu keree bɛeri ni. ² Buloo wemu caɲa k'a mɔ Ibirayima mu na toro wu buloo pusamaa bɛeri tàan ge, wee wemu w'a bi wu keɲɛ yaɲmuyɔ yi bɛeri keree shɔɔnri ge, a Ibirayima di ba wu yiri caɲa ka, na wu pye: «Pa ma keɲɛ ki taha na shii le na, ³ m'a gaa fanha be na Tɛhɛnɛ Baa Kile na, fugba ni ɲiɲɛ ki Kafɔɔ we, na Kana sheen piimu

* 23:15 Sikilee xuu shishɛɛrɛ (400) ɲɛ kiloo shishɛɛrɛ ni giramaa kaguro.

niɲe ni wɛɛ wa tiinne na ge, na mu wa da wee wa wo poro wa shishiin lo di gan ne ja wu mu wu sho we. ⁴Ga she fo na to puga ki ni, m'a she cee wa lo wa na cebooloo pu mu ma pa gan na ja Ishaaga wu mu.»

⁵A bulo wu wu pye: «Cee wu bye wu di ya she soɔ na taha ne na na pa ke fiige ke ni-i do? Di guri ba ma ja wu lo zhe ma to kulo li ni ge?»

⁶A Ibirayima di wu pye: «Ma ganha bu da guri zhe ni na ja wu ni na to kulo li ni bada we! ⁷Tehene Baa Kile, fugba Kile we, wee wemu w'a ne yeege na to puga ki ni ge, na fiige ki ni ge, na gaa ne mu, na jo na wee na ba ke fiige ke kan ne kadugo shi nibama wu mu ge, weeye pyaa na ba wu meleke wu tun ma jaha na, m'a she cee lo wa na pa gan ne ja wu mu. ⁸Cee wu bye wu di ya she soɔ na taha ma na na pa we, wee tuun wu ni, n'a ma pye m'a kaaga kemu kaa na mu ge, ma na zho kee na. Ga ma kunni ganha bu she ni na ja wu ni wa we.» ⁹A bulo wu wu keɲe ki taha wu kafɔɔ Ibirayima wu shii li na, na gaa wu mu kee keree ki na.

¹⁰A bulo wu jɔhɔɔ ke co Ibirayima wo jɔhɔɔ yi ni, na wu kafɔɔ wu keɲe yanmuyɔ yi beeri niyeje ya lo. A wu gari Mezopotami fiige ki ni, na she no Nakori kulo li ni. ¹¹Ba w'a no wa we, na wu jɔhɔɔ yi pye y'a nuguro sin kanha ki kadugo, keɲe ka jo na, yakoɔ ki ni, wee tuun wu ni ceɛ pu ma fɔro na pu loho kori. ¹²A wu jo: «Tehene Baa Kile, na kafɔɔ Ibirayima wo Kile we, n'a ma jɛeri jo ma le kaa le faha na mu nijaa, m'a ma saama pu pye na kafɔɔ Ibirayima wu mu. ¹³Ne w'i yere ke keɲe ke taan, kulo li pushaa p'i wa ma di ba loho ko. ¹⁴Di ba doɲiɲe pusho wemu pye jo wu jo wuyɛ na w'i wu lokoyaaga ki tirige di gba, a wee di ne pye na ne wu gba, na wee na jɔhɔɔ yi be gba, cee wemu jaha m'a bulo ma bulona Ishaaga wu mu ge, w'i da were. Lee na n'a da ba li ce jo m'a ma saama pu pye na kafɔɔ wu mu.»

¹⁵W'a jo w'a xo kee jerege ki na ge, a Betuweli poro Erebeka di jaha yeege na ma ni wu lokoyaaga ni wu kapaɲa na. Betuweli bi bye Milika wo ja, Milika di je Ibirayima ceborona Nakori wo sho. ¹⁶Doɲiɲe pusho nacebaa wu bye wii, wu bi sii jo xuuni. Na wa shishiin bi sanha sinne ja ni wu ni we. A wu no keɲe ki na, na wu lokoyaaga ki ni, na ki lo na gaaji. ¹⁷A Ibirayima wo bulo wu baa pa wu jɔɔɔ cɛri, na wu pye: «No maye na m'a loho ka kan na mu di gba.» ¹⁸A doɲiɲe fuceri wu wu pye: «Pa gba na kafɔɔ!» A wu loho ki tirige toɔvuyo na, na wu mu w'a gba. ¹⁹Ba na w'a gba xo we, a doɲiɲe fuceri wu jo: «N'a da loho ka yeege di gan ma jɔhɔɔ yi be mu y'i gba.» ²⁰A wu lokoyaaga ki wo loho ki kaaɲa toɔvuyo na na le logbakoro li ni, na baa kari keɲe ki na loho ka feni. A wu jɔhɔɔ yi beeri kan y'a gba.

²¹A na wu cari wuyɛ na, na kasege shan wu na, na wu wii Tehene Baa Kile bu da na da wu kapara jo. ²²Ba jɔhɔɔ y'a gba xo we, sannɛ toɔro

temu t'a leni munaa ni ge, a ná wu tee ta yeege, ti giramaa gbaara, ni sanni kañmegee shuun kee wo tidugumɔ pu ñe sanni giramaa xhuu nigin ni ke (110). ²³ A wu jo: «Jɔɔ poro mu di ñe we? Nɔ maye na m'a wu fɔɔ she na na. Ta wèe na tashɔngɔ ta yee deeye ni?» ²⁴ A doñiñe pushɔ wu jo: «Betuweli poro ne ñe, Milika ja we, w'a wemu se Nakori mu ge.» ²⁵ A wu jo sanha na: «Shɔngɔ ñà ni yapɔɔyɔ yaligee niñehẽẽ wa wèe mu. Tashɔngɔ be wa wèe mu.»

²⁶ Wee tuun wu ni, a ná wu nuguro sin, na Tehene Baa Kile pele, ²⁷ na jo: «Tehene Baa Kile w'a sɔni, ne kafɔɔ Ibirayima wo Kile we. Wu ya ta wu ceme pe ni wu ñɔmẽe fẽere ti sanha lii ne kafɔɔ wu na we. Tehene Baa Kile ya ne ñaha co na pa na kafɔɔ wu cebooloo pu puga ki ni.»

²⁸ A doñiñe pushɔ wu baa kari na she yee ñaha jo wu nu wu puga sheen pu mu. ²⁹⁻³⁰ Erebeke ñahafɔɔ wa mege ki bye na Laban. Ba wee ya munaa li wo tɔɔɔ ti ña, na kañmegee ki be ña wu cuun wu na we, na nugo yi logo wu cuun Erebeke ñɔ na na ye ni ye ná w'a jo we, a wee di baa kari na she ná wu ñuñɔ círi keeñe ki na. Wu niyerege ki bye wu ñɔhɔyɔ yi tàan keeñe ki na. ³¹ A Laban di wu pye: «Ta ma, Tehene Baa Kile wo duba pya we! Ñaha na ma da kori wà kpẽenge ki na we? Ne puga ka gbegele xɔ mu mu, na ñɔhɔyɔ yi be wo tasinnege ki yàa.»

³² A ná wu jé puga ki ni. A Laban di ñɔhɔyɔ yi wo tuguro ti tirige, na ñà ni yaligee kan yi mu. A p'i lohɔ kan ná wu ni wu kaafee pu mu kɔnhɔ p'i pu tɔɔyɔ je. ³³ Lee kadugo na, a p'i yalige kan pu mu. Ga a ná wu jo: «Ni ne ya na kañara jo we, ne da ga li we.» A Laban di jo: «Li jo.»

³⁴ A ná wu jo: «Ne ñe Ibirayima wo bulo. ³⁵ Tehene Baa Kile ya duba ne kafɔɔ wu mu fo xuuni, a wu sii pye yara fɔɔ. W'a niye ni yatɔɔpya kan wu mu, ni warifyen ni sanni, ni kapyebyii, pu cèe ni pu namaa, ni ñɔhɔyɔ ni kafaya. ³⁶ Ne kafɔɔ wu shɔ Sara wu ni wu legɛ ki ni, w'a ja se ne kafɔɔ wu mu. A ne kafɔɔ wu wu keñe yañmuyɔ yi beeri kan wee mu. ³⁷ Ne kafɔɔ w'a ne karamu na ne pye ne kaa, na jo na Kana sheen piimu niñe ni wèe wa tiinne na ge, na ne ganha bu wee wa wo poro wa shishiin lɔ di gan wu ja wu mu wu shɔ we. ³⁸ Ga na ne wu she wee to kulo li ni, di she cee wa lɔ wu cebooloo pu mu wu ja wu mu. ³⁹ A ne na kafɔɔ wu pye jo cee wu bye wu di ya sɔɔ na taha ne feni na pa-ɛ do? ⁴⁰ A wu ne pye na Tehene Baa Kile wemu wo koo wee ya ñaari ge, wee na ba wu meleke wa tun ne ñaha na, wee na she na kañara li ñaha shɔnri, di ma she cee wa lɔ wu ja wu mu wu wo gbawege ki ni, wu to puga ki ni. ⁴¹ Na ne bu já she xɔ wee wo topuga ki ni, ali na pu ñehe bye pu ya sɔɔ na cee kan ne mu we, na ne na zhɔ wee wo kaaga ke ni wee wo lañi wu na.»

⁴² «Ayiwa, ba ne nɔ keeñe ki na niñaa we, na jo: «Tehene Baa Kile, na kafɔɔ Ibirayima wo Kile we, ma bu da m'a sɔɔ na kañara l'i ñɔ. ⁴³ Ke keeñe

ke tãan di wa yere ge, doŋiŋe puŋo wemu bu ba lɔhɔ ko, a ne wu jɛeri jo wu na kan di gba wu lokogo ki ni, ⁴⁴ a wu na pye: “Pa gba, ma bu xhɔ, di ka yeege di gan ma jɔhɔyɔ yi be mu.” Wee di bye Tehene Baa Kile wo jidaan wo we w’a wemu jaha bulo ne kafɔɔ wu ja wu mu ge.» ⁴⁵ Na pee jomɔ pu yaha ne jɔ na, a Erebeke di jaha yeege ni wu lokoyaaga ni wu kapanja na. A wu ba dugi keeŋe ki na, na wu lokoyaaga ki ji. A ne wu jɛeri jo wu wu lokogo ka kan na mu di gba. ⁴⁶ A wu lɔhɔ yaaga ki tirige tɔvuyo na, na jo: «Pa gba, ma bu xhɔ di ka yeege gan jɔhɔyɔ yi be mu.» A ne gba, a wu ka yeege kan jɔhɔyɔ yi be mu y’a gba. ⁴⁷ A ne wu yege jo jɔgɔ wo poro wu di jɛ we? A wu ne pye: «Betuweli poro ne jɛ, Nakɔri ja we, Milika ya wemu se wu mu ge.» Wee tuun wu ni a ne le tuunɔ le le wu munaa li ni, na kii kanmegee kii le wu keye yi na. ⁴⁸ Ba lee ya pye we, a ne nuguro sin, na Tehene Baa Kile peɛ. A ne Tehene Baa Kile sɔ, na kafɔɔ Ibirayima wo Kile we, wee wemu w’a ne jaha co, na ne le kozaana ni ge, kɔnhɔ ne ba na kafɔɔ wu wo ceborona poro fuceere lɔ di zhe gan wu ja wu mu. ⁴⁹ Ayiwa, yi bu da yi na da yi wo saama pe ni yi wo jɔmɛe feere ti she na kafɔɔ wu na, yi yee jo na mu. Yi shiin bu da yi wa da lee pye we, yi yee be jo na mu di she kanige kelee kamenɛ.»

⁵⁰ A Laban ni Betuweli di jo: «Le kaa le, Tehene Baa Kile ni le ya yiri. Wèe da já kayesaaya kelee kayekuuyo ya shishiin jo mu mu we. ⁵¹ Erebeke wu we, wu lɔ m’a se wu she bye ma kafɔɔ wu ja shɔ, ma na jo ba Tehene Baa Kile ya yi jo we.» ⁵² Ba Ibirayima wo bulo w’a pee jomɔ pu logo we, na nuguro sin Tehene Baa Kile jaha tãan.

⁵³ Lee kadugo na a bulo wu warifyen yalere ni sanni yalere ni fàya kan Erebeke mu. A wu naafuugbɔ yanmuyɔ ya kan cee wu pahafɔɔ ni wu nu wu be mu. ⁵⁴ Lee kadugo na a wu ni wu kaafɛe p’i li, na gba, na shɔn wà.

Ba p’a pa yiri jisɔɔgɔ ki na we, a kapyebye wu jo: «Yi koo li kan na mu di guri da se na kafɔɔ wu yiri.» ⁵⁵ A cee wu pahafɔɔ ni wu nu wu jo: «Cee wu yaha wu jɛere la be pye ni wu ni, cabyaa ke shishiin, lee kadugo na yi na y’a gaanji.» ⁵⁶ A wu pu pye: «Yi ganha bu da na co yaha nige we, Tehene Baa Kile ya ne kapara li jɔ xɔ. Yi na yaha di da se na kafɔɔ wu kaban.»

⁵⁷ Ayiwa, a p’i jo: «Wu doŋiŋe fuceri wu yiri wu logo wuyɛ pyaa ki jɔ na.» ⁵⁸ Wee tuun wu ni a p’i Erebeke yiri, na wu pye: «Ta ma na gbara m’a binne m’a gaanji ni we ná we ni?» A wu jo: «Uun.»

⁵⁹ A p’i pu ceboroshɔ Erebeke ni wu biivɔɔ wu yaha kari ni Ibirayima wo bulo we, ni wu kaafɛe pu ni. ⁶⁰ A p’i duba pye Erebeke mu na jo:

«Wu ceboroshɔ we,

Kile wu ma pye sipyii kabɔfoŋɔɔ niŋehɛŋɛ nu!

Kile wu ma tirige sheen pu pye

ma p̄een pu wo ɲuɲɔfɛɛ.»

⁶¹ A Erebeke ni wu wo kapyebyezaa p'i dugi ɲɔɲɔ yi na, na daha Ibirayima wo bulona wu na. A pu b̄eri di binne kari.

⁶² Lee bi Ishaaga ta w'a yiri laha Laxayi-Ɖɔyi keeɲe ki ɲɔ na, na she diin Kana fiige ki woroo kulo kace ki na. ⁶³ A wu ba foro caɲa ka yakonɔ, na gari di zhe ɲaari sige ki ni. A wu ba wu ɲuɲɔ yirige, na ɲɔɲɔ ɲa yi na ma. ⁶⁴ Ba Erebeke be ya pa wu ɲuɲɔ yirige na Ishaaga ɲa we, a wu gɔn to ɲɔɲɔ ki na, ⁶⁵ na bulo wu pye: «Ná weke wu ɲaari me sige ke ni na ma di ba wèe ɲuɲɔ círi wɛ?» A bulo wu wu pye: «Ne kafɔ wu wa.» Wee tuun wu ni a Erebeke di wu kapadahana lo, na ki buri wu ɲuɲɔ ni.

⁶⁶ A bulo wu wu kapyegee ki b̄eri paari Ishaaga mu. ⁶⁷ A Ishaaga di Erebeke leɲe wu nu Sara wo fàya puga ki ni, na wu pye wu shɔ, a wu ganha na dan wu ni. A Ishaaga di lopine ta wu nu wu xhu wu na.

Ibirayima shɔ Ketura wo nagoo pee

25 ¹ Ayiwa, a Ibirayima di cee watii leɲe. Wee mege ɲe na Ketura. ² A wee di jalaa pii se wu mu, pee ɲe: Zimurani, Yokishan, Medani, Madiyan, Yishibaki ni Shoua. ³ A Yokishan di Saba ni Dedan se. A Dedan wo tirige sheen p'i bye Ashuri shi sheen pee, ni Letushi shi sheen pee, ni Leyumimu shi sheen pee. ⁴ Madiyan wo jalaa pu bye Efa, ni Eferi, ni Enɔki, ni Abida, ni Elida. Pee b̄eri pu bye Ketura wo tirige sheen.

⁵ A Ibirayima di wu keɲe yaɲmuyɔ yi b̄eri kan Ishaaga mu. ⁶ Wu cèe pusamaa wo jalaa pu pi ge, a wu yaɲmuyɔ ya kan pee be mu. Ga na wu yaha wu ɲiifere ti ni, a wu pee jalaa pu yaha kari Kile-nɔɲɔ fiige ka ni na pu sanha lii wu ja Ishaaga na.

Ibirayima xu keree

⁷ Ibirayima ya shi wemu ta ge, wee ya pye yee xhuu nigin ni kelee gbarashuun ni kaguro (175), ⁸ a wu na xu. Kile ya wu kan lege, na wu kan lopine, wu shi caɲa ɲehɛe ki cavaɲa, a wu binne ni wu sefelee pu ni. ⁹ A wu jalaa Ishaaga ni Isimayeli di wu le Makipela faaga wege ki ni, Xheti* shi sheen Sokari ja Efurɔn wo tege ki ni Mamure kulo li ɲahatiime pu ni. ¹⁰ Kee tege ke Ibirayima bi shɔ Xheti shi sheen pu mu. Wà p'a Ibirayima ni wu shɔ Sara nixhuyo yi le.

¹¹ Ba Ibirayima ya xu we, a Kile di duba wu ja Ishaaga mu. Laxayi-Ɖɔyi *keeɲe ki ɲɔ na Ishaaga bi tiin.

*25:9 Zhenezi 23:3-16 wu kalaa.

*25:11 Zhenezi 16:13-14 wu kalaa.

Isimayeli wo tirige sheen pee

¹² Ayiwa, pii p'a pye Ibirayima ja Isimayeli wo tirige sheen pee. Ibirayima bi wee ja wu se wu sho Sara wo bulozho Agari na, Misira fiige shen we. ¹³ Isimayeli wo jalaa pu meye yi wa ye. Yee meye ye wa ka na saha ni pu lege ki ni: Jashiime wu bye Nebayoti, na Kedari taha wa, ni Adibeli, ni Mibisamu, ¹⁴ ni Mishema, ni Duma, ni Masa, ¹⁵ ni Adadi, ni Tema, ni Yeturi, ni Nafishi, ni Kedima. ¹⁶ Pii p'a pye Isimayeli wo jalaa ke ni shuun we. Wa beeri w'a pye gbawege ka wo puṅṅɔ. Kulogoo kiimu ni pu bi tiin ge, ni buguro temu na pu bi tiin ge, a p'i pu meye le kee kulogoo kee ni tee buguro ti na. ¹⁷ Isimayeli ya shi wemu ta ge wee ya pye yee xhuu nigin ni kelee taanri ni gbarashuun (137). A wu fo, na she binne ni wu sefelee pu ni. ¹⁸ Ma lo Avila koomo pu na fo na she no Shuri wo siwaga ki na, wee xuu wu ni wu tirige sheen pu bi tiin. Wee xuu wu wa Misira fiige ki kabanugo Asiri fiige ki shizhaa wu na. Beganhara ti bye pu ni pu tiinjii beeri te ni.

Ezawu ni Yakuba keree

¹⁹ Ayiwa, pii p'a pye Ibirayima ja Ishaaga wo tirige sheen pee: Ibirayima w'a Ishaaga se. ²⁰ Ishaaga shi wu bye yee kelee shisheere (40) tuun wemu ni w'a Erebeke leye ge. Erebeke bi bye Arame sheen Betuweli poro Padani-Aramu ni, na je Arame sheen Laban wo ceboroshu. ²¹ Erebeke bi bye seganha, a Ishaaga di Tehene Baa Kile jeeeri wu mu. A Tehene Baa Kile di wu perege ki logo, a wu sho Erebeke wa yere yacere na. ²² Ga, a nohoopiire t'i ganha na tiye gugaani nufu wu funjo ni. A wu jo: «Ni li je mu, na laa kaloo puṅṅ?» A wu gari na she Tehene Baa Kile yege lee na. ²³ A Kafu di wu pye:

«Shi tehee shuun wu je mu funjo ni.

Shi tehee shuun mu da ba se,

p'a waagi laha puye na.

Shi wa fanha na ba pehe wa wogo na.

Lege fu wu na ba bye cuunvu wu wo kapyebye* .»

²⁴ Ba Erebeke tigiduun ya pa no we, a l'i da nago nmamaa yacere li bye wu mu. ²⁵ Nizhiime wu w'a foro ge, wee bi jaaja, wu ceesege ki beeri d'a to ba shiire fadenje je we. A p'i wee mege le na Ezawu* . ²⁶ Lee kadugu na a cuunvu wu foro, wu nivorogo d'a Ezawu co wu nidavene le na. A

* 25:23 Orome shee 9:12

* 25:25 Ezawu kori wu je na sipiyotgo: sipya wemu beeri w'a to shiire na ge.

p'i wee mege le na Yakuba*. Pu seduun w'a Ishaaga shi wu ta yee kelee gbaara (60).

²⁷ A nɔhɔpiire t'i ganha na legi. A Ezawu di bye lozo kabesinne wo. Sijaana li bi dan wu ni. A Yakuba di bye sipya wemu w'a fuunnɔ ge, wee bi goroo deeye ni faya piyeye yi ni. ²⁸ Sige xaara ti bi dan Ishaaga ni, lee funɔ ni a Ezawu kaa di daan wee mu. A Yakuba kaa di daan Erebeke mu.

Ezawu ya wu lege kuduun wu pere

²⁹ Caɔa ka Yakuba ya pa caa taha. A Ezawu di ba yiri sige ki ni na nɔ, wu d'a sii kanha. ³⁰ A wu Yakuba pye: «We caape we wa kan na mu di lii, bani n'a kanha.» Lee wuu na p'a Ezawu pyi na Edɔmu*. ³¹ A Yakuba di wu pye: «Fenhe ma lege kuduun wu pere na mu nijaa.» ³² A Ezawu di wu ɔ shɔ na: «Ne wii ne na taxuyo shaa xuugo keɔe ni, paha lege kuduun di wa da ɔ ne na we?» ³³ A Yakuba di nɔhɔ jo: «Fenhe kaa na mu.» A Ezawu di gaa, na wu lege kuduun wu pere Yakuba mu. ³⁴ Lee kadugo na a Yakuba di na buuri ni caa wa kan Ezawu mu. A wu li na gba, na yiri kari. Wee cogo wu na Ezawu ya shɔɔ shan wu lege kuduun wu na.

Ishaaga ni Abimeleki wo keree

26 ¹ Ayiwa, xuugo ka ya pa je fiige ki ni, kee be ya pye ki ye ni Ibirayima wo tuun wu wogo ki ni. A Ishaaga di gari Gerari kulo li ni, Filisiti sheen wo saan Abimeleki mu. ² A Tehene Baa Kile di ba wuye she Ishaaga na, na wu pye: «Ma ganha bu she Misira fiige ki ni we, ga fiige kemu n'a da zhee ma na ge, kee ni ma da diin. ³ Tiin naha ke fiige ke ni, ne na bye ni ma ni, na baraga le ma ni. Bani mu ni ma tirige sheen pu mu n'a da ba ye fiye ye beeri kan. ɔmɛɛ lemu ne lo ma to Ibirayima wu mu ge, ne na ba lee ɔ fa lee funɔ ni. ⁴ Ne na ba ma tirige sheen pu jehɛ ba fugba wɔɔ ki je we, na ye fiye ye beeri kan pu mu. Niɔe ke wo shi we beeri na ba baraga ta ma tirige sheen pu gbɔɔ ni. ⁵ Bani Ibirayima ya ne ɔmɛɛ co, na na saliya we ni na kodorogoo kee ni na ɔmɛɛjogoo ki beeri mara.» ⁶ A Ishaaga di gori Gerari ni.

⁷ Ba wee xuu wu sheen p'a pa wu yege wu shɔ wu jere we, a wu jo: «Ne ceboroshɔ wu je wii!» Wu bi gbara wu jo na wee shɔ wu je wii we, bani wu bi fyagi na wee xuu wu sheen ganha bu da wu gbo cee wu feni we, bani Erebeke bi sii ɔ.

* 25:26 Yakuba kori wu je Heburuu jomɔ pu ni na nanmahara fɔ.

* 25:30 Edɔmu kori wu je na nijiga. Ezawu mege ka be ki je Edɔmu

⁸ A Ishaaga di mɔ wà Gerari ni. Caɲa ka, na saannaa Abimeleki yaha wu kaban, Filisiti sheen wo saan we, a wu ba wii fenetiri ni, na Ishaaga ɲa wu na xɔnhɔɔ pyi ni wu shɔ Erebeke ni. ⁹ A Abimeleki di Ishaaga yiri na wu pye: «Nakaara baa mu shɔ wu ɲe we! ɲaha na ma d'a jo na ma ceboroshɔ wu ɲe wii wɛ?» A Ishaaga di wu ɲɔ shɔ na: «Ne yee jo, bani ne bi fyagi jo pu ganha ba na gbo wu feni wɛ.» ¹⁰ A Abimeleki di jo: «ɲaha wuu ma d'a pye me wù na wɛ? Jɛere ye kaa l'a fɔ ke fiige ke wo sipya wa di sinne ni ma shɔ wu ni. Go nahama ni mu bi da wèe le me!»

¹¹ Wee tuun wu ni a Abimeleki di te tuduro te kan sipyii pu beeri mu na: «Sipyaa sipya w'a kpɔn we ná we, kelee wu shɔ wu na ge, weefɔɔ na gbo.»

¹² Ayiwa, a Ishaaga di ba ɲiɲmɔhɔ tun lee yee le, a ɲiɲmɔhɔ k'i sii taan wu na fo xuuni, bani Tehene Baa Kile bi baraga le wu ni. Lemu w'a nugi ge, a wu lee tehɛɛ xhuu nigin ta.

Filisiti sheen p'a yogo kɔn Ishaaga na wu keeye ya feni

¹³ A wu naafuu ta, a la di ganha na faraa wu naafuu wu na fo w'a pye naafuugbɔ fɔɔ. ¹⁴ Dubyagbaya ni sikagbaya ni niiye kashɔɔ bye Ishaaga mu, na fara kapyebyii ɲiɲhemɛɛ be na. Lee na, a wu ɲɛɲɛn di jé Filisiti sheen pu ni.

¹⁵ Ayiwa Ishaaga to Ibirayima wo kapyebyii p'a bi keeye yemu beeri tugi Ibirayima wo caɲa ɲii li ni ge, a Filisiti sheen di yee keeye yi beeri gberɛ ni puuro ni. ¹⁶ Lee kadugo na a Abimeleki di Ishaaga pye: «Yiri laha wù tàan, bani fanha wa nime mu ni na toro wèe tàan.»

¹⁷ A Ishaaga di yiri laha wee xuu wu ni, na she wu buguro ti sin Gerari logoro li ni, na diin wà. ¹⁸ Wu to Ibirayima w'a bi keeye yemu tugi wu wo caɲa ɲii li ni, a Filisiti sheen p'i ba yi gberɛ wu nixhugo na ge, a Ishaaga di guri yee wo puuro ti wolo sanha. Wu to w'a bi meye yemu le yi na ge, a wu yee ninuyɔ le yi na.

¹⁹ Caɲa ka, Ishaaga wo kapyebyii p'a pa keeɲɛ ka tugi logoro li ni, na lobulowii nizaana la ta wà. ²⁰ Ga a Gerari wo yatɔɔnahamaa p'i yogo kɔn Ishaaga wuu pu na, na jo: «Wèe wogo ki ɲe ke lɔhɔ ke». A Ishaaga di kee keeɲɛ ki mege le na Eseki*, bani p'a yogo kɔn wu na wake. ²¹ A Ishaaga wo kapyebyii p'i ba keeɲɛ kabetii tugi, a p'i yogo kɔn sanha wu na kee be feni, a wu kee mege le na Sitina*. ²² A wu yiri laha wee xuu wu ni, na she keeɲɛ kabetii be tugi, ga wa shishiin ya ta yogo kɔn wu na kee feni wɛ. A

*26:20 Eseki kɔri wu ɲe na yogo.

*26:21 Sitina kɔri wu ɲe na nakaara.

wu kee mege le na Erexhoboti*. Bani wu bi jo na: «Nime Tehene Baa Kile ya tifahama kan wèe mu, wù keje yara li na ba bugu fiige ki ni».

²³ A Ishaaga di ba yìri wee xuu wu ni, na gari Bærisheba ni. ²⁴ Na wu yaha wà, a Tehene Baa Kile di ba wuyè she wu na caṇa ka piige ni na jo:

«Ne je ma to Ibirayima wo Kile we.

Ma ganha bu fya we, bani ne je ni ma ni.

Ne na ba baraga le ma ni

na ma tirige sheen pu jehe

na bulona Ibirayima wuu na.»

²⁵ A Ishaaga di saraga tawologo ka yereje wee xuu wu ni, na Kile pele wà na wu mege yiri na, Tehene Baa Kile. A wu wu fàya puga ki sin wà, a wu kapyebyii p'i keenje kabe tugi wà.

Ishaaga y'a jomèe lo Abimeleki mu

²⁶ Ayiwa, caṇa ka, a Abimeleki ni wu napii Awuzati, ni wu kashen keje ki juṇṇɔɔ Pikoli di ba yìri Gerari ni, na she foro Ishaaga na. ²⁷ A Ishaaga di pu pye na: «Naha feni yi d'a pa foro na na we? Ta yee ya ne kɔ, na na kori laha yiye taan we?» ²⁸ A p'i wu jɔ shɔ na: «Wèe ya li ja see na, na Tehene Baa Kile wa ni mu ni. A wèe di wùye funṇɔ kɔn na jo, wèe ni mu ni, wèe ya yaa na kàa, na jomèe lo wùye mu. Pa wù ba jomèe lo wùye mu. ²⁹ Wèe ya li shaa ma mu jo ma kàa na mu wa da ga kakuunɔ pye wèe na we, bani wèe ya yafiin be pye ma na we, fo saama, na nɔhɔ ma yaha kari janije na. Wii, Tehene Baa Kile wo baraga pya mu je». ³⁰ A Ishaaga di yalige nijeje kan pu mu, a p'i li, na gba. ³¹ Kee caṇa ki jimuguro a p'i soo yiri, na gaa puyè mu. Lee kadugo na a Ishaaga di koo kan pu mu, a p'i gari janije na.

³² Kee caṇa ki ninuṇɔ Ishaaga wo kapyebyii p'a pa pu wo keenje ki fiin jo wu mu, kee kemu p'a bi duri ge. A p'i ba wu pye na: «Wèe ya lohɔ ta.»

³³ A Ishaaga di ki mege le na Sheba, lee kori je na kàa. Lee na, fo na pa nɔ ba nijaa je we, lee kulo li mege ya le na Bærisheba (kàaga wo keenje ke).

Ezawu ya cèe leje

³⁴ Ayiwa, na Ezawu shi wu yaha yee kelee shishere (40) na, a wu Xheti shi sheen Beeri poro Zhuditi, ni Xheti shi sheen Elɔn poro Basimati leje.

³⁵ A pee cèe shuun wu keree di Ishaaga ni Erebeke zɔ tɔri fo xuuni.

* 26:22 Erexhoboti kori wu je na nivahaṇa

Yakuba ya wu jahafɔɔ wu ŋmahana

27 ¹Ayiwa, Ishaaga ya pa le, a wu j̄ni fanha di xhɔ fo na she wu pye wu ya j̄naa we. Wee tuun wu ni a wu ba wu jalɛ Ezawu yiri caɲa ka, na wu pye: «Na ja!» A wu wu j̄nɔ shɔ na: «Ooyi.» ²A Ishaaga di jo: «Go ma na j̄naa n'a le ge, di wa na xuduun cɛ we. ³Ma lozogo yereye yi lɔ nime, ma sindaa ke ni ma ŋmaya ye; m'a she sige ki jaari, m'a xaara ta sha na mu. ⁴Xaara shɔhɔgana le l'a dan na ni ge, m'a ba ti shɔhɔ lee shɔhɔgana li na, m'a ba ti kan na mu, di ti xa di duba pye ma mu na ta di sanha xhu we.»

⁵Lee di Erebeke ta w'a juwegee shan, Ishaaga ya yemu jo Ezawu mu ge, na yee beeri logo. A Ezawu di gari sige ki ni di zhe xaara ti sha. ⁶A Erebeke di she wu ja Yakuba pye: «Wii, ye ma to w'a jo ma ŋmamajii Ezawu mu ge, ne yi logo. W'a wu pye na: ⁷«She sige xaara ta sha pa, m'a ba ti keme shɔhɔ na mu, di tee xa. Di bu tee xa, di duba pye ma mu Tehene Baa Kile jaha taan na ta di sanha xhu we.» ⁸Na ja, na j̄mɛɛ co, lemu n'a da jo ma mu nime ge, m'a lee pye. ⁹She yatɔɔgbaha ki ni, m'a she sikapiye nijeye shuun wa co pa na kan. Xaara shɔhɔgana lemu l'a dan ma to wu ni ge, di ba yi shɔhɔ lee shɔhɔgana li na. ¹⁰M'a she ti kan ma to wu mu, wu tee xa, kɔnhɔ wu duba pye ma mu na ta wu sanha xhu we.»

¹¹A Yakuba di wu nu Erebeke pye: «Wii, ne ceborona Ezawu we, sipiyitɔɔ ki j̄ne kii, shiire di wa ne wo ceesege ki na we. ¹²Ne to wu bu she ne taala taala, ne na bye wu mu nanmahara fɔɔ. Lee di bu bye, ne na lanji ta duba wu tege de.»

¹³A wu nu wu wu j̄nɔ shɔ na: «Wee lanji we wu to ne j̄nɔ ni na ja. Na woyo yi logo ye, m'a she ba ni sikapiye yi ni.» ¹⁴A Yakuba di she yi co na pa gan wu nu wu mu. A nufɔɔ wu yi shɔhɔ wu to wu wo j̄idaan shɔhɔgana li na. ¹⁵Lee kadugo na a Erebeke di wu jalɛ Ezawu wo faya yi beeri nizaaya lɔ, yee bye Erebeke kaban. A wu yi lɔ le wu kurogo ja Yakuba na. ¹⁶A wu sika sege ka taga Yakuba keye yi tɔ, na ka taga katige ke be wo shiire baa xuu wu tɔ. ¹⁷W'a xaara temu shɔhɔ ni buuri wemu ni ge, a wu yee kan wu ja Yakuba mu.

¹⁸A Yakuba di gari ni yi ni wu to wu mu, na she wu pye: «Na to.» A Ishaaga di wu j̄nɔ shɔ na: «Ooyi na ja. Jɔɔ w'a wii we?» ¹⁹A Yakuba di wu to wu pye: «Ne j̄ne ma jalɛ Ezawu we. Le m'a jo na mu ge, n'a li pye. N'a ma j̄eri ȳiri tiin, m'a na lozogo xaara ti xa, kɔnhɔ m'a duba pye na mu.» ²⁰A Ishaaga di wu ja wu j̄nɔ shɔ na: «Ga ma tɔɔ d'a weri be! A m'a tee ta dii we?» A Yakuba di wu pye: «Ma Kafɔɔ Tehene Baa Kile we, wee w'a na j̄nɔ taan.» ²¹A Ishaaga di Yakuba pye: «Ayiwa na ja, fulo na na di ma taala taala wii, ma bi j̄ne na ja Ezawu we can can na.» ²²A Yakuba

di fulo wu to Ishaaga na, a wu wu taala taala na jo: «Mujuu le kunni wa Yakuba wuu, ga keye ye di ƚE Ezawu woyo.»²³ Wu ya ta wu ce we, bani wu keye yi bi to ba wu ƚahafɔ Ezawu woyo yi ƚE we.²⁴ A wu wu pye: «Ne ja Ezawu ye pile pile mu ya sii ya?» A Yakuba di wu ƚɔ shɔ na: «Uun, were ne ƚE.»²⁵ A Ishaaga di wu pye: «Na ja, pa yalige ki yeeɛ na tãan, di lozogo xaara ti xa, kɔnhɔ di duba pye ma mu.» A Yakuba di yalige ki kan wu mu. A wu li. A wu ba ni duven wu be ni wu mu, a wu gba.

²⁶ Lee kadugo na a wu to wu wu pye: «Na ja, ayiwa, fulo na na m'a na ƚɔ sɔn!»²⁷ A Yakuba di fulo wu na na wu ƚɔ sɔn. A wu to Ishaaga di wu fãya yi nugo ki logo, na duba* pye wu mu le pyegana le na na:

«Tehene Baa Kile ya wu duba wu tirige faa ƚiɛ kemu na ge,
kee nugo ni ne ja wu nugo beeri ki ƚE nigin.

²⁸ Kile wu fugba meɛe ni ƚiɛ ki taceɛe kan ma mu,
wu ma pye shinma ƚiɛheme ni duven ƚiɛheme tavɔɔ.

²⁹ Shi wu da labye pyi ma mu,
shi wu da nuguro sinni ma fee ni.

M'a bye ma ceboronamaa ƚuɔɔɔ.
Namaa piimu pu wa ma nu sii li ni ge,
pee di da nuguro sinni ma fee ni.

Wa bu ma laɛi, weefɔ wu laɛi.

Wa bu duba pye ma mu,
weefɔ wu pye duba fɔɔ* .»

³⁰ Ba Ishaaga ya duba wu pye Yakuba mu we, a Yakuba di foro. W'a foro ye me, a wu ƚahafɔ Ezawu di ƚɔ jé, na yiri sige ki taparaga ni.³¹ A Ezawu be di xaara ta keme shɔhɔ, na she ni ti ni wu to wu mu. Na wu pye: «Na to, yiri m'a ma ja wu sige xaara ti xa, kɔnhɔ m'a duba pye na mu.»³² A wu to Ishaaga wu wu pye: «Mu jɔɔ we?» A wu wu ƚɔ shɔ na: «Ne Ezawu wi, ma jale we.»³³ A Ishaaga di sii cele xuuni na jo: «Weke d'a she sige ki ƚaari, na xaara ti sha na pa ne kan we? Ne li na xɔ na mu ta mu sanha ba we. Ne duba wu pye weefɔ mu, weefɔ di na wu ta be.»³⁴ Ba Ezawu ya wu to wu jomɔ pu logo we, a wu ƚatanhaɛa wo di sii mujugbɔɔ la wá, na wuyɛ tirige, na wu to wu keme ƚeeri na: «Na to, duba pye na be mu ge!»³⁵ A Ishaaga di wu ƚɔ shɔ na: «Ma cuun w'a pa ni naɛmahara ni, duba we ne bi da bye mu mu ge, na ba wee círi shɔ.»³⁶ A Ezawu di jo: «P'a sii wu mege ce, na ki le Yakuba*. W'a ne ƚmahana fo tɔɔɔii shuun.

*27:27 Heburuu 11:20

*27:29 Zhenezi 12:3

*27:36 Yakuba kɔri wu ƚE na naɛmahara fɔɔ.

W'a fenhe na lege kuduun sho na na, nime be na na duba círi sho na na.»*
Ta mu ya ta duba yafiin be yaha ne mu-i ya?

³⁷ A Ishaaga di wu ɲɔ sho na: «Ne wu pye ma kafɔɔ, na wu cebooloo pu beeri pye wu kapyebyii, na guri na shinma ni duven feere kan wu mu. Ayiwa, ne ma leke pye mu mu we, na ja?» ³⁸ A Ezawu di wu to wu pye: «Ta wee duba wu ye nigin pe wu ɲe mu ya, na to? Duba pye na be mu ge, na to!» A wu ɲɔ kɔn na mæge suu.

³⁹ A wu to Ishaaga di wu ɲɔ sho na:

«Ma tateenge ki na ba lii ɲiɲe nijeɲe na,
k'a da ba meɲe be taa na yiri fugba wu ni we.

⁴⁰ Ma na ba ma ɲolige taa ma ɲmɔpara li ni,
na bye ma cuun wu wo bulo.

Ga ma ba se ɲaha na kapyeɲeɲe ni,
ma na ba wu zhu wu kegi na wolo ma katige ki ni.»

Yakuba ya paa laha Ezawu tãan

⁴¹ Ayiwa, Ishaaga ya duba wemu pye Yakuba mu ge, a wee duba we kaa di Yakuba tɔn pen Ezawu mu. A Ezawu di jo wuyɛ funɲɔ ni na: «Ne to wu Kile caɲa w'a lii nige we. Wu ga bye wu ɲe we, ne da na cuun Yakuba gbo.» ⁴² A wa di she Erebeke jashiime Ezawu kafila wu jo wu nu Erebeke wu mu. A nufɔɔ wu wu ja shuun wo Yakuba wu yiri, na wu pye: «Ma ɲahafɔɔ Ezawu w'a ma shaa di gbo wu wuu li footɔɔ. ⁴³ Nime yemu n'a da jo ma mu ge, yee logo! Yiri m'a baa she Karan kulo li ni na ɲahafɔɔ Laban kaban. ⁴⁴ M'a she tuun wa pye wà fo la ba foro ma ɲahafɔɔ wu loyire li ni. ⁴⁵ Ma ɲahafɔɔ wu luu li ba sinne, lemu m'a pye wu na ge, wu funɲɔ ba wɔ lee na, ne na tuduro tun ma mu m'a guri pa. Na funɲɔ wa di buun yi shuun wu beeri ni caɲa nigin we.»

⁴⁶ A Erebeke di Ishaaga pye: «Xheti shi sheen pushaa p'a sii ne kanha xuuni fo na koɲɔ la wolo ne na. Yakuba bu ke fiige ke wo poro wa leɲe ba pii ɲe we, Xheti shi sheen pu wo poro wa kunni, ta ɲuɲɔ na bye ne wo ɲiifeere ti na?»

Yakuba ya kari Mesopotami fiige ki ni

28 ¹ Wee tuun wu ni a Ishaaga di Yakuba yiri na duba pye wu mu, na yi jo waha wu mu na: «Ma ganha da Kana fiige ki cee wa shishiin leɲe we. ² Yiri, m'a she Betuweli kaban, ma nu wu to we, Padani-Aramu ni. M'a she ma nu wu ɲahafɔɔ Laban wo fuceere la lo ma sho. ³ Se Beeri

* 27:36 Zhenezi 25:29-34

Fɔɔ Kile wu duba ma mu. Wu ma pye sege fɔɔ, wu ma sege ki jɛhɛ, kɔnhɔ shi nijɛhɛmɛ di foro ma ni. ⁴ Kile wu Ibirayima wo duba wu kan ma mu; shi we w'a ma ma kadugo ge, wu wu kan wee bɛ mu. Kile ya fiige kemu kan Ibirayima mu ma di jɛ ki nadadiinmɛ ge, kee di bye ma wogo* .»
⁵ A Ishaaga di Yakuba yaha kari Padani-Aramu wo fadaanja ki na Aramu shɛɛn Betuweli ja Laban y'iri, Erebeke ceborona we. Erebeke bye Yakuba ni Ezawu nu.

⁶ A Ezawu di li cɛ na Ishaaga ya duba pye Yakuba mu, na wu yaha kari Padani-Aramu ni, kɔnhɔ wu shɛ cee lɔ wà. Ezawu bi li cɛ sanha bɛ na tuun wemu ni Ishaaga bi duba wu pyi Yakuba mu ge, w'a bi wu pye na: «Ma ganha bu da Kana shɛɛn pu poro pushɔ wa leŋɛ wɛ de!» ⁷ A Yakuba di wu to ni wu nu wu jɔmɛɛ co, na gari Padani-Aramu ni. ⁸ A lee di Ezawu pye w'a li cɛ na Kana fiige ki fuceɛgɛɛ ki kaa ya dan wu to Ishaaga ni wɛ. ⁹ Ayiwa ba w'a lee cɛ mu wɛ, na gari Ibirayima ja Isimayeli y'iri, na she wee wo poro pushɔ Maxhalati leŋɛ, Nebayoti ceboroshɔ we, a wu wee leŋɛ na fara piipu cɛɛ pu na.

Yakuba ya ŋmunɔɔ ka ŋmunɔ

¹⁰ Ayiwa, a Yakuba di foro Bɛerisheba kulo li ni, na koo lɔ na gaanji Karan kulo li ni. ¹¹ A wu ba shɛ nɔ xuu wa ni, na jo w'i shɔn wà, bani caŋa ki bi to. A wu kagereŋɛ ka lɔ wà, na wu juŋɔ taha kee na, na sinne, na ŋmunɔ wà. ¹² A wu ba ŋmunɔɔ ka ŋmunɔ, na katadinne la ja l'a sin jije ke na, li juŋɔ ke d'a shɛ nɔ fo fugba we na. Kile wo melekeɛ p'i duri, na diri li na. ¹³ A wu Tɛhene Baa Kile niyerege ja lee fugba ni. A wee di wu pye: «Ne jɛ Tɛhene Baa Kile, ma tole Ibirayima wo Kile we, ni Ishaaga wo we. Niŋɛ kemu na m'a sinne ge, nɛ na ba kee kan ma mu, shi we w'a ma ma kadugo ge, na ki kan wee bɛ mu.* ¹⁴ Ma shi wu na ba sii jɛhɛ ba gbazhenhepya jɛ wɛ. Wu na ba jaaga na kari Kile-nɔhɔ, ni caŋatomɔ, ni Kile-parama kabaya shuun wu bɛeri na. Niŋɛ ke kpɔnhɔɔ ki bɛeri na ba duba ta na foro mu ni ma shi wu ni.* ¹⁵ Wii, nɛ na bye ni ma ni. Xuu xuu ni m'a se ge, nɛ na ma mara, na ba ma kuruŋɔ na pa ke fiige ke ni sanha. N'a da ga ma yaha wɛ, n'a jɔmɛɛ lemu lɔ ma mu ge, fo di bu lee bɛeri koo jaari.»

¹⁶ A Yakuba di jɛ ŋmunumɔ pu na na jo: «Can na nahame Tɛhene Baa Kile jɛ, ga nɛ bi ta lee cɛ wɛ.» ¹⁷ A wu fya na jo: «Ga we xuu we jɛ fyaara

* 28:4 Zhenezi 17:4-8

* 28:13 Zhenezi 13:14-15

* 28:14 Zhenezi 12:3; 22:18

wo xuuni de! We ƚe xuu watii Kile puga kadugo na we. Fugba wu kupojii li ƚe naha.»

¹⁸A Yakuba di ba soɔ yiri, kagerenje kemu na wu bi wu ƚuɔ ki taha ge, a wu kee yirige sin ba beni ƚe we, na sinme wo ki ƚuɔ ni. ¹⁹A wu wee xuu wu mege le na Beteli Ga wee xuu wu mege ki bi fenhe pye na Luzi. ²⁰A Yakuba di ƚo faa na: «Kile bu gori ni ne ni, na ne mara le jaagoo le na, wu ba ne ƚolige kaan ne mu, na ne cere faleye kaan ne mu, ²¹fo na she ne kuruɔ pa leje na to wu puga ki ni sicuumo na, wee tuun wu ni Tehene Baa Kile na bye ne Kile. ²²Ke kagerenje ke ne yerenje na pye beni ge, kee na ba bye Kile wo puga. Yanmuyɔ yemu beeri ma da ba gan na mu ge, ne na ba yee beeri wo taaga ke wogo ki wolo gan ma mu.»

Yakuba ya no Padani-Aramu wo fadaana ki na

29 ¹Lee kadugo na a Yakuba di koo li lo na gaani, na she no Kile-noho shen pu wo fiige ki ni. ²A wu keenje ka ƚa wa sige ki ni, yatooɔbaya taanri d'a sinne ki ƚo na. Bani kee keenje ki na pu bi yapooɔɔ yi gbuu, ga faakageegboho d'a taga keenje ki ƚo to. ³Ba yapooɔɔ yi beeri ya pa yiye pinne xo tuun wemu ni we, p'a faakagerenje ki gologolo laha keenje ki ƚo na, na yapooɔɔ yi kan y'a gba, na noho faakagerenje ki taga keenje ki ƚo to wa sanha. ⁴A Yakuba di yatooɔnahamaa pu pye: «Na cebooloo mii yee d'a yiri we?» A p'i wu ƚo sho na: «Wee ya yiri Karan ni.» ⁵A wu pu pye: «Ta yee ya Nakori nabige Laban ce?» A p'i wu ƚo sho na: «Uun, wee ya wu ce.» ⁶A wu pu pye: «W'a cuuɔɔ ya?» A p'i wu ƚo sho na: «Uun, w'a cuuɔɔ, wu poro Araseli w'a ma me ni wu yatooɔɔ ni.» ⁷A Yakuba di pu pye: «Caɔa ki sanha xho p'a yapooɔɔbaya wu pinnee we. Yi yi kan y'i gba, y'i guri y'a se ni yi ni tanahaɔa ni.» ⁸A p'i wu ƚo sho na: «Wee da ja lee pye we, fo yapooɔɔbaya wu beeri ba ba binne tuun wemu ni. Wu ma na faakagerenje ki gologolo laha wa keenje ki ƚo na, na da yatooɔɔ yi gba.»

Yakuba ya ciri saha ni Araseli ni

⁹Ayiwa, na Yakuba yaha pee jomɔ pu na ni pu ni, a Araseli di no ni wu to wu wo yatooɔɔbaga ki ni, bani wee wu bye yatooɔɔnahama we. ¹⁰Wee tuun wu ni, ba Yakuba ya wu yalo Laban poro Araseli ƚa, na wu yalo wu wo yatooɔɔbaga ki be ƚa we, a wu fulo na faakagerenje ki golo-golo laha keenje ki ƚo na, na wu yalo wu yatooɔɔ yi kan y'a gba. ¹¹Lee kadugo na a Yakuba di taanjege fo kan Araseli mu, na waha mee na. ¹²A wu Araseli pye: «Ne ƚe mu to wu cuun fuceere ja. Ne ƚe Erebeka ja.» A Araseli

28:19 Beteli kori wu ƚe na Kile wo puga.

di baa kari na she yee jo wu to wu mu. ¹³ Ba Laban ya wu cuun fuceere li ja Yakuba kaa logo we, a wu baa kari na she wu juɔɔ círi, na migile wu ni, na wu juɔɔ sɔn. Na ba ni wu ni wu kaban. A Yakuba di kii keree kii beeri naha jo wu mu. ¹⁴ A Laban di wu pye: «Nakaara baa, ne kaciye ni ne ceexaara ye pyaa mu ne.»

Yakuba cèe pu lejegana

A Yakuba di yeboɔɔ pye wu kaban. ¹⁵ A caɔa ka di ba nɔ, a Laban di Yakuba pye: «Ne ne mu ceboro, ga lee da já neri nago mu w'a kapyengee pyi ne mu saraa baa we. Le l'a yaa li pye ma saraa ge, lee jo na mu.» ¹⁶ Lee bi Laban ta ni pushaa shuun ni. Nile wu mege ne na Leya, kurogo wo wu mege ne na Araseli. ¹⁷ Leya ni ki bi juɔ we, ga Araseli, wee d'a sii juɔ naha ni, wu cére ti leme be d'a juɔ. ¹⁸ Araseli di bi dan Yakuba ni, a wu Laban pye: «N'a da yee gbarashuun pye ma mu labye ni, m'a ma kurogo poro Araseli wu kan na mu.» ¹⁹ A Laban di jo: «Lee wa kapii we, w'a kan mu mu, lee ya pɔɔ wu kan ná watii mu. Tiin naha na yiri.»

²⁰ A Yakuba di yee gbarashuun labye pye wu mu Araseli wuu na. Wu bi dan wu ni taangana leke na ge, a wu yee gbarashuun wu ta w'a toro ba cabyaa dama dama ne we. ²¹ Ba kee ya toro we, a Yakuba di wu yalɔ wu pye: «Na shɔ wu kan na mu di wu leɔe, bani tuun wemu w'à she wùye na ge, w'a fa.» ²² A Laban di wee xuu wu sipyii pu beeri yiri, na yaligee nɔneɔe pye pu mu. ²³ Ga ba piige k'a pa wɔ we, a Laban di wu poro Leya lo na she gan Yakuba mu, a Yakuba di shɔn ni wee ni. ²⁴ A Laban di wu bulozhɔ Zilipa kan Leya mu w'a pye wu bulozhɔ. ²⁵ Ba niga k'a pa mugii we, a wu da Leya. A Yakuba di wu yalɔ wu pye: «Naha wuu ma d'a pye me na na we? Ta Araseli wuu na be ne ya labye wu pye mu mu we? Leke na ma d'a na nɔhɔ yaha we?» ²⁶ A Laban di wu pye: «Na cuunvɔɔ kan muzhɔ fɔɔ naha na, lee ya byi wèe mu we. ²⁷ Cekaanra ti wo cewuu lisana pye ni muzhɔ fɔɔ wu ni, wù na cuunvɔɔ wu be kan ma mu, m'a yee gbarashuun wa be labye pye na mu sanha.»

²⁸ A Yakuba di li pye mu. A wu cewuu lisana pye ni Leya ni. A Laban di na Araseli kan wu mu w'a pye wu shɔ. ²⁹ A Laban di wu bulozhɔ Bila kan wu poro Araseli mu w'a pye wu bulozhɔ. ³⁰ A Yakuba di ganha na se Araseli be puga. Araseli bi dan wu ni xuuni na toro Leya tãan. A wu yee gbarashuun wa be labye pye sanha Laban mu.

29:17 Leya wo nime pu ya ta kɔn na pahala Heburuu jomɔ pu ni we.

Yakuba nagoo pu keree

³¹ Ayiwa Leya kaa bi dan wu poo wu ni we. Tehene Baa Kile ya lee ce ge, na Leya pye sege fɔɔ, ga Araseli ya ta pya ta we. ³² A Leya di ba yere yacere na, na ja se. A wu wu mege le na Uruben*, bani wu bi jo: «Tehene Baa Kile ya ne wo shiige ki ja. Nime kunni, ne kaa na daan na poo wu mu.»

³³ A wu ba yere yacere la be na sanha na ja wa be se. A wu jo: «Tehene Baa Kile bi li ce na ne kaa ya dan na poo wu ni we. Lee na w'a we be kan ne mu.» A wu wu mege le na Simijɔ*.

³⁴ A Leya di ba yere yacere la be na sanha na ja wa be se. A wu jo: «Nime kunni nakaara ba, na poo wu na ba nɔɔ na na, bani ne jalaa taanri se wu mu.» Lee na w'a wee mege le na Levi*. ³⁵ A wu ba yere yacere la be na sanha, na ba lee be se funana, na jo: «Ne na ba Tehene Baa Kile so le to le ni». Lee na w'a wee mege le na Zhuda*.

Lee kadugo a wu sege k'i yere.

30 ¹ Ayiwa, ba Araseli ya li ja na wee sanha pya ta wu poo wu mu we ge, a wu muzho wu jɛpɛɛn di je wu ni. A wu Yakuba pye: «Nagoo kan na mu, lee be we, n'a da xhuu.» ² A Yakuba luu di yiri Araseli taan na jo: «Wee tuun wu ni, ne wu jɛ Kile wu ge? Wee w'a ma pye ma da pya ta we.» ³ A Araseli di jo: «Na bulozho Bila wu we, je wu mu konho wu nagoo ta na mu. Na be na ba nagoo ta wu gbɔɔɔ ni.»

⁴ Ayiwa, a Araseli di wu bulozho Bila kan Yakuba mu w'a pye wu sho. A wee di ganha na shuun ni wu ni. ⁵ A Bila di ba yere yacere na, na ja se Yakuba mu. ⁶ A Araseli di jo: «Kile ya kapii kan ne mu. W'a na jomɔ pu logo na ja kan ne mu.» Lee na a wu wu mege le na Dan*. ⁷ A Araseli bulozho Bila di ba yere yacere na sanha na ja shuun wo se Yakuba mu. ⁸ A Araseli di jo: «Ne zhaanra deele le ni na ceboroshɔ wu ni, na se ta wu na.» A wu wee mege le na Nefitali*.

⁹ Ayiwa, Leya be ya pa li ja na wee wo sege k'a yere ge, a wu wu bulozho Zilipa lo kan Yakuba mu, wu pye wu sho. ¹⁰ A Leya bulozho Zilipa di ba ja

*29:32 Uruben kori wu jɛ Heburuu jomɔ pu ni na ja wu we.

*29:33 Simijɔ kori wu jɛ na w'a na kaa logo

*29:34 Levi kori wu jɛ na ma nɔɔ wu na.

*29:35 Zhuda kori wu jɛ na Kafɔ w'a soni.

*30:6 Dan kori wu jɛ na ma kiiri kon.

*30:8 Nefitali kori wu jɛ na ma zhaanra le.

se Yakuba mu. ¹¹ A Leya di jo: «Ne nũŋo ya taan de!». A wu pya wu mege le na Gadi*.

¹² A Leya bulozho Zilipa wu ba ja shuun wo se Yakuba mu. ¹³ A Leya di jo: «Pe ñe fereme de! Cèe pu na ba yu na ne ferẽ.» A wu wee mege le na Azeri*.

¹⁴ Caña ka, yalɔɔɔ tuun wu ni, Uruben ya pa foro kari kerẽye yi ni na she tige sɛye ya ta wà, yemu mege ki ñe na madiragɔɔɔ ge. A wu ba ni yi ni na pa gan wu nu Leya mu. A Araseli di Leya pye: «N'a ma ñeeri, ma ja wu madiragɔɔɔ* pii kan na mu.»

¹⁵ Ga a Leya di Araseli ño sho na: «Mu ya ne poo wu sho ne na, lee ya ma yaa we, na ne wu na ja madiragɔɔɔ be kan ma mu?»

A Araseli di jo: «Ayiwa ni li wa mu, Yakuba wu na zhe shon ma puga ke piige ke ni ma ja wu madiragɔɔɔ pu tẽge.»

¹⁶ Ayiwa, ba Yakuba ya pa yiri sige ki ni na ma yakoŋo ki ni we, a Leya di she jiri wu na, na wu pye: «Ne puga ma da zhon nijaa, bani ne ja wu wo madiragɔɔɔ p'a pye lee wo pereme.» A Yakuba di she shon Leya puga kee piige ki ni. ¹⁷ A Kile di Leya wo ñerege ki logo. A wu yere yacere na, na ja kaguro wo se Yakuba mu. ¹⁸ A Leya di jo: «Ne na bulozho wu kan na poo wu mu w'a pye wu sho ge, lee wo saraa Tehene Baa Kile ya kan ne mu.» A wu wee mege le na Isakari*.

¹⁹ A Leya di yere sanha yacere la be na, na ja gbaara wo se Yakuba mu. ²⁰ A Leya jo: «Kile ya loolodaa nijene kan ne mu. Nime kunni, na poo wu na ba peñe taha na na, bani jalaa gbaara ne se wu mu.» A wu wee pya wu mege le na Zabulon*. ²¹ Lee kadugo na a wu ba fucere be se, na lee mege le na Dina.

²² Ayiwa, a Kile di wu funŋo yaha nidogo Araseli na, na wu jomɔ pu logo, na wu pye w'a pya ta. ²³ A Araseli di ba yere yacere na na ja se. A wu jo: «Kile ya ne wo shiige ki lo laha ne nũŋo ni.» ²⁴ A wu pya wu mege le na Yusufu* na jo: «Kile wu ja wa fara we na na mu.»

Yakuba ya naafuu ta

²⁵ Ayiwa, ba Araseli ya Yusufu se we, a Yakuba di Laban pye: «Koo kan na mu di guri da gaani na puga, na wo fiige ki ni. ²⁶ Na cèe ni na nagoo

* 30:11 Gadi kori wu ñe na nudanga.

* 30:13 Azeri kori wu ñe na fereme.

* 30:14 Sipyii pu bi giin na sege were ti ñe madiragɔɔɔ

* 30:18 Isakari kori wu ñe na saraa.

* 30:20 Zabulon kori wu ñe na peñe taha.

* 30:24 Yusufu kori wu ñe wa fara.

pu kan na mu, di da gaanji. Pee kaa na ne wa labye wu na ma mu. Labye wemu ne pye mu mu ge, m'a wu ce.»²⁷ A Laban di wu pye: «Ne bu da ne kaa ya taan ma mu, kori naha. Bani ne celwo cee, na li ja na mu wuu na Tehene Baa Kile ya baraga le ne ni.»²⁸ A wu jo sanha na: «Lemu l'a be ni ma saraa ni ge, lee jo, ne na ba lee kan ma mu.»

²⁹ A Yakuba di jo: «Ne labye wu pye mu mu pyegana lemu na ge, a ma yapwoyo yi be di bye lemu ne keje ni ge, muye pyaa k'a lee ce.
³⁰ Nifenhene lemu li bye ma keje ni sani ne wu pa ge, lee ya sii jehhe nime. Ba ne da je mu puga we, a Tehene Baa Kile di baraga le mu ni. Ga nime, tuun weke ni ne da ba labye jo kon da byi naye pyaa wo puga ki mu we?»

³¹ A Laban di wu pye: «Leke ne da yaa na kan ma mu we?» A Yakuba di wu jo sho: «Ma ganha bu yaaga be kan na mu we. Ga yemu n'a da jo ma mu ge, ma bu so yee na, ne na da ma yatwoyo yi naha, ba n'a bi li pyi we.
³² Ne na ba ma yatwoyo yi beeri saala nijaa, dubya beeri w'a wo, kelee na jegele, kelee na je ni tabereye ni ge, ni sika beeri w'a jegele, kelee na je ni tabereye ni ge, yee beeri na ba shonri yaha yi ye, yee na ba bye ne wo saraa we.
³³ Ne bu da ne tii, ma ga ba na yatwoyo yi wii jibana na, lee na je. Ma ba ba yatwoyo beeri ta taberege baa, k'i ya wo kelee na jegele we, lee je kanna ne yee yu.»
³⁴ A Laban di jo: «Oo! Wu na ba li pye ba m'a yi jo we».

³⁵ Ga kee cana ki ye pyaa, a Laban di sikapee ni sikashaa pu shonri wolo, piimu beeri pu je ni tafiye ni kelee na jegele ge. Dubyaa piimu beeri pu je ni taberege ni, kelee pu na wo ge, a wu pee be shonri wolo, na yee kan wu wo jalaa pu mu.
³⁶ Na pu yaha kari xuu watii ni, konho p'i laraga kon Yakuba na, laraga kemu ya cabyaa taanri para wo laraga xo ge. A Yakuba di ganha na Laban wo yatwoyo yisaya naha.

³⁷ Ayiwa, a Yakuba di peliliye tiye ni amadi tiye ni pilatani tiye geye nibiriye kon, na tye ya wo kwoyo lahala yi na fo na yi tafiye yi yeege yaha.
³⁸ A wu yee geye tafiye woyo yi le le yatwoyo yi wo logbakwoyo yi ni, konho yi ba ba tagbaga ni, y'i ba yee jaa. Bani yatwoyo yi bu gari tagbaga ni, wee tuun wu ni yi ma duri yiye na.
³⁹ Ayiwa, a yatwoyo yi shiin di ganha na duri yiye na na yee geye tafiye woyo yi yaha yi jaha taan. Y'a pa nagoo piimu beeri se ge, a pee beeri di jegele, kelee na wo, kelee na pye ni tabereye ni.
⁴⁰ Dubpyapiye yemu Yakuba bi shonri yaha ge, wu ma yee jaha tii ni Laban wo dubyashaa pu ni, pee piimu p'a jegele ge. Lee shagana li na Yakuba ya wu yatwoyo yi sha. Wu ya ta yi pinne Laban woyo yi ni we.
⁴¹ Baraga je yatwoyo yemu beeri ni ge, yee ba da dugi yiye na, Yakuba ma yee geye tafiye woyo yi le yi logbakwoyo yi ni, konho yi dugi yiye na ma yee geye tafiye woyo yi yaha yi jaha taan.
⁴² Ga yatwoyo

yi bu da y'a shɔɔ shɔɔ, wu da geye yi le yi logbakɔɔɔ yi ni wɛ. Lee funɔ ni yatɔɔɔ yemu beeri yi ɲe baraga baa woyo ge, a yee di bye Laban woyo. Yemu beeri yi ɲe ni baraga ni ge, a yee di bye Yakuba woyo.

⁴³ Ayiwa a Yakuba di bye mu naafuugbo fɔ lee pyegana li na. A wu sii yapɔɔɔ niɲehɛye ta, ni bulonamaa ni bulozhaa, ni ɲɔɔɔ ni kafaya.

Yakuba ya paa

31 ¹ Ayiwa a Laban wo nagoo p'i ba ganha na yu na: «Yakuba ya wɛe to wu naafuu wu beeri shɔ wu na. Wɛe to wu wo naafuu wu w'a lɔ na taga wuye pye yara fɔ.» A Yakuba di yee logo. ² A wu li ɲa sanha be na Laban be nime wo wa nige ba wu bye ni wee ni taashiine li ni wɛ.

³ Ayiwa, a Tehene Baa Kile di ba Yakuba pye caɲa ka na: «Kuri she ma cebooloo pu yiri ma tii pu wo fiige ki ni. Ne na bye ni ma ni.» ⁴ Ba yee ya jo wɛ, a Yakuba di Araseli ni Leya ye pye p'a pa wu yiri kereye yi ni wu yatɔɔɔ yi taan. ⁵ A wu ba pu pye: «Ne li seeri jo yee to wu nime wo ni wu taashiine li wa nigin ne shizhaa na wɛ. Ga ne to wu wo Kile w'a kori yaha ni ne ni. ⁶ Yeeye pyaa ki be d'a li ce na ne baari pye yee to wu mu ni na fanha ɲuɲɔkana beeri ni. ⁷ A yee to wu ne ɲmahana na ne saraa wu ɲeri tɔɲii ke. Ga Kile ya ta sɔɔ wu kakuunɔ pye ne na wɛ. ⁸ Wu bu jo: «tabereye wa yatɔɔɔ yemu na ge, yee y'a da bye ma saraa.» Yatɔɔɔ yi beeri na ganha na tabereye wo nagoo seni. Wu bu jo: «Niɲegɛye ye y'a da bye ma saraa.» Yatɔɔɔ yi beeri nagoo na ganha na ɲegele. ⁹ Kile w'a yee to wu yatɔɔɔ yi shɔ wu na na kan ne mu. ¹⁰ Bani tuun wemu ni yatɔɔɔ bi ma duri yiye na ge, ne pa li ɲa ɲmunɔɔ ni caɲa ka, jo ne na ɲuɲɔ yirige, sikapee piimu p'a duri yatɔɔɔ yi na ge, na pee ta p'a ɲegele kelee na ɲe ni tabereye ni. ¹¹ A Kile wo meleke wu ne yiri kee ɲmunɔɔ ki ni na: «Yakuba!» A ne jo: «O» ¹² A wu ne pye: «Ma ɲuɲɔ ki yirige m'a wii, sikapee piimu beeri p'a duri yatɔɔɔ yi na ge, pu beeri p'a ɲegele, kelee tabereye yi wa pu na. Bani lemu beeri Laban ya pye ma na ge, ne li ɲa. ¹³ Kile wemu w'a wuye she ma na Beteli ni, a m'a kagereɲe ka sin, na sinme wo ki na, na ɲɔ faa wu mu ge, ne wu ɲe wii. Nime, yiri m'a foro ke fiige ke ni, m'a guri m'a se ma to puga ma wo fiige ki ni.»*

¹⁴ Ayiwa, a Araseli ni Leya di wu pye: «Ta taa wa sanha wɛe mu na foro wu to wu wo cen wu ni? ¹⁵ Ta wu ya wɛe wii nabuun wɛ? Bani w'a wɛe pere, na wee naafuu wu li xɔ fɛfɛɛ. ¹⁶ Lee na do, naafuu wemu beeri Kile ya shɔ wɛe to wu na ge, wɛe ni wu nagoo wo wu ɲe wii. Nime, lemu beeri Kile ya jo ma mu ge, lee pye.»

* 31:13 Zhenezi kuugoo 28:18-22 wu kalaa.

¹⁷ Wee tuun wu ni a Yakuba di wu cèe ni wu nõhõpiire ti durogo nõhõyo na. ¹⁸ Wu yapõrõyo yi bæeri ni wu keñe yañmuyõ yi bæeri, w'a yapõrõyo yemu bæeri ta Padani-Aramu ni ge, a wu yee bæeri lõ na gaanji wu to Ishaaga wu yíri Kana fiige ki ni. ¹⁹ Lee bi Laban ta w'a kari di zhe wu dubyaa shiire kõn. A Araseli di wu to wu yasunyõ yi lõ. ²⁰ A Yakuba di Arame shëen Laban nõhõ yaha, na beelee kari wu ya wu kaala ni wu gari wu ni wë. ²¹ Mu na Yakuba ya wu keñe yañmuyõ yi bæeri lõ, na baa. A wu yíri na Efirate gba wu kõn, na jaha tagi Galadi yaña boboyo yi yíri.

Laban ya Yakuba nõhõ niine

²² Ayiwa, Yakuba na paa, li caña taanri wogo na p'a she yi jo Laban mu na Yakuba ya fe. ²³ A Laban di wu cebooloo pii lõ, na cabyaa gbarashuun pye na Yakuba nõhõ niine. A p'i she wu ta Galadi wo faaboboyo yi na. ²⁴ Ga a Kile di ba jo ni Arame shëen Laban ni piige ka ni ñmõnõgõ ni na: «Kasëege yaha maye na, ma ganha bu da jomõ pa shishiin jo ni Yakuba ni wë, pu nizaama fara pu niguumõ na.»

²⁵ Ayiwa, a Laban di she Yakuba ta koo na. Lee bi Yakuba ta w'a wu fàya piyeyë yi sin Galadi faaboboyo yi na. A Laban bë ni wu cebooloo p'i pu wo fàya piyeyë yi sin sin Galadi faaboboyo yi na. ²⁶ A Laban di Yakuba pye: «Naha mu d'a pye më wë? M'a na pushaa pu lõ kari ba kashen buloo ñe wë, ma ya yaaga jo na mu wë. ²⁷ Naha na ma d'a peelee kari na ta ma ya yaaga jo na mu-i wë? Mu da bi ne funjõ to, ne bi da taya ni kõnõyo ni ciire taga mu torogo ni fundanga ni. ²⁸ Mu ya ta na yaha di jõsõõnõn fõ kan na pushaa pee ni na jabiye yi mu wë. See na fungõngõ baa keree k'a pye kere. ²⁹ Se wa ne ni na kakuunõ pye yee na, ga ma tii pu wo Kile w'a ne pye piige ki ni na: «Kasëege yaha maye na, ma ganha bu jomõ pa shishiin jo ni Yakuba ni wë, pu nizaama fara pu niguumõ na.» ³⁰ Ayiwa, m'a lõ na gaanji, bani ma to puga ki la k'a shõ ma ni. Ga, jaha na ma d'a na wo kilelëe pu yu wë?»

³¹ A Yakuba di Laban jõ shõ na: «Ne fya bani ne bi giin jo mu na ba ma pushaa pu shõ na na. ³² Ga ma bu ma kilelëe pu ta wemu mu, weefõ ya yaa ni jiiifëere ni nige wë. Yara bæeri li ñe ma wuu ge, li sha wù cebooloo pu jii na, ma bu li ja, m'a li lõ m'a se.» Yakuba bi ta li ce na Araseli w'a yapereë ki yu wë.

³³ A Laban di jé Yakuba wo fàya puga ki ni, ni Leya wogo ke, ni bulozhaa shuun wu woyo ye, ga wu ya yafiin bë ja wë. A wu foro Leya wo fàya puga ki ni, na jé Araseli wogo ki ni. ³⁴ Lee bi Araseli ta w'a yapereë ki lõ, na ki le wu wo jõhõjõ ki koo li nõhõ ni, na diin ki jupõ ni. A Laban di fàya puga ki bæeri sha, ga wu ya yafiin bë ja wë. ³⁵ A Araseli di wu to wu

pye: «Ma luu ganha bu yìri na tàan wɛ, na kafɔɔ. N'a da já yìri yere ma jii na wɛ. Bani cèe kalɛ li wa na na.» A Laban di fàya puga ki bɛeri sha, ga wu ya ta wu yaperɛe ki ja wɛ.

³⁶ A Yakuba luu di yìri Laban tàan, na ganha na wu jaagi na: «Kannahana leke ne d'a pye ma na wɛ? Jurumu weke ne d'a pye a m'a ganha na na nɔhɔ niine ni ke kafugo ke ni wɛ? ³⁷ Ayiwa, mu ya ne puga yanmuyɔ yi bɛeri sha, yaaga keke mu d'a ta kee na je ma wogo wɛ? Lee she naha kpeenge ki na na cebooloo pee ni ma wuu pu jii na, pee di li kiiri kɔn wù shuun wu te ni. ³⁸ Lii wii, nijee je ne yee kelee shuun (20) mu puga, ma dubya, kelee ma sika wa shishiin laa ya ta kyɛegi ja wɛ, ne di wa ma dubyapoo nigin be xa wɛ. ³⁹ Yaconɔ ya yatɔɔɔ kemu gbo ge, ne pa ja ni kee ka shishiin ni ma mu wɛ, neye pyaa ki ma kee foo tɔ. Pu bu kemu bɛeri yu caɲa ni kelee piige, mu ma jo na ne wu ki foo tɔ. ⁴⁰ Kafugo ma bele na na caɲa ni, piige bu wɔ, wiire ma bye na na, ɲmunumɔ ma xhɔ na naha ni. ⁴¹ Yee kelee shuun (20) ne pye mu puga. Ne baari pye ma mu yee ke ni shishɛɛ ma poro pushaa shuun wu kaa na, na guri na yee gbaara pye na ma yatɔɔɔ yi naha, ga a m'i ne saraa wu jɛri fo tɔɔjii ke. ⁴² Ne to wu wo Kile we, Ibirayima wo Kile we, wee wemu na Ishaaga ya fyagi ge, wee da bye wu ya kori yaha ni ne ni wɛ, ne kewayaya wo mu bi da yaha na gaanji. Ga Kile ya ne wo kanhama pe ni na kapyewagaa ki ja, na yogo jo ne kaa na tapaa.»

⁴³ A Laban di Yakuba jɔ shɔ na: «Ne nagoo pu je pii pushaa piiri, te nɔhɔpiire te di je na jabiye, ye yapɔɔɔ ye di je na woyo. Yara bɛeri ni ma jii wa ge, lee bɛeri wa ne wuu. Ga leke ne di da já bye nijaa na poro pushaa pee ni pu nagoo pu mu wɛ? ⁴⁴ Ayiwa nime pa, ne ni mu ni, wù jɔmɛɛ lɔ wùye mu, lee na bye sɛeri na ni ma te ni.»

⁴⁵ A Yakuba di faakagerɛɛ ka lɔ, na kee yirige sin ma pye beni*. ⁴⁶ Lee kadugo na a wu wu wo sipyii pu pye: «Yi faakagereye ya lɔ.» A p'i faakagereye ya lɔ, na yi pinne pye tɔɔɔ. A p'i li wà yee faakagereye yi na. ⁴⁷ A Laban di kee tɛge ki mɛge le na Yegari Saduta*, a Yakuba di ki mɛge le na Galedi*.

⁴⁸ A Laban jo: «Ye faakagereye ye yi pye sɛeri ne ni ma te ni nijaa». Lee na kee tɛge ki mɛge ya yiri na Galedi. ⁴⁹ P'a kee tɛge ki mɛge yiri sanha na Misipa*, bani Laban bi jo na: «Wù ba laha wùye na tuun wemu ni, Tehene Baa Kile wu pye ne ni mu wo kasege pyevɔɔ. ⁵⁰ Ma ga ba she na poro

* 31:45 Beni wee ninumɔ wu je saabo kelee saabonɔ.

* 31:47 Yegari Saduta kɔri wu je Arame sheen jomɔ pu ni na sɛeri tɔɔɔ.

* 31:47 Galedi kɔri wu je Heburuu jomɔ pu ni na sɛeri tɔɔɔ.

* 31:49 Misipa kɔri wu je kasege tapyege.

pushaa pu kana, ma ga ba cèe piitiilee leŋe taha pu na, sipiyawii be li wa wèe sèeri-i de! Kaseege yaha maye na, bani Kile wu wa wèe sèeri.»

⁵¹ Lee kadugo na a Laban di Yakuba pye: «Ke toŋo ke wii, faakagereye toŋo ke, we beni we wii, ne wu sin na ni ma te ni. ⁵²Ke toŋo ke ni we beni we wu ŋe sèeri na ne da ga ke toŋo ke ni we beni we ye da se mu yiri kakuunɔ tapyege ni we; mu be di wa da ga ke toŋo ke ni we beni we ye da se ne yiri kakuunɔ tapyege ni we. ⁵³Ibirayima ni Nakɔri wo Kile we, pu tii pu wo Kile wu pye ne ni mu wo te wu wo kiiri kɔnɔɔ.» Yakuba to Ishaaga wu bi fyagi Kile wemu na ge, a Yakuba di gaa wee na. ⁵⁴A Yakuba di saraga ka wolo kee faaboboŋo ki na, na wu cebooloo pu yiri kee yalige ki na. A p'i kee yalige ki li shiizhan, na shɔn kee faaboboŋo ki na.

Yakuba ya tuduro tun Ezawu mu

32 ¹A Laban di ba soo yiri, na ŋɔsɔɔnɔ fo kan wu poro pushaa pu mu, ni wu ŋabiye yi ni, na duba pye pu mu. Lee kadugo na a wu guri kari wu tateenge ki ni. ²A Yakuba di koo lo na gaani. A Kile wo melekee pii di she wu ŋuŋo cɔri. ³Ba Yakuba ya pu ŋa we, na jo: «Kile wo kashen keŋe ki tasinŋe ki ŋe ke.» A wu wee xuu wu mege le na Maxhanayimu*.

⁴A Yakuba di tudunmɔ pii yaha kari wuye ŋaha na wu ŋahafɔ Ezawu mu, Seyiri fiige ki ni, Edomu koomo pu ni. ⁵A wu pee tudunmɔ pu pye: «Yi she yi jo na kafɔ Ezawu mu na ne Yakuba, wu bulona we, na ne bye nadadeenre na Laban yiri fo na pa gbara niŋaa na. ⁶Niiye, ni kafaya, ni yapɔɔbyaa wa ne mu, na fara bulonamaa ni bulozhaa na, ne ye jo pu she jo na kafɔ wu mu, kɔnhɔ na kaa di daan wu mu.» ⁷Ba tudunmɔ p'a kuri pa we, na ba Yakuba pye: «Wèe ya nɔ ma ŋahafɔ Ezawu wu na. Wuye pyaa ki be w'a ma di ba ma ŋuŋo cɔri ni namaa xuu shisheere (400) ni.»

⁸A Yakuba di fya fo xuuni, a wu funŋo di sii pen. A wu wu sipyii pu taa na pye kuruyo shuun. Yapɔɔɔpya wu fara niiye ye ni ŋɔhɔyo yi na, a wu yee be taa taaya shuun. ⁹A wu jo: «Ezawu bu ba do taaga ka na, kekisaŋa na kiye sha shɔmɔ.» ¹⁰A wu jo sanha na: «Na tole Ibirayima wo Kile we, na to Ishaaga wo Kile we, Tehene Baa Kile, mu ya ne pye na ne wu kuri da se na to kulo li ni, na cebooloo pu yiri, na mu na ba saama pye ne na.

¹¹Saama pemu beeri ni ŋɔmee feere temu beeri mu ya pye ne mu ge, ne wemu wu ŋe mu wo bulo ge, ne bi ta yaa ni lee la shishiin be ni we. Bani caŋa nii lemu ni ne we Zhuruden gba we kɔn ge, yaaga be bye ne mu na kabiin li ye kadugo na we. Nime n'a taa na pye kuruyo shuun. ¹²N'a ma ŋeeri, na shɔ na ŋahafɔ Ezawu na. Bani ne fyagi jo wu ganha ba do wu

* 32:3 Maxhanayimu kɔri wu ŋe na kashen keye tehee shuun.

na, wu nɔhɔpiire te, ni ti nii pu gbo wɛ. ¹³ Na ta mu d'a nɛ pye bɛ na mu na ba ma saama pu pye nɛ mu, na nɛ kadugo ki jɛhɛ fo wa da já pu tɔɔ wɛ, ba suumɔ lɔhɔ ɔɔ gbazhenhɛ jɛ wɛ.»*

¹⁴ A Yakuba di shɔn wee xuu wu ni wà. A wu ya lɔ wu keɛɛ yaɲmuyɔ yi bɛeri ni, di zhe gan wu nahafɔɔ Ezawu mu. ¹⁵ Yaɲmuyɔ yemu w'a lɔ ge, yee yi wa mɛ: Sikashaa xhuu shuun ni sikapee kelee shuun. Dubyashaa xhuu shuun ni dubyapee kelee shuun, ¹⁶ ɔhɔzhaa kelee taanri (30) ni yi nagoo, nushaa kelee shisheere (40) ni nupheɛ ke, kafazhaa kelee shuun ni kafabee ke. ¹⁷ A wu ye yatɔɔgbaya ye kaa le wu buloo pii keɛɛ ni, na yi bɛeri yaha yi ye yi ye. A wu pu pye: «Yi toro na naha na, y'i yapɔɔɔɔ yi yaha y'i laraga kɔn yiye na.» ¹⁸ Wemu wu jɛ naha ki na ge, a wu wee pye: «Na nahafɔɔ Ezawu bu she j'iri ma na, na ma yege na jɔɔɔ puga shen ma di jɛ wɛ? Na mii m'a se wɛ? Yapɔɔɔɔ yemu ni ma wa ge, na jɔɔɔ woyo y'i wa wɛ? ¹⁹ M'a wu pye na wu bulona Yakuba woyo yi wa, na w'a yi kan pu she gan wu kafɔɔ Ezawu mu. Na wuyɛ pyaa ki bɛ wa kadugo y'iri na ma.» ²⁰ A wu yee ninuyɔ jo shuun wo wu bɛ mu, na yi jo taanri wo wu bɛ mu, na yi jo yapɔɔɔɔ fɛɛ pu bɛeri mu, na pu ba she ɔɔ Ezawu na, na pu yi jo mu lee jogana li na. ²¹ Na p'i wu pye: «Ma bulona Yakuba wuyɛ pyaa bɛ wa kadugo y'iri na ma.» Bani wu bi wuyɛ funɔɔ kɔn na: «Ye yakanya ye n'a torogo naye naha na ge, yee na zhe wu luu jɛɛ, lee kadugo tãan, wu ba jo w'a na jɔ ge, wu na na co xuuni.»

²² A Yakuba di yakanya yi yaha kari wuyɛ naha na lee karigana li na, a wuyɛ pyaa di gori kee piige ki ni buguro ti na ni wu puga sheen pu ni.

Yakuba ya zhaanra le ni ná wa ni

²³ Kee piige kiye pyaa ni a Yakuba di y'iri na wu cɛɛ shuun wu lɔ ni wu bulozhaa shuun wɛ, na fara wu nagoo ke ni nigin wu na, na pu pye p'a Zhabɔki gba wu kɔn jɛri. ²⁴ A wu pu pye p'a Zhabɔki gba wu kɔn jɛri ni wu keɛɛ yaɲmuyɔ yi bɛeri ni. ²⁵ A Yakuba ye nigin di gori wà. A ná wa di ba wu puro, a p'i zhaanra ti le fo na she kpɛenge ki pye k'a wo. ²⁶ Wee ná w'a pa li ta na wee wa da ba já Yakuba na-ɛ ge, na wu kpɔn wu losige ke na. A Yakuba losige k'i ɲmahana na pu yaha zhaanra ti na. ²⁷ A ná wu Yakuba pye: «Na yaha di da gaɲɲi, bani jiga k'a zhaa da muri.» A Yakuba di jo: «Mu ya duba nɛ mu wɛ, nɛ da ga ma yaha m'a gaɲɲi wɛ.» ²⁸ A ná wu jo: «Dii mu mege di jɛ wɛ?» A wu wu ɔɔ shɔ na: «Yakuba.» ²⁹ A ná wu jo: «Ma mege da da yiri nige Yakuba wɛ, ga fo Izirayeli*, bani mu ni Kile ya zhaanra le, a ma ni sipyii bɛ di zaanra le, a m'a se ta.» ³⁰ A Yakuba

* 32:13 Zhenezi 22:17

* 32:29 Izirayeli kɔri wu jɛ na zhaanra le ni Kile ni. Zhenezi 35:10 wu bɛ kalaa.

di wu pye: «N'a ma j̄eri, ma mege she na na.» A wu jo: «Naha na m'a na mege yegee we*?» A wu duba Yakuba mu. ³¹ A Yakuba di wee xuu wu mege le na Peniyeli*, bani w'a bi jo na: «Ne Kile ja naha ni naha, na bye j̄ii na sanha.» ³² Caɲa ki foroduun wu ni Yakuba bi Peniyeli gba wu kɔɔn. A Yakuba di ganha na shuu na dun wu losige ki na. ³³ Lee wuu na kavan wemu wu j̄e losige na ge, Izirayeli nagoo pu ya wee xaa nijaa we be ni we, bani wu losige kavan wu na Kile ya Yakuba kɔɔn.

Yakuba ya Ezawu j̄uɲɔ círi

33 ¹ Ayiwa, a Yakuba di ba wu j̄uɲɔ yirige, na wii, na Ezawu ja wu na ma ni sipyii xhuu shishere ni. A wu wu nɔhɔpiire ti taa taa Leya, Araseli ni bulozhaa shuun wu na. ² A wu bulozhaa pu ni pu wo nagoo pu torogo jahagbaa li na, na Leya ni wu wo nagoo pu taha wà, na na Araseli ni Yusufu taha wà. ³ A wuyɛ pyaa di doru pu jahagbaa na. Ba w'a she derɛɛ wu jahafɔɔ Ezawu wu na we, na ganha na nuguro sinni na se fo na she da tɔɔj̄ii gbarashuun: ma nuguro ti sin, na naha ke buri j̄iɲɛ ki na. ⁴ Ga a Ezawu di baa círi wu na, na migile wu ni, na j̄ɔɔɔnɔ fò kan wu mu. A p'i meheɛ su. ⁵ A Ezawu di wu j̄uɲɔ yirige, na cèe pu ni nɔhɔpiire ti ja, na jo: «Jɔfɛɛ p'i j̄e me ni ma ni we?» A Yakuba di jo: «Kile ya nagoo piimu kan wu wo saama pu funɲɔ ni ma bulona wu mu ne ge, pee pu wa.» ⁶ A bulozhaa pee ni pu nagoo p'i fulu, na nuguro sin j̄iɲɛ ki na. ⁷ A Leya be ni wu nagoo di fulu, na nuguro sin j̄iɲɛ ki na, lee kadugo na, a Yusufu ni Araseli be di fulu na nuguro sin j̄iɲɛ ki na.

⁸ A Ezawu di jo: «Pii sipyii pii beeri na ne círi ge, pee wo kapuɲɔ di j̄e keke we?» A Yakuba di jo: «Pu kapuɲɔ ki wa, kɔnhɔ di naye kaa taan ma mu, na kafɔɔ.» ⁹ A Ezawu di jo: «Cuunvɔɔ we, yara le li wa ne mu ge, lee na ne yaa. Ma wo keɲɛ yara li yaha wà mayɛ mu.» ¹⁰ A Yakuba di jo: «Ahayi! N'a ma j̄eri, ne kaa bu da l'a taan ma mu, na yakanya yi shɔ. Bani ne mu naha ki ja kanna ba sipya ma Kile naha ja me we. M'a na j̄uɲɔ círi j̄ɔ saama na. ¹¹ N'a ma j̄eri, yaɲmuyɔ yemu n'a gaan ma mu ge, yi shɔ. Kile w'a j̄uɲɔ jaari ne na, na yaɲmuyɔ yi beeri kan ne mu.» A wu nɔɔ yaha Ezawu na fo na ba wu pye w'a pa yi shɔ.

¹² A Ezawu di jo: «Wu ȳiri wù binne w'à gaan̄i. Ne na ba doru naha ki na.» ¹³ A Yakuba di wu pye: «Na kafɔɔ, m'a li cɛ na baraga wa nɔhɔpiire te ni we, ne di wa ni dubyaseye ni nuseye be ni. Wù bu para li karamu ali caɲa nigin be, yapɔɔɔɔ yi beeri y'a da xhuu. ¹⁴ N'a ma j̄eri na kafɔɔ, toro na naha na. Ne na ba yapɔɔɔɔ yi torogo naye naha na, na se kaseɛge

* 32:30 Kiiri kɔnvɛɛ 13:17-18

* 32:31 Peniyeli kɔri wu j̄e na Kile naha.

na na saha ni nõhõpiire te ni yapõrõyõ yi wo toparaga ki ni, fo na she nõ na kafõ wu na Seyiri ni.» ¹⁵ A Ezawu di jo: «Wee tuun wu ni, ne na na wo sipyii pii yaha ma mu.» A Yakuba di wu pye: «Naha na we? Ne kaa bu da l'a taan xõ ne kafõ wu mu, lee na ne yaa.»

¹⁶ A Ezawu di guri kee caña kiye pyaa na gaanji Seyiri ni. ¹⁷ Yakuba wi ge, a wee di gari Sukõti ni. A wu puga ka yaa wà wuyẽ mu, na buguloo põ wu yatõyõ yi mu. Lee na p'a kee tẽge ki mege le na Sukõti*.

¹⁸ A Yakuba di yiri Padani-Aramu ni, na nõ sicuumõ na Sisemu kulo li ni Kana fiige ki ni. A wu wu fãya puga ki sin kulo li jahagbaa li na. ¹⁹ Tẽge kemu ni wu bi puga ki sin ge, wu bi kee shõ Amõri shi sheen pu mu warifyen tuuyo xhuu nigin (100). Sisemu wo to w'a pye Amõri we. ²⁰ A wu saraya tawologo ka yereje wà na ki mege le na Eli-Elowe-Izirayeli.*

Dina ni Sisemu sheen keree

34 ¹ Ayiwa Leya bi fuceere la ta yakuba mu, lee mege bye na Dina. A lee fuceere l'i ba gari di zhe foro fiige ki sheen pu wo fucegege ki na. ² Xhevi shi sheen Amõri wemu wu je fiige ki wo saan wu ge, a wee wo ja Sisemu di she wu ja, na wu co, na sinne ni wu ni fanha na. ³ A Dina kaa di sii taan wu ni fo xuuni, Yakuba wo poro we. A wu ganha na kafilatan yu wu mu. ⁴ A Sisemu di ba wu to Amõri pye: «She le fuceere le sha na mu, l'i ba bye na shõ.» ⁵ Ayiwa, a Yakuba di ba yi logo na Sisemu ya juzogoro wa wu poro Dina na. Ga lee bi wu jalaa pu ta kereye yi ni ni wu yapõrõyõ yi ni. A wu cari wuyẽ na fo na she pee pye p'a kuri pa.

⁶ A Sisemu to Amõri di she Yakuba mu na she jo ni wu ni. ⁷ Ba Yakuba jalaa p'a pa yiri kereye yi ni na pa puga we. A p'i ba wee kafila wu logo. A pu jahaya di danha, a pu logo di yiri fo xuuni bani katanhana Sisemu bi pye Izirayeli ni, ma sinne ni Yakuba poro wu ni. Lee bi yaa ni bye ni we. ⁸ A Amõri di pu pye: «Yee poro wu kaa ya taan fo xuuni ne ja Sisemu mu. N'a yi jere jo yi wu kan wu mu, wu bye wu shõ. ⁹ Yi pye ni wu ni ceborogo ni cekaanra shizhaa na, yi na ba yi pushaa kaan wu mu na wu wuu lejege na byi yi cee. ¹⁰ Yi na ba diin ni wu ni shiizhan, fiige ki jo na ba yaha yi mu. Yi tiin yi da kegaanja pyi, y'i bye yara fee.»

¹¹ A Sisemu di ba Dina to we ni wu ceboonamaa pu pye: «Yi bu lemu beeri jo, ne na ba lee kan yi mu, kõnhõ na kaa di daan yi mu. ¹² Yi na já furu naafuu nijeheme ni mamama yanmuyõ nijeheye sha na mu, yemu beeri kaa y'a da ba jo ge, ne na ba yee beeri kan yi mu, kõnhõ y'i donije pushõ wu kan na mu na shõ.»

* 33:17 Sukõti kõri wu je na buguro

* 33:20 Eli-Elowe-Izirayeli kõri wu je Heburuu jomõ pu ni na Kile je Izirayeli wo Kile.

¹³ A Yakuba jalaa p'i Sisemu ni wu to Aməri ɲo shɔ ni shizhiinme ni, bani Sisemu bi ɲuzogoro wá pu ceboroshɔ Dina na. ¹⁴ A p'i pu pye: «Ná wemu ya cekɔɔnrɔ pye we, wèe da já wu ceboroshɔ wu kan wee mu we. Shiige kaa li ɲe lere wèe mu. ¹⁵ Lemu l'a da wèe pye wèe pu sɔɔ yee wo nijoyo yi na ge, lee li wa me, fo yee namaa pu bæeri nigin nigin bu cekɔɔnrɔ pye, yi be di bye ba wèe ɲe we. ¹⁶ Lee bu bye, wù na da wù pushaa kaan yi mu, na yi wuu leɲɛɛ na byi wù cèe. Wù na diin yi mu, na binne pye shen nigin ni yi ni. ¹⁷ Ga yi bye y'i ya sɔɔ na cekɔɔnrɔ ti pye we, wù na wù wo poro wu shɔ, na yiri na gaaji.» ¹⁸ A pee jomɔ p'i daan Aməri ni wu ja Sisemu mu. ¹⁹ A levɔɔ wu bye wu ya lee pye kamɔɔ we, bani Yakuba poro wu kaa bi dan wu ni fo xuuni. Wee wu bye wu to wu puga ki bæeri wo sipyigbo we.

²⁰ A Aməri ni wu ja Sisemu di she diin pu kulo li tajege ki ɲo na, na ganha na yu ni sipyiire ti ni na: ²¹ «Fungɔngɔ nizaanja wa pii sipyii pii mu na ɲaha tii wèe na. Wù pu yaha p'i diin wù mu, wù wo fiige ki ni, pu da kegaanja pyi, fiige k'a pele, pu tateenge wa da vɔɔ we. Wù na já da pu pushaa leɲɛɛ, na wù wuu kaan pu mu. ²² Ga pu da ga sɔɔ pu tiin wèe mu, p'i binne pye shi nigin ni wèe ni we, fo wèe wo namaa pu bæeri nigin nigin bu cekɔɔnrɔ pye, ba puye pyaa ki wa we. ²³ Ta pu kashɔɔ ye, ni pu naafuu we, ni pu yatɔɔɔ yi bæeri da ba bye wèe woyo we? Wù sɔɔ ye pu wo nijoyo yi na kɔnhɔ p'i gori wù mu.»

²⁴ Piimu bæeri pu bye kulo li tajege ki ɲo na ge, a pee bæeri di Aməri ni wu ja Sisemu jomɔ pu logo. Kulo li namaa pu bæeri p'a foro kulo li tajege ki ɲo na ge, a pee bæeri di cekɔɔnrɔ pye.

²⁵ Ayiwa, pu cekɔɔnrɔ ti caɲa taanri wogo ki na, na pu yaha ni pee yama pu ni, a Yakuba jalaa shuun wa, Simiɲo ni Levi, Dina wo ɲahafɛɛ p'a. A pee shuun wu pu ɲmɔparaa lɔ, na gari kulo li funɲo ni ni lowaa ni, na she li namaa pu bæeri gbo. ²⁶ A p'i Aməri ni wu ja Sisemu be gbo ni ɲmɔpara ni, na Dina co foro Sisemu puga ki ni na kari. ²⁷ A Yakuba jalaa pusamaa di she yee sipyixuyo yi feni, na she kulo li yaɲmuyɔ yi bæeri kuu, bani pu bi ɲuzogoro wá pu cuun wu na. ²⁸ A p'i pu yatɔɔɔ ye, ni pu niye ye, ni pu kafaya yi co, na kanha ki yaɲmuyɔ ye, ni kerɛye yi woyo yi be lɔ. ²⁹ A p'i pu naafuu wu bæeri kuu, na nɔhɔpiire te ni pu cèe pu bæeri co, na pu piyeye yi yaɲmuyɔ yi bæeri lɔ.

³⁰ A Yakuba di Simiɲo ni Levi pye: «Yee ya funzhaga wá ne na, na ne tɔn pen ke fiige ke sheen mu, Kana sheen ni Ferezi sheen pee. Sipyii piitiilee wa na mu we, pu na ba puye pinne na feni, na ba do na na, na na puga ki bæeri kyɛegi.» ³¹ A p'i wu ɲo shɔ na: «Ta l'a saha pu wèe ceboroshɔ wu pye ba navarashɔ ɲe-ɛ ya?»

Yakuba ya kuri pa Beteli ni

35¹ Ayiwa caɗa ka a Kile di ba Yakuba pye: «Yiri m'a she Beteli ni, m'a she diin wà. M'a saraya tawologo ka yaa wà Kile mu, Kile wemu w'a wuye she ma na ma paaduun wu ni ma jahafɔɔ Ezawu wu jaha na ge.»*

² Wee tuun wu ni a Yakuba di wu puga sheen ni wu sipyii pu beeri pye: «Peeɗe yaɗmuyɔ yemu beeri yi wa yi mu ge, yi yee beeri yeege yiye te ni, y'i yiye pye feefee, y'i yi cére fàya yi faa. ³ Y'i yiri wù she Beteli ni, di she saraya tawologo ka yàa wà Kile mu, wee Kile wemu w'a ne jerege ki logo na cɔnrɔmɔ pu caɗa, na gori ne mu na tasheyɛ yi beeri ni ge.» ⁴ Peeɗe yaɗmuyɔ yemu beeri yi bye pu keɗe ni ge, na fara pu niye fegemɛ na, a p'i yee beeri kan Yakuba mu. Tige ka bye wà Sisemu kulo li tàan, a Yakuba di yi ɗmɔhɔ kee nɔhɔ ni. ⁵ A pii yiri laha ke tege ki ni a Kile di fyaara nigbɔɔɔ shan pu taan kulogoo ki beeri na, a wa shishiin ya ta Yakuba jalaa pu nɔhɔ niine we. ⁶ A Yakuba ni wu sipyii pu beeri di nɔ Luzi kulo li ni, lee jɛ Beteli kulo le, Kana fiige ki ni. ⁷ A wu saraya tawologo ka yàa wà, na wee xuu wu mege le na Eli Beteli*, bani wee xuu wu ni Kile w'a bi wuye she wu na wu paaduun wu ni wu jahafɔɔ wu jaha na. ⁸ A Debora di ba xhu, Erebeke wo biivɔɔ we. A p'i wu puɗɔ ɗmɔhɔ Beteli tàan tigbɔhɔ ka nɔhɔ ni, a p'i kee tige ki mege le na: «Nesinme tige.»

⁹ Ba Yakuba ya yiri Padani-Aramu wo fadaaɗa ki na na pa we, a Kile di ba wuye she wu na sanha, na duba wu mu. ¹⁰ A Kile di wu pye: «Mu mege ki jɛ Yakuba. Ga pu da da ma yiri nige Yakuba we, ma mege ki da bye Izirayeli*.» A wu Yakuba mege ki jeri na Izirayeli. ¹¹ A Kile di wu pye sanha na:

«Ne jɛ Se Beeri Fɔɔ Kile.

Pye sege fɔɔ

ma nagoo nijehemɛɛ se.

Shi nijehemɛ na ba foro ma ni.

Saannaa be na ba foro ma ni.

¹² Fiige kemu ne kan Ibirayima ni Ishaaga mu ge,

ne na ba kee kan ma mu,

di ki kan ma kadugo shi nibama wu be mu.»*

¹³ Xuu wemu ni Kile ya jo ni wu ni ge, a Kile di wu yaha wee xuu wu ni, na yiri dugi na kari fugba wu ni. ¹⁴ Kile bi wuye she Yakuba na xuu

* 35:1 Zhenezi 28:11-17

* 35:7 Eli Beteli kɔri wu jɛ na Beteli wo Kile.

* 35:10 Zhenezi 32:29 wu ni wu jahajuuro ti kalaa.

* 35:12 Zhenezi 17:4-8

wemu ni ge, a wu beni wa yereŋe wà, faakagerenŋe beni, na saraga niwoŋo ni sinme wo kee na. ¹⁵ Kile bi jo ni Yakuba ni xuu wemu ni ge, a wu wee meŋe le na Beteli*.

Araseli ya fɔ

¹⁶ A p'i yiri Beteli ni na gaŋi Efirata yiri. Na pu yaha koo na, a Araseli yacere l'i yiri. A wu tigime di ben. ¹⁷ Na wu yaha laa li yama pu na, a lacozhɔ wu jo: «Ma ganha bu fya we, bani funana la be m'a ta.» ¹⁸ Ba w'a zhaa di xuu we, na pya wu meŋe le na Beni-Oni «Lee kɔri ŋe na yama ja». Ga a wu to wu wu meŋe le na Benzhamɛ. «Lee kɔri ŋe na kanige ja.» ¹⁹ A Araseli di fɔ, a p'i wu ŋuŋo ŋmɔhɔ Efirata koo li na, wee xuu wu p'a byi na Betilehemu. ²⁰ A Yakuba di beni wa sin wà wu faŋa ki ŋuŋo ni, wee beni we ŋe wa niŋaa be ni.

²¹ A Izirayeli di yiri wee xuu wu ni, na she wu fàya piyeye yi sin Migidali-Ederi ni.

Yakuba nagoo ke ni shuun we

(Caŋa ŋehɛɛ nizhiime 2:1-2)

²² Na Izirayeli yaha tiinne na kee fiige ki ni, wu bi jé wu bulozhɔ Bila wemu mu ge, a Uruben di she sinne ni wee bulozhɔ wu ni. A Izirayeli di yi logo. Jalaa ke ni shuun wu bye Yakuba mu. ²³ Leya wo nagoo pu ŋe: Uruben, wee ŋe Yakuba wo jashiime we, ni Simiŋɔ, ni Levi, ni Zhuda, ni Isakari, ni Zabulɔn. ²⁴ Araseli wo nagoo pu ŋe: Yusufu ni Benzhamɛ. ²⁵ Araseli wo bulozhɔ Bila wo nagoo pu ŋe: Dan ni Nɛfitali. ²⁶ Leya be wo bulozhɔ Zilipa wo nagoo pu ŋe: Gadi ni Azɛri. Pii p'a pye Yakuba wo nagoo pee, w'a piimu se na wu yaha Aramu wo fadaaŋa ki na ge.

²⁷ Ayiwa, a Yakuba di she nɔ wu to Ishaaga wu yiri Mamure ni, Kiriyaŋi Ariba kulo li ni, lee ŋe Xheburɔn kulo le. Lee kulo li ni Ibirayima ni Ishaaga ya pu wo tiinne li pye. ²⁸ Ishaaga shi wu caŋa ŋehɛɛ ki beeri ya pye yee xuu nigin ni kelee gbarataanri (180). ²⁹ W'a shi ta fo xuuni, na wu shi wu torogo be ŋapiŋe na, na da xu. A p'i she wu fara wu sefelee pu na. A wu jalaa p'i wu ŋuŋo ŋmɔhɔ, Ezawu ni Yakuba ni.

* 35:15 Zhenezi kuugoo 28:18-19 wu wii.

Ezawu ni wu tirige shëen pee

(Caṇa jehëe nizhiime 1:34-37)

36¹ Ayiwa Ezawu, wee ninumɔ p'a byi na Edomu. Wee ni wu wo tirige shëen pu keree ki wa kiiri. ² Kana shëen pushaa Ezawu bi leŋe na pye wu cèe. Wu shɔ wa mege ki bye na Ada, wee bye Xheti shi shëen Eln wo poro. Wa mege di jɛ na Olibama, wee bye Ana wo poro, na jɛ Xhevi shi shëen Sibeyɔn wo jabiye. ³ A wu ba Basimati be leŋe, wee bye Isimayeli wo poro, na jɛ Nebayɔti* ceboroshɔ. ⁴ A Ada di Elifazi se Ezawu mu, a Basimati di Ereweli se, ⁵ A Olibama di Yewusi, ni Yalamu, ni Kore se. Pee p'a pye Ezawu wo jalaa pee, piimu p'a se wu mu Kana fiige ki ni ge.

⁶ A Ezawu di ba wu cèe lɔ, ni wu jalaa, ni wu poro pushaa, ni wu puga ki kapyebyii pu beeri, ni wu niye, ni wu yatɔɔɔ beeri, na fara wu naafuu wu na, w'a bi wemu beeri ta Kana fiige ki ni ge. A wu yi beeri lɔ, na yiri kari fiige katii ni, na wuyɛ sanha lii wu cuun Yakuba na. ⁷ Bani pu shuun wu naafuu wu bi sii jehɛ fo pu da já diin puyɛ tãan wɛ. Fiige kemu be ni pu bye tiinne na ge, kee be bi cèrɛ pu yapɔɔɔ yi ni. ⁸ Lee funɔɔ ni a Ezawu di yiri she diin Seyiri faaboboŋɔ ki na. Ezawu ninumɔ p'a byi na Edomu.

⁹ Ayiwa, Ezawu w'a pye Edomu shëen pu wo sefele. Wu tirige shëen pu wa piiri na wu yaha Seyiri wo faaboboŋɔ ki na. ¹⁰ Ezawu wo jalaa p'a pye: Ezawu shɔ Ada ja Elifazi, ni Ezawu shɔ Basimati ja Ereweli. ¹¹ Elifazi wo jalaa p'a pye: Tema, ni Omari, ni Zefo, ni Gatamu ni Kenazi. ¹² Ezawu ja Elifazi wo shɔ wa be mege ki bye na Timina, ga wee bye wu furupɔɔhɔ wɛ. Wee Timina wu be w'a bi ja wa se Elifazi mu na Amaleki. Pee p'a pye Ezawu shɔ Ada wo jabiye ye.

¹³ Ereweli wo jalaa p'a pye: Naxhati, ni Zera, ni Shama, ni Miza. Pee p'a pye Ezawu ni wu shɔ Basimati wo jabiye ye. ¹⁴ Ezawu shɔ Olibama wemu wu bye Ana wo poro, na jɛ Zibeyɔn wo jabiye ge, wee wo jalaa p'a pye: Yewusi, ni Yalamu, ni Kore.

¹⁵ Ayiwa, Ezawu wo tirige shëen piimu p'a pye jɔɔfɛe ge, pee p'a pye piiri: Tema, ni Omari, ni Sefo, ni Kenazi, ¹⁶ ni Kore, ni Gatamu, ni Amaleki. Pee ya pye Ezawu ni wu shɔ Ada jashiime Elifazi wo jalaa. Pee ya pye jɔɔfɛe Edomu wo fiige ki ni.

¹⁷ Ezawu ja Ereweli wo jalaa piimu p'a pye jɔɔfɛe ge, pee jɛ: Naxhati, ni Zera, ni Shama, ni Miza. Pee p'a pye jɔɔfɛe Ereweli wo jalaa pu ni Edomu fiige ki ni. Pee ya pye Ezawu shɔ Basimati wo jabiye.

*36:3 We xuu we taanna wii ni Zhenezi 28:9 wu ni.

¹⁸ Ezawu shō Olibama wo jalaa piimu p'a pye nuḡḡfēe ge, pee pu ḡe piiri: Yewusi, ni Yalamu, ni Kore. Pee p'a pye nuḡḡfēe na foro Ezawu shō Olibama wo jalaa pu ni, Ana wo poro we. ¹⁹ Ezawu wemu p'a byi Edomu ge, pii p'a pye wee wo tirige sheen pee. Nuḡḡfēe p'a pye pii pu wo shi wu niḡe ni.

Ɖri shi shen Seyiri wo tirige ke

(Caḡa ḡehēe nizhiime 1:38-42)

²⁰ Ayiwa, sipyii piimu p'a pye Edomu fiige ki shenshiilee pu ge, pee ya pye Seyiri wo jalaa. Ɖri shi shen wu bye Seyiri. Wu jalaa pu meye yi wa ye: Lotan, ni Sobali, ni Zibeyōn, ni Ana, ²¹ ni Disōn, ni Etiseri, ni Disan. Pee p'a pye Ɖri shi sheen pu wo nuḡḡfēe pee Edomu fiige ki ni. Seyiri wo jalaa p'a pye pii. ²² Lotan wo jalaa p'a pye: Ori, ni Emamu. Timina w'a pye Lotan wo ceboroshō. ²³ Sobali wo jalaa pu piiri: Alivan, ni Manaxhati, ni Ebali, ni Sefo, ni Onamu. ²⁴ Zibeyōn wo jalaa pu piiri: Aya ni Ana. Wee Ana we, na wu yaha wu na wu to Zibeyōn wo kafaya yi naha, wee w'a pa she foro caḡa ka, lobulowii la na siwaga ki ni, lemu wo lohō k'a weri ge. ²⁵ Ana wo nagoo pu piiri: wu ja Disōn ni wu poro Olibama. ²⁶ Disōn wo jalaa pu piiri: Emudan, ni Esiban, ni Yiteran, ni Keran. ²⁷ Ezeri wo jalaa pu piiri: Bilan, ni Zavan ni Akan. ²⁸ Disan wo jalaa pu piiri: Usi, ni Arani. ²⁹ Ɖri shi sheen pu wo nuḡḡfēe pu ḡe: Lotan, ni Sobali, ni Zibeyōn, ni Ana, ³⁰ ni Disōn, ni Eseri, ni Disan. Pee p'a pye Ɖri shi sheen pu wo nuḡḡfēe pee na foro Seyiri fiige ki ni.

Edomu wo saannaa pee

(Caḡa ḡehēe nizhiime 1:43-54)

³¹ Ayiwa, saannaa piimu p'a Edomu fiige ki mara toro sani saan wa wu pa diin Izirayeli shi wu nuḡḡ ni ge, pee p'a pye piiri: ³² Nizhiime w'a pye Bewōri ja Bela, wee ya pye Edomu fiige ki saan, wu kugbō li mege ki bye na Dinaba. ³³ Ba Bela ya pa fō we, a Zeraki ja Yobabu di diin wu tege saanra ti na. Wee bye Bōsira shen. ³⁴ Yobabu ya pa fō ge, a Tema fiige sheen Usamu di diin wu tege saanra ti na. ³⁵ Usamu ya pa fō ge, a Bedadi ja Adadi di diin wu tege saanra ti na. Wee w'a se ta Madiyan sheen pu na Mowabu fiige ki ni. Wu wo kulo li mege ki bye na Aviti. ³⁶ Hadadi ya pa xhu ge, a Masareka sheen Samela di diin wu tege saanra ti na. ³⁷ Samela ya pa fō ge, a Sawuli di diin wu tege saanra ti na. Wee bi yiri Ereboti ni, gba wu ḡō ki na. ³⁸ Sawuli ya pa xhu ge, a Akibōri ja Bali-Ana di diin wu tege saanra ti na. ³⁹ Akibōri ja Bali-Ana ya pa fō ge, a Adari di diin wu tege saanra ti na. Wee ya yiri Pawu kulo li ni. Wu shō mege ki bye na Metabeli. Wee cee wu bye Matiredi wo poro, na ḡe Mezabu wo ḡabige.

⁴⁰ Ayiwa, juɗɗɗe piimu p'a foro Ezawu wo tirige ki ni ge, pee wo meye yi wa ye na saha ni pu gbaweye ye, ni pu tateenyɛ ye, ni pu meye yi ni. Timina, ni Aliva, ni Yeteri, ⁴¹ ni Olibama, ni Ela, ni Pinɗ, ⁴² ni Kenazi, ni Temani, ni Mibisari, ⁴³ ni Magideli, ni Iramu. Pee p'a pye Edomu shi sheen pu wo juɗɗɗe pee na saha ni pu tateenyɛ ni pu koomɗ pu ni. Ezawu w'a pye Edomu shi wu wo tole we.

Yusufu wo ɗmunɗɗo yi keree

37 ¹ A Yakuba di diin Kana fiige ki ni. Kee fiige ki ni wu to wu bye nadaddeenre na. ² Yakuba wo nagoo pu keree ki torogana li wa le. Yusufu shi w'a nɗ yee ke ni gbarashuun na ge, a wu ganha na se yatɗɗnahama ni ni wu jahafɛ pu ni. Lee funabileere le bi taha li to wu cɛe Bila ni Zilipa wo jalaa feni. Yusufu bi ma na pee wo mekyɛgere keree ki beeri paari pu to wu mu. ³ Yusufu bi dan Izirayeli ni na toro wu nagoo pusamaa beeri taan, bani wu bi le xɗ na na wee se. A tofɗ wu fadeboronɗ nɗɗegɗɗe nizaanɗa ka jooli na kan wu mu. ⁴ Ba wu jahafɛ p'a li ce na w'a dan pu to wu ni, na toro peesamaa beeri taan we, a p'i wu kɗ, na bye pu ya kafilatan yu ni wu ni nige we.

⁵ Ayiwa a Yusufu di ba ɗmunɗɗo ka ɗmunɗ, na kee paari wu jahafɛ pu mu. A lee di la fara wu tobeenre na pu mu. ⁶ A wu pu pye na: «ɗmunɗɗo ka ne ɗmunɗ, yi yere y'i ki logo! ⁷ Ne ki ɗmunɗ jo wɛe bye sige ni na alikama kɗɗ, na wu puu pɗɗɗ pɗɗɗ. A ne ba poo la pɗ, a l'i yiri yere. A yeesamaa wo pɗɗɗ k'i li maha, na nuguro sin li fee ni.» ⁸ A wu jahafɛ p'i wu pye: «Mu funɗɗ na na saan, kelee fanhafɗ mu da ba bye wɛe juɗɗ ni ge?» A wu ɗmunɗɗo ye ni wu jomɗ p'i sii wusama tɗn pen.

⁹ A wu ba ɗmunɗɗo ka be ɗmunɗ, na kee be paari wu jahafɛ pu mu. A wu pu pye: «Ne ɗmunɗɗo ka be ɗmunɗ sanha jo caɗa ke ni yeɗe ke, ni wɗɗɗ ke ni nigin, jo yee beeri y'a pa nuguro sin ne fee ni.» ¹⁰ A wu ki paari wu to wu mu, na ki paari wu jahafɛ pu be mu. Ga, a tofɗ wu nama kɗn wu na na wu pye: «ɗmunɗɗo ke mu wa ɗmunɗ ge, kee kɗri di wa dii we? Kɗnɗ mu wa giin na ne, ni ma nu we, ni ma jahafɛ pee, na wɛe pu da na zhe nuguro sin jinɗe na mu fee ni we?» ¹¹ A wu ɗɗɗɗɗ di bye wu jahafɛ pu ni, ga wu to wu kunni di pe jomɗ pe yaha wuyɛ funɗɗ ni.

Yusufu jahafɛ p'a wu pere

¹² A tuun wa di ba nɗ a wu jahafɛ p'i yiri kari ni pu to wu yatɗɗo yi ni Sisemu kulo li ni, p'i she yi naha wà. ¹³ A Izirayeli di ba Yusufu pye caɗa

ka na: «Ma nahafée pu wa Sisemu kulo li ni na yatɔɔɔ yi naha wà. Pa di ma tun pu mu.» A Yusufu di wu ɲɔ shɔ na: «Uun di we.»¹⁴ A wu wu pye: «She ma nahafée pu pérégi, ma pu sicuumɔ cɛ. M'a yatɔɔɔ yi be pérégi, m'a guri pa yi naha jo na mu.» Wee tuun wu ni a wu Yusufu tun na yìri Xheburɔn fadaana ki ni, a Yusufu di gari Sisemu kulo li ni.¹⁵ A ná wa di Yusufu ɲa wu na ɲaari ɲaari sige ki ni. A wee di wu yege na: «Naha m'i zhaa wé?»¹⁶ A Yusufu di jo: «Na ceboronamaa n'a zhaa. Xuu wemu ni pu wa ni pu yatɔɔɔ yi ni ge, ɲɔ na na m'a wee xuu wu she na na.»¹⁷ A Wee ná wu wu pye: «P'a yìri we xuu we ni, bani ne yi logo pu ɲɔ na na Dotan kulo li ni pee ya se.» A Yusufu di gari pu feni Dotan ni, na she pu ta wà.

¹⁸ A wu nahafée p'i wu nibawo ɲa na wu yaha taliige ni. A p'i woni pye wu na na wu yaha wu sanha ɲɔ pu na we, na p'i wu gbo.¹⁹ A p'i ganha na puyé pyi na: «Ŋmunɔɔ yi fɔɔ wu wii ma.²⁰ Yi pa wù wu gbo, wù wu wá ke wege ke ka ni. Wù ba jo na yacoɲɔ k'a wu co. Wu ɲmunɔɔ yi na ba bye lemu ge, wù lee ɲa.»

²¹ Ga ba Uruben ya yee logo wé, na Yusufu muna ɲuɲɔ wolo. A wu pu pye: «Wù ganha bu wu gbo wé.»²² A Uruben di pu pye: «Yi ganha bu wu gbo wé. Yi wu wá ke wege ke ni ke sipoɲɔ ke ni naha, ga yi ganha bu yi keɲe taha wu na wé!» Wu funɲɔ bye wu Yusufu shɔ pu na wu wu kurunɔ pa gan wu to wu mu, lee na w'a yee jo.

²³ Ba Yusufu ya pa ɲɔ wu nahafée pu na wé, a p'i wu co, na wu fadeboronɔ ɲiɲegeɲe nizaana ki wolo wu na.²⁴ Na wu lo shan kee wege ki ni, yaaga di bi bye wege ki ni wé, loho bye ki ni wé.

²⁵ Lee kadugo na a p'i diin na li. Ba p'a pa pu ɲuyɔ yirige wé, na sipiynehemé pii ɲa pu na ma na yìri Galadi koomɔ pu ni. Isimayeli shi wu bye pee sipyii pee. Pu bi pu ɲohɔɔ yi tugo ni gɔmu, ni bɔmu, ni ladanɔmu ni, na se Misira fiige ki ni.²⁶ Wee tuun wu ni a Zhuda di wu ceboronamaa pu pye: «Wèe bu wù cuun wu gbo, na yi ɲmɔho, kuduun weké wèe di da da lee ni wé?»²⁷ Yi pa wù wu péré Isimayeli shi wu mu. Wù ganha bu wù keɲe taha wu na wé, bani wèe cuun wu ɲe wii. Wu ni wèe beeri pu ɲe ceexaara nigin.» A wu ceboronamaa p'i sɔɔ wu jomɔ pu na.²⁸ Lee di Madiyan koomɔ pu jagipyii pii ta pu na doroo. A Yusufu nahafée p'i wu kile yeege wege ki ni, na wu péré Isimayeli shi wu mu warifyen tuunɔɔ kélee shuun na. A p'i gari ni wu ni Misira fiige ki ni.

²⁹ Ba Uruben ya pa she guri pa wé, wu ya pa Yusufu ta wege ki ni nige wé. A wu wu fàya sheengi ɲatanhana keɲe ni,³⁰ na guri kari wu ceboronamaa pusamaa yìri na she jo: «Pya wu ɲe wà nige wé! Ne na she mii nime wé?»³¹ A p'i sikipoo wa kuun, na Yusufu fadeboronɔ ki le pee shishan pu ni.³² A p'i kee fadeboronɔ ɲiɲegeɲe nizaana ki yaha pa pu to

wu kan, na te tuduro te taha ki na na: «Ke fadeboronɔ ke wèe ya ta, ki wii ki bu gara ta ma ja wu wogo.»

³³ A Yakuba di ki wii cɛ, na jo: «Nɛ ja wu fadeboronɔ ki k'a ke! Yaɔonɔ ka k'a wu xa. K'a Yusufu waagi waagi!» ³⁴ A Yakuba di wu fàya sheengi natanhaɲa keɲe ni, na bɔrɔɔgɔ fàɲa nugo, na sii cabyaa niɲehɛɲɛ pye na pya wu nixhugo ki mɛɛ suu. ³⁵ A wu jalaa ni wu pushaa pu bɛeri di ba ba wu ɲɛeri, kɔnhɔ p'i wu luu ɲiɲɛ, ga wu ya ta sɔɔ wu luu li ɲiɲɛ wɛ, na jo: «Nɛ ɲɛsinmɛ wo w'a da ba digi zhe na ja wu yiri xuu kulo ni.» A wu to wu ganha na wu nixhugo ki mɛɛ suu.

³⁶ Lee bi Madiyan sheen pu ta p'a Yusufu pɛɛ Misira sheen Potifari mu, wee bye Farawɔn wo gɛdii ɲuɲɔfɔɔ.

Zhuda ni Tamari wo keree

38 ¹ Ayiwa, wee tuun we ni Zhuda ya pa yiri laha wu cebooloo pu tàan, na she diin Adulamu kulo li ni ná wa mu wee mɛɛ ki bye na Ira. ² A wu ba Kana shen nà wa wo poro ɲa. Wee mɛɛ ki bye na Shuwa. A wu wee cee wu leɲɛ na pye wu shɔ. ³ A cee wu ba yere yacɛɛ na na ja se, a p'i wu mɛɛ le na ɛri. ⁴ A wu ba yere sanha yacɛɛ la bɛ na na lee bɛ se funana. A wu lee mɛɛ le na Ona. ⁵ A wu ba funana la bɛ se sanha, na lee mɛɛ le na Shela. Wu tigiduun w'a bi Zhuda ta wu na ɲɛ Kezibu kulo li ni.

⁶ A Zhuda di ba cee wa lɔ kan wu jashiime ɛri mu. Wee cee wu mɛɛ ki bye na Tamari. ⁷ Ga Zhuda jashiime wu bi sii kolo Tɛhɛnɛ Baa Kile ɲaha tàan, a Tɛhɛnɛ Baa Kile di wu gbo. ⁸ Ayiwa, a Zhuda di Onan pye: «M'a ma nibyii cɛ ma ɲahafɔɔ wu shɔ wu shizhaa na. M'a yaa na wu lɔ na pye ma shɔ, kɔnhɔ m'a nagoo ta wu na ma ɲahafɔɔ wu nixhugo ki mu.» ⁹ Onan bi li cɛ na pee nagoo pii da ba bye wee wuu wɛ. A wu bye ba w'a sinne ni cee wu ni tuun bɛeri ni wɛ, w'a ba ti wo ɲiɲɛ na, kɔnhɔ wu ganha bu pya ta di yaha wu ɲahafɔɔ wu mu wɛ. ¹⁰ Lemu wu bi byi ge, lee ya taan Tɛhɛnɛ Baa Kile mu wɛ, a wu wee bɛ gbo. ¹¹ A Zhuda di wu ja shɔ Tamari pye: «She diin ma to wu puga, m'a gori yaha naxhugoshagara ti ni, ma ganha bu jé ná mu wɛ, fo na ja Shela wu ba lɛ na nɔ cee lɔmɔ.» Wu bi yu wuyɛ funɲɔ ni na: «Wee bɛ na ba xhu ba wu ɲahafɛɛ p'a xu wɛ.» A Tamari di gari, na she diin wu to puga.

¹² Ba taatuunɔ la ya toro wɛ, a Zhuda shɔ wu fɔ, Shuwa poro we. Ba Zhuda luu ya pa ɲiɲɛ wu shɔ wu vɔ wu na wɛ, a wu ba yiri caɲa ka, na gari Timina ni di zhe wu dubyaa shiire kɔnvɛɛ pu pɛɛgi. Wu ni wu ɲaɲii Adulamu sheen Ira wu bye shiizhan. ¹³ A wa di she Tamari pye: «Wii, ma peɛɛ ki wa gaɲi Timina ni, di zhe wu yatɔɔɔ yi shiire ti kɔn.» ¹⁴ A

Tamari di wu naxhugoshaa fàya yi wolo, na fàja ka taga wuyɛ tɔ, na she diin Enayimu kulo li ɲɔ ki na Timina koo li na. Bani wu bi li cɛ na Shela ya le, p'i ya ta wee kan wu mu wu pye wu shɔ wɛ.

¹⁵ Ba Zhuda ya wee cee wu ɲa wɛ, na wu pye dɔdɔshɔ wa, bani wu ɲaha ki bi tɔ. ¹⁶ Wu bi ta li cɛ na wee wo jashɔ wu w'a wii wɛ. A wu gbara wu na na wu pye: «Na yaha di she sinne ni ma ni». A cee wu jo: «Naha ma di da gan na mu, m'a na sinne ni na ni wɛ?» ¹⁷ A Zhuda di jo: «Nɛ na ba ma kan dubyapige.» A cee wu jo: «Uun! Ga fo ma bu ma keɲɛ yaaga ka tiime na mu, fo dubyapige ki ba she ba.» ¹⁸ A Zhuda di jo: «Ma di wa giin nɛ di yaaga keke tiime ma mu wɛ?» A cee wu jo: «M'a ma keɲɛ fɛ pu kpuun ni yaaga kemu ni ge, kee ni ki mɛɛ li tiime na mu naha na fara kabiin li na, lee lemu li wa ma keɲɛ ki ni ge.» A Zhuda di yee yaɲmuyɔ yi kan wu mu, na sinne ni wu ni, a wu yere yacɛɛ na. ¹⁹ A cee wu yiri kari, na she faja ki laha wu ɲaha ki na, na wu naxhugoshaa fàya yi le.

²⁰ A Zhuda di dubyagipe ki kan wu ɲanii Adulamu shen wu mu wu she gan, wu wu keɲɛ yaɲmuyɔ yi shɔ cee wu mu. Ga ɲanii wu ya she cee wu ɲa wɛ. ²¹ Sipyii piimu pu ɲɛ wà ge, a Ira di pee yege na: «Navarashɔ we wu bye naha Enayimu koo li na ge, mii wu d'a kari wɛ?» A p'i wu pye: «Navarashɔ wa shishiin sanha bye ɲa naha wɛ.» ²² A Ira di guri she Zhuda mu na she wu pye: «Nɛ ta she cee wu ɲa-ɛ dɛ! A wee xuu wu sipyii pu be di jo na navarashɔ wa shishiin sanha bye ɲa wà wɛ.» ²³ A Zhuda di jo: «Wu yi ta wà. Wù ganha bu shiige nɔ wùye na wɛ. Nɛ kunni ya wu dubyapige ki kan she, a mu di bye mu ya ta she wu ta wà wɛ.»

²⁴ Ba yebyaa taanri shishiin ya toro wɛ, a p'i ba Zhuda pye: «Ma ja shɔ Tamari w'a dɔdɔɔɔ pye, fo wu na yere yacɛɛ bɛ na tee dɔdɔɔɔ ti funɲɔ ni.» A Zhuda di jo: «Yi wu yeege kpɛɛngɛ ki na, wu ɲii wo wu sòrogo.» ²⁵ Na pu yaha pu na gaanji ni wu ni kpɛɛngɛ ki na, a wu te tuduro te kan she jo wu peɛɛge ki mu na: «Ná wemu woyo yi wa ye yaɲmuyɔ ye ge, wee mu nɛ laa li ta. N'a ma ɲɛeri, ke fɛ kpɔn kpɔn yaage ke ni ki mɛɛ le, ni le publiin le fɔɔ sha m'a wu cɛ.» ²⁶ A Zhuda di yee yaɲmuyɔ yi cɛ wu woyo na jo: «Nɛ wo nahama p'a peɛ ye wu wo pu na. Nɛ bi yaa na wu kan na ja Shela mu wu pye wu shɔ, ga nɛ ta lee pye wɛ.» Zhuda ya sinne nige ni Tamari ni lee kadugo na wɛ.

²⁷ Ba laa li seduun ya pa nɔ wɛ, a l'i da ɲmamaa laa. ²⁸ Wu tigiduun wu ni, a pya wa di ba wu keɲɛ yeege, a lacozhɔ wu kee co, na lizemɛɛ ɲipira pɔ kee na, na jo: «We w'a foro shenshiime wɛ.» ²⁹ Ga a wee di wu keɲɛ ki kurunɲɔ leɲɛ wà, a wu ɲmamijnii wu foro. Ayiwa a lacozhɔ wu jo: «Kapahaɲa m'a mugi dɛ!» A p'i wu mɛɛge le na Perezi*. ³⁰ Lee kadugo na

*38:29 Perezi kɔri wu ɲɛ na kapahaɲa.

a wewu di na foro ni lizemee nijira li ni wu keje ki na. A p'i wee mege le na Zeraki.

Na Yusufu yaha Potifari kaban

39 ¹Ayiwa, a Isimayeli shi sheen p'i gari ni Yusufu ni Misira fiige ki ni, na she wu pere Misira shen wa mu, wee mege ki bye na Potifari. Farawon wo gedii juyofoo wu bye wee Potifari we.

²A Tehene Baa Kile di gori yaha ni Yusufu ni. A wu keree ki beeri di ganha na joo. A wu bye wu kafoo Misira shen wu kaban. ³A wu kafoo wu li ja na Tehene Baa Kile wu wa ni wu ni, na wu bu je kaa lemu beeri ni, Tehene Baa Kile na lee joo kan wu mu. ⁴A Yusufu kaa di daan wu kafoo wu mu, a wu ganha na wu kafoo wu kapyenge ki pyi. A wu kafoo wu wu teje wu puga ki beeri juyoo ni, na wu keje yajmuyoo yi beeri kaa le wu keje ni. ⁵Tuun wemu tehene na Potifari ya wu teje wu puga ke, ni wu keje yajmuyoo yi beeri juyoo ni ge, a Tehene Baa Kile di baraga le Misira shen wu ni Yusufu wuu na. A Tehene Baa Kile di baraga le wu keje yajmuyoo yi beeri ni, wu puga woyo yi fara kereye yi woyo yi na.

Potifari sho wu jii ya foro Yusufu feni

⁶Yusufu bi joo newiine ni, wu cere ti leme be d'a joo. ⁷A tuun wa di ba no a Yusufu kafoo wu sho wu jaha yeege wu feni. A wu Yusufu pye: «Sinne ni na ni.» ⁸Ga, a Yusufu di li she, na wu kafoo wu sho wu pye: «Ne kafoo wu ya jin nige ne ni kaa la shishiin te ni ke puga ke ni we. Kemu beeri ki je wu wogo ge, w'a yee beeri kaa le ne keje ni. ⁹Sipya wa ke puga ke ni wemu w'a ye ne na we, wu di ya ne jaha kon kaa la shishiin na we, fo mu, bani mu je wu sho. Ne ma bye dii na Kile xake lo ni lee kakuutiine le la wo bye ni we?» ¹⁰Caŋa caŋa wu bi yee yu ni Yusufu ni, ga Yusufu ya ta pye ja be wu feni, wa wu ta w'a go na sinne ni wu ni we.

¹¹Caŋa ka a Yusufu di ba je puga ki ni na wu wo kapyenge ki pyi. Bulo wa shishiin bye puga ki ni kee caŋa we. ¹²A cee wu di wu co fadenje ke na, na jo: «Pa sinne ni na ni!» A Yusufu di fadenje ki yaha wu keje ni, na baa foro kpeenge ki na. ¹³Ba cee w'a li ja na Yusufu ya wu fadenje ki yaha wu keje ni, na baa foro kpeenge ki na we, ¹⁴a wu xhuulo, na puga ki sheen pu yiri na pu pye: «Yi le wii de! Joooro kaa na we Heburu we ya pa naha. Ne feni w'a pa je na wu sinne ni ne ni, ga a ne li she, na xhuulo saama na. ¹⁵W'a ne ja ne na xhuulo saama na ge, a wu wu fadenje yaha ne keje ni, na baa foro kpeenge ki na.»

¹⁶ A cee wu Yusufu fadenje ki yaha wuye tãan fo na she wu poo wu pye w'a pa. ¹⁷ Ná w'a pa ba ge, a wu wu pye: «Heburu bulona wemu ni m'a pa ge, w'a pa jé ne feni na wu sinne ni ne ni. ¹⁸ Ba ne sipyaa le na suu we, a wu wu fadenje ki yaha ne keje ni, na baa foro kpeenge ki na.»

P'a Yusufu le kaso ni

¹⁹ Ba Yusufu kafɔ w'a yi logo wu shɔ wu ɲɔ na na le Yusufu ya pye wu na we, a wu luu di yiri. ²⁰ A wu kafɔ wu wu le kaso ni. Saan wu wo kasolemɛ pu ɲɛ kaso gbaha kemu ni ge, kee ni wu bye. A wu bye wà kaso wu ni.

²¹ A Tehene Baa Kile di gori yaha ni Yusufu ni, na wu tɔn taan kaso gbaha ki ɲuɲɔɔ wu mu. ²² A kaso gbaha ki ɲuɲɔɔ wu kasolemɛ pu beeri wo keree yaha Yusufu keje na. Kaa beeri li bi byi wà ge, Yusufu wu da li jaha co. ²³ Kaso gbaha ki ɲuɲɔɔ wu jate bi nɔ Yusufu keje kaa la shishiin na we, bani Tehene Baa Kile bye ni wu ni. Wu bu kaa beeri ɲɔ wolo, Tehene Baa Kile na lee ɲɔ.

Misira saan w'a wu kapyebyii shuun wa le kaso ni

40 ¹ Ba kee keree k'a toro we, a caɲa ka di ba nɔ, a Misira saan wu wo yagbaya yi ɲuɲɔɔ we, ni wu buuriyaalaa pu ɲuɲɔɔ we, a pee di ba kakuunɔ la pye saan wu na. ² A Farawɔn luu di yiri pee ɲuɲɔfɛ shuun wu tãan, yagbaya yi ɲuɲɔɔ we, ni buuriyaalaa pu ɲuɲɔɔ we. ³ A wu pu kan gedii ɲuɲɔɔ wu mu w'a le kaso ni wu puga. Kee kaso gbaha ke ni Yusufu be bye. ⁴ A gedii ɲuɲɔɔ wu pu kaa le Yusufu keje ni, na wu kasegege yaha pu na. A p'i tuun wa ta wà wee kaso wu ni.

Kapyebyii p'a ɲmunɔɔ ya ɲmunɔ, a Yusufu di yi kɔri jo pu mu

⁵ Ayiwa, caɲa ka wo piige ni, a pu shuun wu beeri di ba ɲmunɔɔ ya ɲmunɔ na pu yaha kaso wu ni, Misira saan wu wo yagbaya yi ɲuɲɔɔ we, ni buuriyaalaa pu ɲuɲɔɔ we. ɲmunɔɔ ka ɲɛ ni ka ni ninuɲɔ we, yi kɔri wu be di ɲɛ nigin we. ⁶ Kee caɲa ki wo ɲisɔɔɔ ki na, ba Yusufu ya pa pu yiri we, na ba pu nahaya ta y'a tanha. ⁷ A Yusufu di pu pye: «Naha na yee nahaya d'a tanha ɲɲaa we?» ⁸ A p'i wu pye: «ɲmunɔɔ ya wèe ya ɲmunɔ ɲmunɔ, sipya wa di wa naha wemu na já yi kɔri jo wèe mu we.» A Yusufu di pu pye: «Ta Kile be w'a ɲmunɔɔ kɔri yu we? Na yi ɲɛri, yi yi paari na mu.»

⁹ A yagbaya ɲuɲɔɔ w'i wu wo ɲmunɔɔ ki paari Yusufu mu na: «Ne ɲmunɔɔ ɲmunɔ, na ɛɛzen tige ka ɲa na nahagbaa na. ¹⁰ Geye taanri wu

bye kee tige ki na. A tige k'i fun, na fyɛnre pye, na ɛzen nile pye. ¹¹ Lee bi Farawɔn wo cɛgbuu li ta nɛ keɛ ni. A nɛ di ɛzen nile wu lɔ, na wu yugi le Farawɔn wo cɛgbuu li ni, na li le Farawɔn keɛ ni.»

¹² A Yusufu di wu pye: «Ma ɲmunɔɔ ki kɔri wu we: Tige geye taanri wu ɲɛ cabyaa taanri. ¹³ Cabyaa taanri bu doro, Farawɔn na ba ma ɲuɔ ki yirige, na ma teɛ ma labye wu na. Ma na ba Farawɔn wo cɛgbuu li leni wu keɛ ni sanha ba m'a bi fenhe na li pyi, na ma yaha wu wo yagbaya yi ɲuɔfɛere ti na wɛ. ¹⁴ Ga, ma ba ba pee fereme pu ta tuun wemu ni, m'a ma funɔ yaha nidogo na na, n'a ma ɲɛri jo ma saama pye na na. M'a na kaa jo Farawɔn mu, kɔnhɔ wu na yeege we kaso we ni. ¹⁵ Bani fanha na p'a nɛ co yeege Heburuu fiige ki ni na pa naha, nɛ di wa kaa la pye nahame be lemu na kaso nɔ na na wɛ.»

¹⁶ Ayiwa, buuriyaalaa ɲuɔfɔ w'a kee ɲmunɔɔ ki kɔri ta w'a ɲɔ ge, a wu be di Yusufu pye: «Nɛ be ya ɲmunɔɔ ɲmunɔ jo buuri nivyɛn daya taanri wu bye nɛ ɲuɔ ni. ¹⁷ Daɲa kemu ki bye yi beɛri ɲuɔ ni ge, yaligee tuuyo yemu beɛri Farawɔn ya li ge, yee beɛri yi bye kee ni, ga shazheere di ma na yi juuri daɲa ki ni nɛ ɲuɔ ki ni.» ¹⁸ A Yusufu di wu ɲɔ shɔ na jo: «Ki kɔri wu we: Daya taanri wu ɲɛ cabyaa taanri. ¹⁹ Cabyaa taanri bu doro Farawɔn na ba ma ɲuɔ ki yirige yirigegana la na lemu la ɲɛ ma na wɛ, na ma ɲɔ tige na, shazheere na ganha na ma ceexaara ti juuri.»

²⁰ Ayiwa, a kee caɲa taanri wogo k'i ba be ni Farawɔn wo cazege caɲa ni. A wu yaligee ɲiɲɛɲɛ yaa wu wo kapyebyii pu beɛri mu. A wu yagbaya yi ɲuɔfɔ wɛ, ni buuriyaalaa ɲuɔfɔ wu yeege kaso wu ni wu kapyebyii pu beɛri nii na. ²¹ A wu yagbaya ɲuɔfɔ wu teɛ sanha wu wo labye wu na, a wee di ganha na cɛgbuu li kaan Farawɔn mu. ²² Ga a wu buuriyaalaa ɲuɔfɔ wu yirige suri tige ni na saha ni Yusufu wo nijoyo yi ni pu mu.

²³ Yagbaya yi ɲuɔfɔ wu ya ta wu funɔ sha ni Yusufu kaa ni wɛ. A wu funɔ di wɔ.

Farawɔn wo ɲmunɔɔ ke

41 ¹ Ba yee shuun ya toro wɛ, a Farawɔn di ba ɲmunɔɔ ka ɲmunɔ. Kee ɲmunɔɔ ki ni, a wu wuyɛ ta w'a yere Nili gba lɔhɔ ki ɲɔ na. ² A wu nushaa gbarashuun tabaaya nijeye ya ɲa y'a ɲaari foro gba lɔhɔ ki ni, na ganha na ɲà li. ³ A wu nushaa gbarashuun wabetii ɲa y'a foro lɔhɔ ki ni. Yee bi sii waha waha, na sii pe. A y'i foro gba wu ni na ma yeyi feni, na ba yere yee tãan gba wu ɲɔ ki na. ⁴ A nushawaya nibetiye y'i yeyi nushatabaaya yi xa. A Farawɔn di yiri ɲmunumɔ pu na.

⁵ Jeri tapyege ni a wu guri ɲmunɔ sanha na ɲmunɔɔ ka be ɲmunɔ. A wu, shinma seye gbarashuun tabaaya nijeye ya ɲa shinma kaceɛ nigin

na. ⁶Lee kadugo na a w'i shinma seye gbarashuun wabetii na, yee bi waha waha, Kile-nɔhɔ kafɛɛɛ ki be d'a yi sòrogo. A yee be di foro yeyi kadugo na. ⁷A yee shinma seye niwaya, nizogoyo y'i yeyi shinma seye tabaaya nijeye gbarashuun wu lo jo. Lee kadugo na, a Farawɔn di yiri wu ɲmunumɔ pu na. A wu li na na ɲmunɔgo ki ne kii.

⁸Ba niga k'a mugi we, a wu xakili di wuregi. A wu Misira fiige ki ceme fee pu beeri ni ki fungɔnyɔ fee pu beeri yiri, na ba ɲmunɔyo yi paari pu mu. Ga sipya be ya ta pu ni wemu ya já ɲmunɔyo yi kóri jo we. ⁹Wee tuun wu ni a yagbaya ɲɲɔfɔ wu Farawɔn pye: «Ne funɲɔ ya to nɲnaa na kakuunɔ la na. ¹⁰Farawɔn, mu luu bi yiri wèe tãan, ma buloo pee. A m'i wèe le kaso ni ne ni buuri yalaa ɲɲɔfɔ wu ni, gedii ɲɲɔfɔ wu kaban. ¹¹A wèe shuun wu beeri di ba ɲmunɔyo shuun ɲmunɔ piige nigin wa ni, ɲmunɔgo ka beeri ni ki kóri. ¹²Lee bi Heburuu lɛvɔɔ wa ta wà ni wèe ni, wee bye gedii ɲɲɔfɔ wu wo bulo. A wèe di ɲmunɔyo yi paari wu mu. A wu ɲmunɔyo yi kóri jo. A wu wa beeri wo ɲmunɔgo kóri jo wu mu. ¹³Yemu beeri w'a bi jo wèe mu ge, a keree ki beeri di ba doro lee torogana li na. A Farawɔn di guri ne teɲe na wo labye wu na, na buuriyaalaa ɲɲɔfɔ wu yirige suri tige ni.»

Yusufu ya Farawɔn wo ɲmunɔgo ki kóri jo

¹⁴Wee tuun wu ni a Farawɔn di wa tun p'a Yusufu yiri. A p'i wu yeege kaso wu ni tɔvuyo na. A wu jaha ki kuu, na fàya yi faa, na gari Farawɔn wu yiri. ¹⁵A Farawɔn di Yusufu pye: «ɲmunɔgo ka ne ɲmunɔ, sipya di ya ki kóri ce we. Ga ne d'a logo na li tɛhene li ne mu wu ɲmunɔgo logo ye, mu na ki kóri jo.» ¹⁶A Yusufu di Farawɔn pye: «Ne jani we! Kile wu da ba ɲɔshɔɔɔ nizaara kan ma mu.»

¹⁷A Farawɔn di Yusufu pye: «Ne ɲmunɔgo ki ɲmunɔ na naye ta Nili gba wu ɲɔ na. ¹⁸A nushaa gbarashuun di ba foro lohɔ ki ni piimu ya sii pele pele, na sii ɲɔ ɲɔ ge. A y'i ɲɔ kɔn na li gba wu ɲɔ ki na. ¹⁹A nushawaara gbarashuun wa be di foro yeyi kadugo na. Tee bi sii pe, na waha. Ne sanha ti ɲɔhɔ nuwaara na Misira fiige ki beeri ni we. ²⁰A tee nushawaara gbarashuun wu yeyi gbarashuun wu xa, yemu y'a fɛnhɛ foro jaha na, yi d'a pele pele, na ɲɔ be ge. ²¹A y'i yi lo jo, na bye kanna kaa be ya pye we, bani yi ceeseɛye y'a kori yaha yi siime na ba yi bye taashiine li ni we. A ne yiri ɲmunumɔ pu na.

²²«Lee kadugo na a ne ke ɲmunɔgo ke be ɲmunɔ. Shinma seye gbarashuun bye shinma kacɛɲe nigin na. Y'a sii se se, na sii ɲɔ ɲɔ. ²³A shinma seye gbarashuun wa be, yee bye pya baa, Kile-nɔhɔ kafɛɛɛ be d'a yi waha waha. A yee be di foro yeyi kadugo yiri. ²⁴A pya baa wo shinma

kawaya y'i yeyi nizaaya gbarashuun wu lo jo. Ne yi naha jo ceme fee pu mu, ga sipya nigin be ya ja yi kori jo we.

²⁵ A Yusufu di Farawon pye: «Farawon, ma nmunwo yi shuun wu beeri wa kaa nigin yu. Lemu Kile wa da ba bye ge, lee w'a jo ma mu. ²⁶ Nushaa tabaaya nijeye gbarashuun we, yee ne yee gbarashuun, shinma seye nijeye gbarashuun wu be ne yee gbarashuun. Yee nmunwo shuun wu beeri wu ne nigin. ²⁷ Nushawaara gbarashuun wemu w'a foro gba loko ki ni yeyi nizhiye yi kadugo na ge, yee ne yee gbarashuun, ni shinma seye niwaya gbarashuun we, Kile noko kafeege k'a yemu sorogo ge, yee na ba bye yee gbarashuun xuugo. ²⁸ Ma na jo ba ne yi jo xo ma mu jogana lemu na we Farawon, lemu Kile wa da ba bye ge, lee w'a jo ma mu.

²⁹ «Faa yapyiire ti na ba no xuuni Misira fiige ki beeri ni yee gbarashuun funo ni. ³⁰ Lee kadugo na xuugoko na je na yee gbarashuun pye, fo na sipyii pu funo wo wee dagbo wu na Misira ni. Kee xuugoko ki na ba fiige ki beeri kyeege. ³¹ Sipyii pu funo na ba wo wee dagbo wu na fiige ki ni xuugo ki wuu na, bani ki na ba golo fo xuuni. ³² Ni mu Farawon ya kee nmunwo ki pye fo topii shuun, lee ya li shee na see w'a wii Kile mu, l'i wa da bye kamoko kaa be we.

³³ «Ayiwa nime Farawon, na wa ma da zha wemu ya kaa ce, na ne fungongo fo ge, m'a wee teje Misira fiige ki juno ni. ³⁴ M'a faapyii juno fee teje fiige ki ni. Pee di da Misira fiige ki shinma wu taaga kaguro wogo ki shuu fo di zhe da wu wo yee gbarashuun wu torogo. ³⁵ Pee na ba kee yetangaa gbarashuun wu wo shinma wu beeri sho na pinne, na wu yaha kpongo ki funo ni ma jidaan xuu ni. Wee na ba bye jolige ma kulogoo ki mu. ³⁶ Wee shinma wu na ba bye jolige na gbegele yaha yee gbarashuun xuugo ki naha na kee kemu k'a ma Misira ni ge. Lee funo ni, xuugo ki da ja ba fiige ki kyeege we.»

Yusufu ya jeri Misira fiige ki junofo

³⁷ Piimu beeri pu ne fanha ki ni ge, a pee jomo pe di daan pee beeri ni Farawon ni. ³⁸ A Farawon di wu fanha ki sipyii pu pye: «We na we ya ji Kile Munaa na. Ta wee na ja na watii ta wemu na ye we na ge?» ³⁹ A Farawon di Yusufu pye: «Ni Kile ya kii keree kii beeri she mu na, sipya wa nige wemu w'a kaa ce, na ne fungongo fo ba mu ne we. ⁴⁰ Mu n'a da deje na puga ki juno ni. Ne puga sheen pu beeri pu wa da da ma jomee coni. Saanra koro le ye l'a da ba ne pye ma juno ni.»

⁴¹ A Farawon di Yusufu pye: «N'a ma teje Misira fiige ki beeri juno ni.» ⁴² Kabelene lemu li ne ni fanha ki wo fe pu ni ge, a Farawon di lee wolo wu wo kabee li na, na li le Yusufu wo kabee li na, na fazaaya le wu na,

na sannɩ ɲɔhɔɔ le wu katige ni. ⁴³ A Farawɔn di wu teɲe fanha ki wotori shuun wo wu ni. A p'i ganha na xhuulo wu nahagbaa na na yu: «Yi nuguro sin!» A Farawɔn di wu teɲe lee teɲegana li na mu Misira fiige ki beeri ɲuɲɔ ni. ⁴⁴ A Farawɔn di Yusufu pye sanha na: «Ne ɲe Farawɔn we, ga ni mu ya jo mu we, sipya wa shishiin da já wu kabee be yirige naha Misira fiige ki beeri ni we.»

⁴⁵ A Farawɔn di Yusufu mege ɲeri na Zafenati-Paneya. Yapere la bye wà na On, lee wo saraga naha shɔɔnriwɔɔ wa mege ki bye na Potifera, a Farawɔn di wee wo poro kan Yusufu mu. Cee wu mege ki bye na Asenati. A Yusufu di she Misira fiige ki beeri ɲaari. ⁴⁶ Yee lemu Yusufu ya yere Farawɔn nahagbaa na ge, Misira saan wu ge, wu shi wu bye yee kelee taanri. A Yusufu di foro Farawɔn tàan, na she Misira fiige ki beeri ɲaari.

⁴⁷ Ayiwa, a ɲiɲe k'i sii pu kan xuuni kee yee gbarashuun wu funɲɔ ni. ⁴⁸ A Yusufu di kee yee gbarashuun wu wo shinma wu beeri pinne Misira fiige ki ni, na wu mara kulogoo ki ni. Kulo beeri kereye yemu beeri y'a lee tereɲe ge, w'a wee shinma wu yaha lee kulo li ni. ⁴⁹ A Yusufu di shinmapya ɲiɲeheme pinne ba suumɔ loho gbazhenhe ɲe we, shinmapya wu bi sii ɲehhe fo p'a wu dɔɔ wu ɲɔ yereɲe bani wu ɲuɲɔkana bi da ga já ɲe we.

⁵⁰ Na xuugo ki wo yee ki ta ki sanha ɲɔ kɔn we, a Yusufu di jalaa shuun ta Asenati na, On wo saraya naha shɔɔnriwɔɔ Potifera poro we. ⁵¹ A Yusufu di jashiime wu mege le na Manase, na jo: «Bani Kile w'a ne pye ne funɲɔ ki wɔ na kanhama pu beeri ni na to puga ki be na.» ⁵² A wu shuun wo wu mege le na Efirayimu, na jo: «Bani Kile w'a ne pye sege fɔɔ na kanhama fiige ki ni.»

⁵³ Yeetangaa gbarashuun wu w'a pye Misira fiige ki ni ge, a kee di doro. ⁵⁴ A xuugo ki wo yee gbarashuun wu ɲɔ kɔn ma na jo ba Yusufu ya yi jo we. A xuugboho di jé fiiye yi beeri ni, ga a ɲɔlige di bye Misira fiige ki beeri ni. ⁵⁵ Tuun wemu ni xuugo k'a ɲɔ Misira fiige ki beeri na ge, a sipyiire t'i ganha na xhuulo Farawɔn feni yalige kaa na. A Farawɔn di yi jo Misira sheen pu beeri mu na: «Yi she Yusufu mu, wu bu she yemu jo, y'i lee pye.» ⁵⁶ Xuugo ki bye fiige ki beeri ni. A Yusufu di wu shinma kpɔngɔɔ ki beeri mugi, na ganha na shinma wu perɛ Misira sheen pu mu. A xuugo kisaɲa di ganha na denri Misira fiige ki ni. ⁵⁷ Sipyiire ti bi yiri fiiye yi beeri ni na ma na shinma shuu Yusufu mu Misira ni. Bani xuugo ki bi sii kolo fiiye yi beeri ni.

Yusufu ceboonamaa pu shezhiine Misira fiige ki ni

42 ¹ Ba Yakuba ya logo na shinma wa Misira fiige ki ni we, a wu wu nagoo pu pye: «Naha na yi d'a tiin na yiye wii me we? ² Ne logo

na shinma nibereme wa daa Misira fiige ki ni. Yi she shinma wa sho wà yi pa wù kan, kònho xuugo ganha bu wù gbo we.»

³A Yusufu jahafee ke di gari Misira fiige ki ni shinma wu tashogo ni. ⁴Yakuba ya ta soo na Yusufu cuun Benzhame yaha kari ni wu cebooloo pu ni we, bani wu bi jo: «Bongoo ya yaa na wu ta we.» ⁵Sipyiire ti bi se na shinma wu shuu. A Izirayeli* wo nagoo pu be di gari Misira ni di zhe shinma wa sho, bani xuugo ki bye Kana fiige ki ni.

⁶Lee bi Yusufu ta wee na je Misira fiige ki nugo ni. Wee wu bi bere wu pyi fiige ki sipyii pu beeri mu. Ayiwa, a Yusufu jahafee p'i no na nuguro sin wu fee ni, na jahaya ye buri jije na. ⁷Ba Yusufu ya wu jahafee pu ja we, na pu ce, ga na wuyee pye kanna wu ya pu ce we. A wu kafilawa jo ni pu ni na: «Mii yee d'a yiri we?» A p'i wu jo sho na: «Kana fiige ki ni wee ya yiri na ba di ba jolige sha.»

⁸A Yusufu di wu jahafee pu ce, ga pee di ya wu ce we. ⁹Imunoyo yemu y'a je toro wu ni pu shizhaa na ge, a wu funjo di do yee na. A wu pu pye: «Kaseege na yee ya pa. Fiige ki teye yemu fanha k'a cere ge, yee ya pa y'i ba yee sha ce.» ¹⁰A p'i wu pye: «Ahayi, wu kafoo, shinma tashogo ni ma kapyebyii p'a pa. ¹¹Wee beeri pu je na nigin wo jalaa, see sipyii wee je. Ma kapyebyii pu ya ta pye kaseege pyevee we.» ¹²A Yusufu di pu pye: «Ahayi, fiige ki teye yemu fanha k'a cere ge, yee ya pa y'i ba yee kaseege pye.»

¹³A p'i wu pye: «Ma buloo pu je namaa ke ni shuun (12), wee beeri je na nigin wo jalaa Kana fiige ki ni. Wee beeri kurogo wo w'a kori wee to wu taan wa. Na nigin wu wa wee wa nige we.» ¹⁴A Yusufu di guri jo: «Ne sii yi jo we? Kaseege pyevee yee je!» ¹⁵Ne na ba yee noho wolo wologana lemu na ge, lee li wa me: «Farawon jii wo wu mege na, yee wa shishiin da ga ba foro naha na ta yee kurogo cuun wu ya pa we.» ¹⁶Yi shen nigin wa tun wee di she ba ni yi cuun wu ni, yeesamaa na ba le kaso ni naha. Ne na ba yi jomoo pu noho faa lee funjo ni pu bi je can. Lee bye l'i ya pye we, Farawon jii wo wu mege na, kaseege pyevee yee je.

¹⁷A wu pu le kaso ni na ta cabyaa taanri.

Yusufu ya jo na pu pa ni Benzhame ni

¹⁸Caña taanri wogo ki na a Yusufu di pu pye: «Yi le pye, yaaga wa da yi ta we, bani ne fyagi Kile na. ¹⁹Yi bi je see sipyii, shen nigin wa wu kori naha yi ni kaso wu ni, pusamaa di she shinma wu kan yi puga sheen xuugo wuu pu mu. ²⁰Y'i she guri pa ni yi cuun wu ni naha na yiri, lee funjo ni y'a yemu jo ge, yi noho na je, yi m'a sho xu na.» A p'i lee pye.

* 42:5 Izirayeli, wee ninumo wu je Yakuba.

²¹ Wee tuun wu ni a p'i puyɛ pye: «Can na wèe ya nahana wù cuun wu mu. Wèe bèeri ya li na na w'a wèe jɛeri ni yama ni wu funɲɔ ni, ga wèe ya ta sɔɔ na wu jɛrɛɛ ki logo wɛ. Lee l'a ke bɔɔngɔ ke pye k'a wèe ta.»

²² A Uruben di jo: «Ta nɛ bi sii yi jo yee mu jo yi ganha bu pya we xake lɔ-ɛ, a yee di li she wɛ? Nime wu shishan pu foo wa yegee wèe na.» ²³ Pu bi cɛ jo Yusufu ya pu jomɔ pu nuri wɛ, bani wa wu bi yi jɛri pu mu. ²⁴ A wu kadugo le pu ni, na laara kɔn pu na, na mehɛɛ su. Lee kadugo na a wu guri pa na pa yu ni pu ni. A wu Simiɲɔ co pu niɲɛ ni, na wu pɔ pu jii na.

²⁵ Lee kadugo na a Yusufu di jo na pu pu bɔrɔɔɔ yi ni shinma wu na, na p'i wa bèeri wo wari kurunɔ le wu shinma bɔri wu ni, p'i guri p'i jaagoo li bɛ wo yaligee kan pu mu. A pu shiin di li pye mu. ²⁶ A p'i pu shinma bɔrɔɔɔ yi taha pu kafaya yi na, na ganha na gaanɲi. ²⁷ Piige ya pa she pu wɔ xuu weke ni ge, a p'i shɔn wà. A pu shɛn nigin wa di wu wo bɔri ɲɔ mugi, kɔnhɔ wu yaliye kan wu kafanɔ ki mu. A wee di wu wo wari wu ta wà bɔri wu funɲɔ ni. ²⁸ A wu wu cebooloo pu pye: «Nɛ wo wari w'a tɛrɛɲɛ nɛ na, wu we shinma bɔri wu ni!» A lee di pu jaha wɔ fo xuuni, a p'i shɔ na jɛɛ, na ganha na puyɛ pyi: «Leke Kilɛ d'a pye mɛ wèe na wɛ?»

²⁹ Ba p'a kuri pa Kana fiige ki ni pu to wu yiri wɛ, keree kiimu bèeri k'a pye pu na ge, a pu kee bèeri paari wu mu. ³⁰ A p'i jo: «Ná wemu wu jɛ fiige ki ɲunɔ ni ge, wee ya kafilawa jo ni wèe ni, na jo na kasɛɛɛɛ tapyege ni wèe ya pa. ³¹ Ga a wèe di wu pye jo see sipyii wèe jɛ, jo wèe jɛ kasɛɛɛɛ pyevɛɛ wɛ. ³² Jo namaa kɛ ni shuun wèe di bye, ná nigin jalaa, jo nigin wu wa wee wa nige wɛ, jo wèe kurogo cuun wu wa wà wèe to wu tàan Kana fiige ki ni. ³³ Ayiwa, a fiige ki ɲunɔfɔɔ wu jo: «Lemu na n'a da li cɛ na yee ya pa kasɛɛɛɛ na-ɛ ge, lee li wa mɛ: Yi yi ceborona nigin wa yaha naha na mu, y'i ɲɔlige ki lɔ y'a se yi puga shɛɛn xuugo wuu pu mu. ³⁴ Y'i she ba ni yi kurogo cuun wu ni. Lee na n'a da li cɛ jo yi wa ta pa kasɛɛɛɛ na wɛ, jo see sipyii yi wa. Nɛ m'a yi cuun wu kurunɔ na kan yi mu, yi ma ganha na jagi pyi bɛ sanha na wo fiige ki ni.»

³⁵ Ba p'a shinma wu ɲɔ kɔn na gaanɲi wɛ, a wa bèeri di wu wo wari wu ta wu wo shinma bɔri wu funɲɔ ni. Pu ni pu to wu ni, ba p'a wari wu ɲa shinma bɔrilɔɔ pu ni wɛ, a pu bèeri di sii fya. ³⁶ A pu to Yakuba wu pu pye: «Yee ya nɛ buun na jalaa pu ni. Yusufu jɛ nige wɛ, Simiɲɔ bɛ jɛ nige wɛ, y'i giin da gaanɲi ni Benzhamɛ bɛ ni. Kii keree kii bèeri wa dun nɛ ɲunɔ ni.» ³⁷ A Uruben di wu to pye: «Nɛ bye nɛ ya pa ni wu ni wɛ, ma na ba na jalaa shuun wu gbo. Wu kaa le na keɲɛ ni, nɛ na ba wu kurunɔ ba ma kan.» ³⁸ A Yakuba di jo: «Nɛ ja wu da ba she ni yee ni wɛ, bani wu nahafɔɔ w'a fɔ, a wu ye nigin di gori. Kakuunɔ ba she wu ta yee mu koro li na, yee na ba na ɲuzhiifiire wo wu pye w'a kari xuu kulo ni ni yama ni.»

Yakuba nagoo pu shee shuun wuu Misira ni

43 ¹Ayiwa, xuugo kisaŋa bi denri Kana fiige ki ni. ²Shinma wemu p'a shee shɔ Misira fiige ki ni ge, ba p'a wee li xɔ wɛ, a Yakuba di wu jalaa pu pye: «Yi kuri shee shinma dooni wa shɔ pa wù kan.» ³A Zhuda di wu ɲɔ shɔ na: «Misira shen w'a yi fiinŋe jo na yi waha wèe mu na wèe bu guri shee wù kurogo cuun wu baa, na wù wa da ɲii taha wee na wɛ. ⁴Lee na do, ni ma na gbara m'a wù cuun wu yaha wu binne ni wù ni, wèe na zhe shinma wu shɔ Misira ni di ba ma kan. ⁵Ga ma bu li shee wu da binne ni wèe ni wɛ, wèe wa da zhe wɛ, bani ná w'a wèe pye na wèe bu guri shee wù cuun wu baa, na wèe wa da ɲii taha wee na wɛ.»

⁶A Izirayeli di jo: «Yee ya baarikuumu pye ne na de! Naha na yi da we ná we pye na cuun wa be wu wa yee mu sanha puga we?» ⁷A p'i wu pye: «We ná we ya yegeye taha wèe na, wèe ni wù puga sheen shizhaa na. W'a jo na: «Ta yee to wu wa ɲii na sanha? Ta cuun wa be wa yee mu ya?» A wèe di wu ɲɔ shɔ yee yegeye yi na. Dii wèe di bi da já li ce na wu da jo na wèe pu shee ni wu ni wɛ?»

⁸A Zhuda di wu to Izirayeli pye: «Pya wu yaha wu binne ni na ni. Wù na yiri nime na gaaji, kɔnhɔ wù ɲiifere pye, wù ganha bu xhu wɛ, wèe ni muye pyaa kee, ni wù nagoo pu be. ⁹Neye pyaa na ba yere ni wu ɲuɲɔ keree ni. Ne bye ne ya kuri pa ni wu ni wɛ, ma na ba wu kaa yege na mu. Wee xake wu na bye yaha na ɲuɲɔ ni ma naha tãan na shi wu caɲa ɲehɛe ki beeri ni. ¹⁰Wèe da bye wèe ya tɔɔɔ ɲiɲe be wɛ, nime bi da wèe ta wèe ya shee pa wù tɔɔɲii shuun wuu li be ni.»

Yakuba nagoo pu shee shuun wuu Misira fiige ki ni

¹¹A pu to Izirayeli wu jo: «Ba ni li wa mu, yi le pye: Yi wù wo fiige ki wo yaɲmuzaaya ya le yi bɔrilɔɔ pu ni yi shee gan wee ná wu mu. Wusuna dooni, ni sere dooni, ni nudanga yawurire, ni ladanɔmu, ni pisitasi nile, ni amandi nile. ¹²Wari we p'a teeɲe le yi bɔɔɔɔ yi ni ge, y'i wee lo y'a se. La wa la ni piinŋe k'a da da kii. Y'i na wari watii be lo y'a se. ¹³Yi kuri shee wee ná wu yiri, y'i da se ni yi kurogo cuun wu be ni. ¹⁴Se Beeri Fɔɔ Kile wu yi ɲiɲaara leɲe wee ná wu ni, kɔnhɔ wu shee yi ceborona we ni Benzhamɛ be yaha pu da ma ni yi ni. Ne wi ge, ne bi lo di buun na nagoo pu ni, ne na buun pu ni.»

¹⁵A p'i yee yakanya yi lo, na wari wu tehee shuun shuun lo, na Benzhamɛ be lo. A p'i gari Misira ni, na shee yere Yusufu naha tãan.

¹⁶Ba Yusufu ya Benzhamɛ ɲa ni pu ni shiizhan wɛ, a wu wu puga ki ɲuɲɔɔɔ wu pye: «Shee ni pii sipyii pii ni na kaban, m'a shee yatɔɔɔ ka gbo,

m'a shohó, bani ne kaban pii namaa pii wa da pu caña yalige li.»¹⁷ A wee ná wu li pye ba Yusufu ya yi jo we, na gari ni pu ni Yusufu kaban.

¹⁸ Ba ná w'a gaanji ni pu ni Yusufu kaban we, a p'i fya na ganha na yu: «Wari wemu p'a tereje le wèe bórɔyɔ yi ni tɔɔniishiine li ni ge, nakaara baa wee keree na p'a pa ni wèe ni naha. P'a da ba do wèe na, na wèe co na pye buloo, wèe ni wu kafaya yi ni.»¹⁹ A p'i fulo Yusufu wo puga ki ɲuɲɔɔ wu na puga ki kuɲɔɔ li ɲɔ na, na wu pye:²⁰ «Kafari wù kafɔɔ, wèe ya fenhe pa naha wù tɔɔniishiine ni na pa shinma wa shɔ.²¹ Ayiwa, wèe ya pa guri na gaanji ge, na ba she yere xuu wa ni wù piige ki pye wà. Ba wèe ya wù bórɔyɔ yi ɲɔ mugi we, a wa bæri di wu wo wari wu ta wu wo bɔri wu funɲɔ ni, bɔri wu ɲɔ ki na, wu ɲɔporo na. Ga wèe kunni ya kuri pa ni wu ni.²² Wemu w'a wari wu kuruɲɔ le wèe bɔrilɔɔ pu ni ge, wèe ya weefɔɔ ce we. Wèe ya pa ni wari watii be ni di ba shinma wa shɔ.»²³ A ná wu pu pye: «Yi yi fungɔnyɔ yi teje, yi funyɔ ganha bu ben we! Yi Kile we, yi to wu wo Kile we, wee w'a naafuu kan yi mu yi bórɔyɔ funɲɔ ni. Yee wari w'a kan ne mu.» A wu Simiɲɔ yeege kaso wu ni na pa kpænge ki na.

²⁴ A wee ná wu Yusufu cebooloo pu naha co na jé Yusufu kaban ki ni, na lɔhɔ kan pu mu p'a pu tɔɔyɔ je, na guri na yaligee kan pu kafaya yi be mu.²⁵ A p'i pu wo mamama yakanya yi gbegele na Yusufu sigee, wu ba ba cafugo ki na. Bani pu bi logo na wà pu da ba li.

Yusufu ya li ni wu cebooloo pu ni

²⁶ Ba Yusufu ya nɔ wu kaban we, yakanya yemu y'a pye pu keye ni ge, a p'i yee kan wu mu wu puga, na nuguro sin ɲiɲe na wu fæe ni.²⁷ A Yusufu di pu shaari. A wu xhɔ na jo: «Yee bi yi nɔhɔle wemu kaa jo ne mu ge, yi to we, dii wu wa we? Wu wa ɲii na sanha ya?»²⁸ A p'i wu ɲɔ shɔ na: «Ma bulona we, wèe to wu kunni, wu wa ɲii na sanha. Siccuumɔ wa wu na.» A p'i pu jahaya buri, na nuguro sin wu fæe ni.

²⁹ Ba Yusufu ya wu naha ki yirige na wu cuun Benzhamɛ na we, wu nu wu ja we, a wu jo: «Yee ya yi kurogo cuun wemu kaa jo ge, ta wee wu ɲe we?» A wu jo sanha na: «Kile wu niime tirige ma na na ja!»³⁰ Ba Yusufu ya wu cuun wu ɲa we, a wu naha k'i li she, a wu tɔgaaya lɔ jé wu tashɔngɔ ki ni, na she mæe su wà.³¹ A wu xhɔ na wu naha ki je, na foro, na niri wuyɛ ni, na jo na pu pa ni yalige ki ni.

³² A p'i Yusufu wo yalige ki kan wu mu wu ye, na wu cebooloo pu wogo ki kan pu mu pu ye. Misira sheen piimu pu bye wà ge, a p'i pee be wogo ki kan pu mu pu ye. Bani Misira sheen pi bi da já binne lii ni Heburuu pu ni we, pu wo katanhana li bye lere.³³ A p'i Yusufu cebooloo pu teje lege

ni wu jahagbaa na, na lo pu beeri nile wu na, na pa no pu beeri kurogo wo wu na. A lee di pu fo, a p'i ganha na puye wii wii. ³⁴ Yaligee kiimu ki bye Yusufu fee ni ge, a wu pu pye p'a keeka kan wu cebooloo pu mu. Ga Benzhame wo taa li bi kiiki tahaa kaguro xo. A p'i li, na gba, na binne funjo taan ni Yusufu ni.

Yusufu ya wu cebooloo pu noho wolo sanha

44 ¹ Ayiwa a Yusufu di wu puga ki jurofo wu pye: «Shinma wu taga pii namaa pii wo boriloo pu ni xuuni. Wemu beeri na p'a da ja ge, wee kan pu mu, m'a wa beeri wo wari wu kururo le wu wo bori wu funjo ni koro ki na. ² Ne wo ceegbuu le, warifyen ceegbuu le, m'a lee le pu beeri kurogo wo wu wo bori wu funjo ni ma fara wu wo wari wu na.» A puga ki jurofo wu li pye ba Yusufu ya yi jo we.

³ Nimuguro ti jirogo ki na, a p'i pu yaha kari ni pu kafaya yi ni. ⁴ Pu na foro kanha ki ni, ga p'i sanha lii we, a Yusufu di wu puga ki jurofo wu pye: «Yiri m'a pii sipyii pii niine co, m'a pu pye: «Naha na yee d'a kakuuno taga kasaana foo to we? ⁵ Ceegbuu lemu ni ne kafoo w'a gbuu na wu celoo ti pyi ge, naha na yee d'a lee yu we? Yee ya kakuuno pye de!» »

⁶ A na wu pu niine co, na pee jomo pu jo ni pu ni. ⁷ A p'i wu jo sho na: «Naha na wee kafoo w'i yu le jogana le na me we? Ma kapyebyii pu wa da ga soo wee kashi wu na bada we! ⁸ Wee ya wari wemu ta wu boriloo pu ni ge, wee ya pa ni wee ni na yiri Kana ni, na pa gan mu mu. Wee ma bye dii sanha na wari kelee sanni yu ma kafoo wu puga ki ni we? ⁹ Ceegbuu li bu ja wemu feni ma kapyebyii pu ni, weefoo na gbo, weesamaa na bye ma buloo.» ¹⁰ A puga ki jurofo wu jo: «Ayiwa, yemu y'a jo ge, yi na yaha yee na. Ga ceegbuu li bu ja wemu feni, weefoo ye nigin wu da bye ne wo bulo we, pusamaa ma bye jaagi baa fee.» ¹¹ A pu beeri nigin nigin wu pu boroo yi tirige taapile ni na yi joro mugi. ¹² A Yusufu puga ki jurofo w'i jo kon na boroo yi funjo shaa. A wu li jo kon pu beeri wo legfoo wu na, na ma pu beeri wo kurogo wo wu mu. A ceegbuu li ba ja Benzhame wo bori wu funjo ni. ¹³ A p'i pu fadeye sheengi, a wa beeri di wu tuguru taha wu kafana na, a p'i guri je kanha ki ni.

Zhuda ya nerege pye Benzhame kaa na

¹⁴ Ayiwa, a Zhuda ni wu cebooloo p'i she no Yusufu kaban na wuye pyaa ta wa, a p'i nuguro sin, na jahaya ye buri jine na wu fee ni. ¹⁵ A Yusufu di pu pye: «Naha k'a yee wa le na we? Ta yee ya li ce na sipya wemu wu je ba ne je-e ge, na w'a karmohoro ce we?» ¹⁶ A Zhuda di wu jo sho na:

«Jomɔ peke wèe di da já jo we, na kafɔɔ? Yeke y'i wa sanha wèe mu we? Fiinɛgana leke na wèe di da já wùye fiinɛ we? Kile w'a ma kapyebyii pu nɔhɔ mugi. Li wii, cɛɛgbuu l'a na wemu mu ge, wee fara wèe na, wèe beeri p'a da bye ma buloo.»

¹⁷ A Yusufu di jo: «Bada, ne kunni da ga lee pye we! Wemu mu cɛɛgbuu l'a na ge, wee ye nigin w'a da bye ne wo bulo we. Yeeseamaa pi ge, yee p'a se paɛɛ na yi to wu y'iri.»

¹⁸ A Zhuda di gbara Yusufu na na jo: «Kafari yoo na kafɔɔ we, ma kapyebye wu yaha wu ɲɲii kii jo ma mu, na ta ma luu ya y'iri wu tãan we, ali ma li ta be ma ni Farawɔn beeri ɲe tayerenuɲɔ ni. ¹⁹ Ne kafɔɔ w'a wù kapyebyii pu yege tɔɲiishiine li ni na ta pu to wu wà sanha, na ta ceborona wa be wa pu mu. ²⁰ A wù ma pye: «Wèe to wu wa wà, w'a le. Pya wemu w'a se wu nilɛxhɔɔ ki na ge, wee ɲe wèe kurogo cuun. Wee kaa ya dan wèe to wu ni fo xuuni, bani wu ni wu ɲahafɔɔ wemu bye nu na ge, wee ya fɔ, a wu ye nigin di bye wu nu wu mu.» ²¹ A m'i ma kapyebyii pu pye na pu pa ni wu ni, ma bile li ba ma ɲii taha wu na. ²² A wèe di ma pye jo pya w'a da já laha wu to wu tãan we. Wu bu laha wu to wu tãan, tofɔɔ wu na xhuu. ²³ A m'i wèe pye na wèe bye wèe di ya pa ni wù kurogo cuun wu ni we, na wèe ɲii da daha ma na we.

²⁴ «Ayiwa, wèe ya she nɔ wù to wu na ge, ma kapyebye we, na wù kafɔɔ wu jomɔ pu jo wu mu. ²⁵ A wèe to wu ba jo na wèe pu kuri pa shinma dooni wa be shɔ di zhe wu kan. ²⁶ A wèe di wu pye: «Wèe wa da já zhe wà nige we, fo wù kurogo cuun wu bu binne ni wù ni. Bani wèe kurogo cuun wu bye wu ɲe ni wèe ni we, wèe wa da já zhe ɲii taha we ná we na we.» ²⁷ A wèe to wu wèe pye, ma kapyebye we, na: «Yèe ya li ce na jalaa shuun ne shɔ Araseli ya se ne mu. ²⁸ A nigin di ba foro caɲa ka, ne giin jo yacoyo y'a wee sheengi sheengi nakaara baa, bani fo na pa nɔ ɲiɲaa na, ne sanha wu na we. ²⁹ Yi bu we be lɔ foro na tãan, a bɔɔngɔ di she wu ta, yi na funyaɲa taga na shifiire wo wu tirige xuu kulo ni de!»

³⁰ «Ayiwa, nime ne bu guri she na to wu y'iri, ma kapyebye we, ne bu guri she wu y'iri, na ta we pya we ɲe ni wèe ni we, wu munaa l'a pɔ pya wu wuu li na pɔgana lemu na ge, ³¹ wu bye w'i ya she pya wu ɲa ni wèe ni we, wu na xhuu. Wèe ma bye kaɲuɲɔ, na wù to wu shifiire wo wu yaha kari xuu kulo ni ni funyaɲa ni. ³² Na fara lee na, ne li she wù to wu na jo ne na ba yere ni pya wu ɲuɲɔ keree ni. Jo ne bye ne ya kuri she ni wu ni wu mu we, jo wu xake wu na bye yaha na ɲuɲɔ ni na shi wu caɲa ɲehɛ ki beeri ni. ³³ Nime n'a ma ɲeri jo ma ma kapyebye wu yaha wu gori naha ma mu, wu bye ma bulo pya wu tege, kɔnhɔ pya wu da gaɲi ni wu ɲahafɛ pu ni. ³⁴ Dii ne di da já zhe na to wu y'iri, na ta pya wu wa

ni ne ni-i we? E! Bɔɔngɔ ke ki da zhe nɔ ne to wu na ge, ne nii bu daha kee na, lee wa da xhu ne ni we!»

Yusufu ya wuye she wu nahafee pu na

45¹Wee tuun wu ni Yusufu ya já wuye co nige wu tãan sipyii pu bæri nii na we. A wuu mujuugbɔɔ wá na: «Sipyii pusamaa bæri pu foro.» Yusufu ya wuye she wu cebooloo pu na tuun wemu ni ge, sipya watii bye wà nige ni pu ni we. ²A wu sipile le na suu fo Misira sheen p'a li logo, a Farawɔ wo puga ki sheen pu be di li logo.

³A Yusufu di wu cebooloo pu pye: «Ne wu je Yusufu we! Ta ne to wu wa nii na sanha?» Wu cebooloo pu ya já wu jɔ shɔ we. Bani pu xakilee p'a bi wuregi na pu yaha Yusufu naha tãan.

⁴A Yusufu di wu cebooloo pu pye: «Yi fulo naha.» A p'i fulo wu na. A wu jo: «Yee ya yi ceborona Yusufu wemu pere Misira fiige ki shevee pu mu ge, ne wu je wii. ⁵Nime, yi ganha bu nahaya tanha y'i logoo yirige yiye tãan ne wo bere wu wuu na we. Bani Kile ya ne yaha pa naha yee naha na, kɔnhɔ ne ba munahaa nɔneheɔee juɔɔ wolo. ⁶Yee shuun xuugbɔhɔ k'a ta xɔ fiige ki ni. Ga yee kaguro funɔɔ ni sanha yeme wa da nugi we, shinma wa da gɔn we. ⁷Kile ya ne yaha pa yee naha na, kɔnhɔ yee shi wu gori yaha nɔne ki na, ne ba yee munahaa ki juɔɔ wolo. ⁸Yee ya ta ne yaha pa naha we, ga Kile w'a ne yaha pa naha. W'a ne pye ba Farawɔn to je we, na ne pye wu puga ki juɔɔfɔɔ, na ne pye Misira fiige ki bæri gbafeneeri. ⁹Yi kuri she tɔvuyo na na to wu yiri. Y'i she wu pye na wu já Yusufu w'a jo: «Kile w'a ne teɔe na pye Misira fiige ki bæri juɔɔfɔɔ, yiri m'a ma na yiri tɔvuyo na. ¹⁰Ma na ba diin na tãan Gosheni nɔne ki na, ma ni ma nagoo pu ni, ni ma nabiyee ye, ni ma yapɔɔpya we, ni ma niye ye ni ma keɔe yaɔmuyɔ yi bæri. ¹¹Bani xuugo k'a da ba yee kaguro pye sanha. Ne na ba yere ni yi juɔɔ tuguro bæri ni. Lee funɔɔ ni ma ni ma puga ki ni, ni ma keɔe yaɔmuyɔ yi bæri ni, yaaga ka shishiin funmɔ da bye yi na we.»

¹²«Yeeye pyaa ki nii wa li ni, na cuun Benzhamɛ be nii wa li ni na neye pyaa k'a yu ni yi ni. ¹³Nɔɔɔ wemu bæri wu wa ne na naha Misira fiige ki ni ge, ni yee wa lemu bæri ja ge, yi she yee bæri paari na to wu mu. Y'i fyaala pa ni na to wu ni naha.»

¹⁴A Yusufu di wu keye migile wu ceborona Benzhamɛ katige ni, na ganha na jine. A Benzhamɛ be di wu migile katige ke ni na ganha na jine. ¹⁵A Yusufu mesuwo di juɔɔɔnɔɔ fò kan wu ceboronamaa pu bæri mu. Lee kadugo na a wu ni wu cebooloo p'i binne jo.

Farawɔn ya jo na Yakuba wu pa Misira ni

¹⁶ Ayiwa, a Farawɔn ni wu puga sheen di yi logo na Yusufu ceboronamaa p'a pa. A lee di daan Farawɔn ni wu kapyebyii pu ni. ¹⁷ A Farawɔn di Yusufu pye: «Yi jo ma cebooloo pu mu na pu pu kafaya yi tugo, p'i guri p'a se Kana fiige ki ni, ¹⁸ p'i she pu to we, ni pu puga sheen pu lo pa naha na taan. Xuu wemu wu ne Misira fiige ki beeri tasaanga ge, ne na ba wee xuu wu kan pu mu. Pu na ba fiige ki yasaaya yi li. ¹⁹ Yi jo pu mu na pu wotoriyo ya lo naha Misira fiige ki ni, p'i she pu nagoo, ni pu cee pu lo pa. P'i da ma ni pu to wu be ni. ²⁰ Yaaga beeri k'a da gori wa pu kadugo yiri ge, na pu ganha ba pu funjo shaa ni kee ka shishiin ni we, bani Misira fiige ki beeri wo yasaaya yi na ba pye pu woyo.»

²¹ Ayiwa, a Izirayeli nagoo p'i li pye mu. A Yusufu di wotoriyo kan pu mu na saha ni Farawɔn wo nijoyo yi ni, na guri na jaagoo li be wo jalige kan pu mu. ²² A Yusufu di faya nivoyo kan pu beeri nigin nigin wu mu, ga a wu warifyen tuuyo xuu taanri (300) ni faya nivoyo tehee kaguro kan Benzhamu mu. ²³ A wu kafaya ke tugo Misira fiige ki wo yanmuzaaya yi na, na kafazhaa ke tugo shinma, ni buuri, ni yaligee tuuyo yatii be na, na yee be torogo she gan wu to wu mu. ²⁴ Lee kadugo na, a wu wu cebooloo pu yaha kari, na pu pye: «Yi ganha bu da zhe dun koo li na-e de!»

²⁵ Ayiwa a p'i foro Misira fiige ki ni na kari Kana fiige ki ni pu to Yakuba wu yiri. ²⁶ A p'i she wu pye: «Yusufu wa jii na. Wee wu wa Misira fiige ki beeri juro ni.» A Yakuba di juduuro wa wuye na, bani wu bi da pu na we. ²⁷ Ga ba p'a pa Yusufu jajom pu beeri paari wu mu, a wu wotoriyo yi be na we, Yusufu ya yemu yaha pa wu feni ge, wee tuun wu ni a wu xakili wu na pa diin. ²⁸ A Izirayeli di jo: «Lee wa yaa mu ba! Ne ja Yusufu wu wa jii na sanha! N'a da zhe foro wu na yani di ba xhu ge.»

Yakuba ni wu nagoo p'a yiri na gaaji Misira fiige ki ni

46 ¹ Ayiwa, a Izirayeli di wu keje yanmuyo beeri lo na gaaji. Ba w'a she no Beerisheba ni we, na saraya ya wolo wa wu to Ishaaga wo Kile wu mu. ² A Kile di ba kashae la she wu na piige ka ni na jo: «Yakuba, Yakuba!» A wu jo: «Oo!» ³ A Kile di jo: «Ne ne Kile, ma to wu wo Kile we. Fyaara ganha bu je ma ni Misira wo zhe wu na we, bani wee xuu wu ni n'a da ba she ma pye shigbo. ⁴ Neye pyaa k'a da ba binne ni ma ni na kari Misira fiige ki ni. Neye pyaa k'a da ba ma kurujo be sanha na pa naha. Ma xuduun ba no Yusufu w'a da ma jii ki to.»

⁵ A Yakuba di yiri foro Beerisheba ni na kari. Farawɔn bi wotoriyo yemu yaha pa pu feni ge, a Izirayeli jalaa p'i pu to Yakuba ni pu nagoo ni pu cee

pu lo yee wotoriyo yi ni. ⁶ Yaŋmuyɔ yemu beeri p'a ta Kana fiige ki ni ge, a p'i gari ni yee beeri ni, na gari ni pu yapɔɔyɔ yi be ni. A p'i gari Misira fiige ki ni, Yakuba ni wu nagoo pu beeri ni. ⁷ Wu jalaa ni wu pushaa, na fara wu jabiye yi beeri na, a wu gari ni wu puga sheen pu beeri ni Misira ni.

Yakuba wo kpuun le Misira fiige ki ni

⁸ Ayiwa, Izirayeli sheen piimu p'a kari Misira ni ge, ma na jo Yakuba ni wu jalaa pu ge, pee wo meye yi wa ye: Uruben, wee ŋe Yakuba jashiime. ⁹ Uruben wo jalaa pu ŋe: Enoki, ni Palu, ni Esiron, ni Karimi. ¹⁰ Simiŋɔ wo jalaa pu ŋe: Yemuweli, ni Yamini, Owadi, ni Yakini, ni Sowari, ni Sawuli, wee ŋe Kana shen cee wu wo ja we. ¹¹ Levi wo jalaa pu ŋe: Gerishon, ni Kexhati ni Merari. ¹² Zhuda wo jalaa pu ŋe: Eri, ni Onan, ni Shela, ni Perezi, ni Zera. Eri ni Onan ya xu Kana fiige ki ni. Perezi wo jalaa pu bye Esiron ni Hamuli. ¹³ Isakari wo jalaa pu ŋe: Tola, ni Puwa, ni Zhobi, ni Shimiron. ¹⁴ Zabolon wo jalaa pu ŋe: Seredi, ni Elon ni Yaleli. ¹⁵ Pee ya pye Yakuba sho Leya wo nagoo, piimu ya se Padani-Aramu ni ge, na fara wu poro pusho Dina na. Pee ni pu wo jalaa pu beeri ya pye sipyii kelee taanri ni taanri (33).

¹⁶ Gadi wo jalaa pu ŋe: Zijon, ni Agi, ni Suni, ni Esibon, ni Eri, ni Arodi, ni Areli. ¹⁷ Azeri wo jalaa pu ŋe: Yimuna, ni Yisheva, ni Yishivi, ni Beriya, ni pu ceboroshɔ Seraki. Jalaa shuun wu bye Beriya mu, pee ŋe Eberi ni Malikiyeli. ¹⁸ Leya to Laban wu bi Zilipa kan Leya mu na pye wu bulozho. Wee Zilipa wu wo nagoo p'a pye piiri, Yakuba mu w'a pu se. Pu beeri p'a pye sipyii ke ni gbaara.

¹⁹ Yakuba sho Araseli wo jalaa pu ŋe: Yusufu ni Benzhamɛ. ²⁰ Jalaa shuun Yusufu ya ta Misira fiige ki ni, pee ŋe Manase ni Efrayimu. Wu sho Asenati w'a bi pee se wu mu. Wee bye Oni kulo li wo saraya jaha shoɔnriwee Potifera wo poro. ²¹ Benzhamɛ wo jalaa pu ŋe: Bela, ni Bekeri, ni Ashibeli, ni Gera, ni Nama, ni Eyi, ni Drashi, ni Mupimi, ni Upimi, ni Aridi. ²² Pee ya pye Araseli wo tirige sheen, w'a piimu ta Yakuba mu ge. Pu beeri ya pye sipyii ke ni shisheere.

²³ Dan wo ja wu ŋe Ushimi. ²⁴ Nefitali wo jalaa pu ŋe: Yaseli, ni Guni, ni Yeseri, ni Shilemi. ²⁵ Araseli to Laban wu bi Bila kan Araseli mu na pye wu bulozho. Wee Bila wu wo nagoo p'a pye piiri, Yakuba mu w'a pu se. Pu beeri p'a pye sipyii gbarashuun.

²⁶ Yakuba ni wu puga sheen piimu p'a kari ni wu ni Misira fiige ki ni ge, pee ya pye sipyii kelee gbara ni gbara (66). Wu jalaa cee pu niŋe na

foro wà. ²⁷ Jalaa shuun wemu Yusufu ya ta Misira ni ge, pee bu fara wà p'a bye sipyii kelee gbarashuun (70).

²⁸ A Yakuba di Zhuda yaha kari wuye jaha na Yusufu yíri, na wu she wu puṅṅó círi Gosheni koomó pu ni. A p'i she nɔ Gosheni ni. ²⁹ A Yusufu di wu shɔnyɔ wotori wu pɔ, na gari Gosheni ni na she wu to Izirayeli puṅṅó círi. Ba w'a wu ja we, na migile wu katige ni, na mii su ma mɔ. ³⁰ A Izirayeli di Yusufu pye: «Nɛ na já xhuu nime, bani n'a jii taha ma na, na li ce jo ma wa jii na sanha.»

³¹ A Yusufu di wu cebooloo pee, ni wu to wu puga sheen pu pye: «N'a da zhe Farawɔn yíri, di she wu funṅṅó to jo na cebooloo pee, ni na to wu puga sheen piimu pu bye Kana fiige ki ni ge, jo p'a pa. ³² Jo yapɔɔɔyɔ fɛɛ p'a pii, pu wo labye wu je yapɔɔɔyɔ. P'a pa ni pu yapɔɔɔyɔ, ni pu yaṅmuyɔ yi beeri ni. ³³ Farawɔn bu yi yiri, na yi yege na leke l'i wa yi wo nibyii wɛ? ³⁴ Yi na wu pye na: «Yapɔɔɔyɔ fɛɛ pu wa ma kapyebyii pee, ma co wù nɔhɔpiire wuu na, fo na pa gbara nijaa na, ba wù tii pu bi li pyi wɛ.» Lee bu bye yi na ba diin Gosheni koomó pu ni, bani yapɔɔɔyɔ fɛɛ kaa wa dan Misira sheen ni wɛ.»

Yakuba ni wu jalaa p'a nɔ Misira fiige ki ni

47 ¹ Ayiwa, a Yusufu di gari Farawɔn yíri na she wu pye: «Nɛ to we, ni na cebooloo p'a pa na yíri Kana fiige ki ni, pu ni yapɔɔɔyɔ, ni pu keŋe yaṅmuyɔ yi beeri. Gosheni koomó pu ni pu wa.» ² Wu jahafɛɛ kaguro wa Yusufu bi pinne ni wuye ni, a wu pee she Farawɔn na. ³ A Farawɔn di Yusufu jahafɛɛ pu pye: «Naha tuugo wo baari yee di byi wɛ?» A p'i Farawɔn pye: «Yapɔɔɔyɔ fɛɛ pu je ma kapyebyii pee, ba wù tii p'a pye wɛ.» ⁴ A p'i Farawɔn pye sanha na: «Wèè ya pa wù ba diin naha ke fiige ke ni, bani xuugo k'a kolo fo na doro Kana fiige ki ni, fo yapɔɔɔyɔ tanahaŋa be ya daa wɛ. W'à ma jɛeri jo ma ma kapyebyii pu yaha p'i she diin Gosheni koomó pu ni.»

⁵ A Farawɔn di Yusufu pye: «Mu to we, ni ma cebooloo p'a pa naha ma yíri. ⁶ Misira fiige ki ke ma jaha taan, fiige ki tasaŋa ka wii, m'a ma to we, ni ma cebooloo pu teŋe wà. Pu na já zhe diin Gozheni koomó pu ni. Ma bu pii ta pu te ni piimu kaan ya waha ge, pee na ba bye neye pyaa wo yapɔɔɔyɔ yi na.»

⁷ A Yusufu di ba ni wu to Yakuba wu ni na pa zhe Farawɔn na. A Yakuba di duba pye Farawɔn mu. ⁸ A Farawɔn di Yakuba pye: «Mu shi w'a yee juu xɔ wɛ?» ⁹ A Yakuba di wu pye: «Nɛ yee xhuu nigin ni kelee taanri (130) wu je nijee nadadɛenre ni. Nɛ yee ya ta jɛhe wɛ, ki torogogana be d'a kolo. Nɛ shi wu sanha na tii pu wo wu xɔ wɛ. Nadadɛenɛ pu bye pu be

ba ne je we.» ¹⁰ A Yakuba di duba pye sanha Farawon mu, na laha wu taan.

¹¹ A Yusufu di tateenge kan wu to we, ni wu cebooloo pu mu, na teye kan pu mu Misira fiige ki tasaana ki ni, Aramusesi wo koomo pu ni, na saha ni Farawon wo nijoyo yi ni. ¹² A Yusufu di kaseege yaha wu to we, ni wu cebooloo pee, ni pu puga sheen pu beeri na, na jalige kaan pu mu na saha ni pu nagoo pu jo ki ni.

Yusufu ni Misira sheen

¹³ Ayiwa, a xuugo k'i ba golo fo yalige be ya daa nige fiige ki beeri ni we. A Misira fiige ke, ni Kana fiige ki fanha di xho kee xuugo ki keje ni. ¹⁴ A Yusufu di Misira fiige ke, ni Kana fiige ki wo wari wu beeri faara pinne shinmapere ne li funjo ni. A wu wee wari we le Farawon wo wari keshi wu ni. ¹⁵ A Misira fiige ke, ni Kana fiige ki wo wari wu ba xho. A Misira sheen pu beeri di ba Yusufu mu, na ba wu pye: «Yalige kan wu mu! Naha na mu di da we yaha we pu xu ma taan wari baara na we?» ¹⁶ A Yusufu di jo: «Wari wu bu xhuujo, y'a ma ni yi yaporoyo yi ni, ne na da shinma wu kaan yi mu yaporoyo yi wo faara.» ¹⁷ A p'i ganha na ma ni pu yaporoyo yi ni Yusufu mu. A Yusufu di ganha na shinma wu fari pu mu pu shonyo ye, ni pu dubyaa ni pu sikaa, ni pu niye, ni pu kafaya yi na. A wu lee yee li wo shinma wu kan pu mu yaporoyo yi na.

¹⁸ Ba lee yee l'a toro we, lemu l'a taha li na ge, a p'i ba wu mu na ba wu pye: «Wu kafu we, w'a da yi hmoh ma na we, wari w'a xo fefefe, we yaporoyo yi be d'a peri wu kafu wu woyo. Yaaga wa nige we mu na ye wuye pyaa kee ni wu kereye yi na we. ¹⁹ Ma ganha bu wu yaha wu xu ma taan, wu kereye y'i bye wa we. Wu sho ni wu kereye yi ni, m'a shinma kan wu mu. Lee funjo ni, wu ni wu kereye yi beeri na bye Farawon woyo. M'a wu kan nuguzhi be, kohnu wu bye jii na, wu ganha bu xhu we, kereye yi be ganha bu peri goroyo we.» ²⁰ A Yusufu di Misira fiige ki kereye yi beeri sho ma kan Farawon mu. Misira sheen pu beeri nigin nigin wu bi pu kereye yi pere, bani xuugo ki bi kolo toro. Lee funjo ni a fiige ki beeri nibonjo di peri pye Farawon keje yaaga. ²¹ A Yusufu di Misira fiige ki sheen pu beeri peri na pye buloo ma lo fiige ki juno ka na, fo na she no ka na. ²² Ga wu ya ta saraya naha shonrivee pu wo teye yi sho we, bani Farawon bi saliya wa teje, pu wo kuduun je wemu ni ge. Lemu pu bi li ge, Farawon wu bi lee kaan pu mu. Lee l'a pee pye pee ya ta pu wo kereye yi pere we. ²³ A Yusufu di sipiire ti pye: «Ne yee ni yi kereye yi sho nijaa na kan Farawon mu. N'a da ba nuguzhi kan yi mu, kohnu y'i ja faa wu pye. ²⁴ Yi ba yaloro ti lo, y'i shinma wu taa taaya kaguro, y'i ba nigin wu kan Farawon mu, y'i

shisheere wu ta. Yi na ba yashi wu wo wee ni, na yi puga sheen pee ni yi nagoo pu ꞓɔ shaa ni wee ni.»²⁵ A p'i jo: «M'a wù shɔ xu na! Wèe kaa ya taan wù kafɔ wu mu, wù na ba bye Farawɔn wo buloloo.»²⁶ A Yusufu di lee pye saliya wemu w'a kori yaha fo na pa ꞓɔ nɔnaa na Misira fiige ki ni ge. Fiige ki funɔɔ shinma wu bæri taaga kaguro wogo ki ma bye saan wu wogo. Saraya naha shɔɔnriwee pu wo kereye yi ye y'a pye yee ꞓe Farawɔn woyɔ wɛ.

Yakuba ni wu jalaa p'a she diin Gosheni koomɔ pu ni

²⁷ Ayiwa, a Izirayeli nagoo p'i she diin Misira fiige ki ni, Gosheni ꞓiɛe ki na. A pu keɛe yaɓmuyɔ y'i sii ꞓeɛe xuuni wee xuu wu ni. A sege di daan pu na, a p'i sii ꞓeɛe xuuni.

²⁸ A Yakuba di yee ke ni gbarashuun pye Misira fiige ki ni. A wu shi wu yee ki bæri di bye yee xhuu nigin ni kelee shisheere ni gbarashuun (147).²⁹ Izirayeli xuduun ya pa ꞓɔ ge, a wu wu ja Yusufu yiri na wu pye: «Ne kaa bu da l'a taan ma mu, na ma ꞓeeri, ma keɛe ki le naha, na shii li ꞓɔɔ ni*, m'a gaa na mu na ba saama pye na mu ni ꞓɔmɛe feere ni, na mu w'a da ba na nixhugo ki le naha Misira fiige ki ni wɛ.»³⁰ Ne ga ba gari na sefee pu yiri, m'a na lo yeege Misira fiige ki ni, m'a she na le na sefee pu wo faya yi ni.» A Yusufu di jo: «Ne na ba li pye ba m'a yi jo wɛ.»³¹ A Yakuba di jo: «Kàa na mu!» A Yusufu di gaa. A Izirayeli di wu nuguro ti sin wu kajaɓa ki ꞓuɔ tàan.

Yakuba ya duba pye Yusufu jalaa pu mu

48¹ Ayiwa, ba kee keree k'a toro wɛ, a p'i ba Yusufu pye caɓa ka na: «Li wii, ma to w'a yá.» A Yusufu di gari ni wu jalaa shuun wu ni Manase ni Efirayimu.² A p'i she Yakuba pye na wu ja Yusufu w'a pa di ba wu peregi. A Izirayeli di la le wuyɛ ni na yiri tiin wu kajaɓa ki na.³ A Yakuba di Yusufu pye: «Ma ne yaha Kana fiige ki ni, Se Bæri Fɔɔ Kile ya wuyɛ she ne na Louzi ni, na baraga le ne ni.»⁴ A wu ne pye: «Ne na ba ma pye sege fɔɔ, ne na ba ma nagoo pu ꞓeɛe, ne na ba shi nɔɔheme yeege ma ni, na ke fiige ke kan ma tirige sheen pu mu ma kadugo yiri, k'a bye pu wogo fo gbee.»⁵ A Yakuba di Yusufu pye sanha na: «Ayiwa, nime, jalaa shuun wemu w'a se ma mu naha Misira fiige ki ni, na ta ne sanha ba ma yiri wɛ ge, pee na bye ne wuu. Efirayimu ni Manase na ba bye ne jalaa ba Uruben ni Simeyɔn ꞓe wɛ.»⁶ Ga nagoo piimu na ba se pee kadogo na

* **47:29** Na keɛe le sipya shii nɔɔɔ ni kaa bæri na, lee ya li shee na lee kaa li ꞓe fyaara kagbɔɔ, na l'a yaa na pye pyegana bæri na. Li ya yaa na kori pyebaa wɛ.

ge, pee na ba bye maye pyaa ki wuu. Pee na ba pu wo taa cen wu lo pu nahafee pu mege na. ⁷ Ne na yiri Padani-Aramu ni na ma, a Araseli di ba fo ne mu koo na Kana fiige ki ni, Efirata kulo li taan. A ne wu juuɔ ɣmɔho wà Efirata koo li na.» Wee Efirata we ninumɔ p'a byi na Betilexhemu*.

⁸ A Izirayeli di Yusufu jalaa shuun wu ja na jo: «Jɔɔ ye pu je piiri we?»
⁹ A Yusufu di wu to ju shɔ na: «Kile ya jalaa piimu kan ne mu naha ge, pee pu wa.» A Izirayeli di jo: «N'a ma jɛeri, pu fulo na na kɔnhɔ di duba pye pu mu.» ¹⁰ Lee bi lege ki ta k'a Izirayeli jii ki fanha xɔ, a wu bye wu ya jaa nige xuuni we. A Yusufu di pu fulo wu na, a Izirayeli di juɔɔnɔ fo kan pu mu, na pu puro gbara wuye na. ¹¹ A Izirayeli di Yusufu pye: «Ne bi tiin ni li ni jo ne na jii taha sanha mu na we. Ga li le de, Kile ya na pye n'a ma nagoo be ja.» ¹² A Yusufu di pu lo laha wu to wu tɔɔɔ yi na, na nuguro sin, na jaha ke buri jine na. ¹³ A Yusufu di pu shuun wu co, na fulo ni pu ni Izirayeli na. Efirayimu bye wu kanige keje ni ma jaha tii Izirayeli wo kamene keje ki na. Manase di je wu kamene keje ni ma jaha tii Izirayeli wo kanige keje ki na. ¹⁴ Ga a Izirayeli di wu keye yi sanha na yi pari, na kanige keje ki taha Efirayimu juuɔ ni, wee je cuunwɔ we, na kamene wogo ki taha Manase juuɔ ni, ma li ta be Manase wu bye jale we. ¹⁵ A wu duba pye Yusufu mu na jo:

«Ne tii p'a jaari Kile wemu jaha taan ge,
 Ibirayima ni Ishaaga ni,

Kile wemu w'a pye ne nahavɔ
 na lo na nɔhɔpiire ti na fo na pa nɔ nijaa na ge,

¹⁶ Meleke wemu w'a ne shɔ kakuuɔɔ beeri na ge,
 wee wu baraga le kii funaɔaa kii ni.

Kee funaɔaa kii k'a yiri ne mege na,
 ni na tii Ibirayima ni Ishaaga meye na ge,
 P'i se nehe xuuni fiige ki ni!»

¹⁷ Ayiwa, Yusufu ya wu to wu ja w'a wu kanige keje ki taha Efirayimu juuɔ ni ge, lee ya taan wu ni we. A wu wu to wu kanige keje ki lo laha Efirayimu juuɔ ni, na giin di ki taha Manase wogo ki na, ¹⁸ na wu to wu pye: «Mume ya Baa? We w'a le, ma kanige keje ki taha wee wogo ki ni.»

¹⁹ Ga a tofɔ wu li she, na jo: «Ne li ce, na ja, ne li ce. We be na ba bye shi wa, wu be na ba bye sipyigbo wa, ga wu cuun wu na ba bye sipyigbo na toro wu taan, shi nɛhemɛ be na foro wu tirige sheen pu ni.»

²⁰ A wu duba pye pu mu kee caɔa ke, na jo: «Izirayeli nagoo pu na ba yi meye luu na daga na pu duba wu pyi. Pu na ba yu: «Kile wu ma pye ba Efirayimu ni Manase je we!» Mu na w'a pye na Efirayimu yaha Manase jaha na.

* 48:7 Betilexhemu kori wu je na buuri puga.

²¹ Lee kadugo na a Izirayeli di Yusufu pye: «Li wii, ne na ba xhu! Ga Kile na gori ni yi ni, na ba yi kuroᅇo sanha ma she yaha yi sefelee pu wo fiige ki ni. ²² N'a da ba la fara ma wo cen taa li na, lee di bele ma cebooloo pu wogoo ki na. Sisemu koomo pemu ne sho Amori shi sheen pu na, na ᅇmopara le ni na sindaa ki baraga ni ge, ne pee kan ma mu.»

Yakuba ya nibaᅇa keree jo wu jalaa pu shizhaa na

49 ¹ Ayiwa a Yakuba di ba wu jalaa pu yiri na pu pye: «Yi pa binne na taan, di yi nibaᅇa keree jo yi mu.

² «Yi pa binne, y'i nuwegee shan
Yakuba jalaa!
Yi pa logo yi to Izirayeli wu ᅇo na!

³ «Uruben, mu wu ᅇe ne jashiime we,
Mu wu ᅇe ne fanha ke
ni na baraga ki ᅇokoonro,
Ma wa pusamaa naha na baraga ni
na ᅇe pu naha na sefeere ni.

⁴ Ma fanha k'a ᅇehe ba lofomo ᅇe we,
mu da ba bye nige nahagbaa li na we.
Bani mu ya dugi ma to wu kajaᅇa ki na,
mu ya dugi ne kajaᅇa ki na, na ki noho.

⁵ «Sipyinumoo pu ᅇe Simijo ni Levi,
Pu ᅇmoparaa k'a kakara pyi.

⁶ Ne zo wu wa ni pu ni pu woni wu na we.
ne zo wu ya binnee ni pu ni pu pinnere na we!
Bani pu loyire wuu ya sipyii gbo,
na nupehee toyo kavaan kon
pu wo nidaan funjo ni.

⁷ Pu wo loyire l'a laᅇi no pu na,
bani pu kafugo k'a pele toro.
Pu kafugo k'a laᅇi,
bani pu ya ᅇuᅇo naari we!
Ne na ba pu waagi laha puye na
Yakuba nagoo pu niᅇe ni,
Ne na ba pu caaga
Izirayeli nagoo pu te ni.

- 8 «Zhuda, mu ma cebooloo p'a da ba sɔni.
 Ma keŋe na ba bye ma pɛen gaŋa ni,
 Ma to jalaa na ba nuguro sinni ma fɛe ni.
- 9 Zhuda ŋe ba cɛnripige ŋe wɛ,
 Na ja, xaara taconɔ ni mu ya yiri!
 Mu ya nuguro sin, na sinne ba cɛnri ŋe wɛ,
 Ba cɛnrizhɔ ŋe wɛ, jɔɔɔ di da ba mu yirige wɛ?
- 10 Fanha publiin li na ba gori Zhuda keŋe ni,
 Nuŋɔfɛere ti be na ba gori wu puga.
 Lee na gori mu fo yi kafɔɔ wuyɛ pyaa cabaŋa na,
 shi wu beeri na ba wemu pele ge.
- 11 Wu na ba wu kafaŋa ki puu ɛezen tige na,
 na wu kafabige ki puu ɛezen tige nijenɛ ka na.
 Wu na ba wu fɛŋa ki jii duven ni,
 na wu fadeboronɔ ki jii ɛezen loho ni.
- 12 Wu ŋii ki na ba ŋaŋa duven na,
 na wu ganhaa ki fiinɛ nujirime na.
- 13 «Zabulon na ba diin suumɔ loho ŋɔ na.
 Loho kɔɔɔɔ yi tayerege
 ki na ba bye wu tateenge.
 Wu tehenɛ na ba gari
 fo Sidon yiri.
- 14 «Isakari ŋe
 ba kafaŋa baraga wogo ŋe wɛ.
 Yatɔɔgbaha kemu ya kuuri ŋɔ
 ni kasɔɔɔɔ shuun ni ge,
 kee ni w'a shuun.
- 15 W'a li ŋa na wu tashonɔ k'a ŋɔ,
 fiige ki be d'a taan ge,
 a wu wu kapaŋa duuri le tuguro nɔho ni,
 na guu bulooro kapyenɛe ki mu.
- 16 «Dan na ba kiiri kon wu wo sipyii pu na,
 Ba Izirayeli gbaweye yisaya ŋe wɛ.
- 17 Dan ŋe wɔ koo ŋɔ na,
 matɔn wu ŋe wii koo ni.
 Na shonɔɔ nɔni yi nidavenɛe na,
 fo na yi dugivee shaan na jari.

18 «Tehene Baa Kile,
mu wo juwuuro te ne w'a zigee!

19 «Ŋmɔparaa fɛɛ na ba gburogi Gadi feni,
Ga w'a gburogi pu feni,
na nɔri pu na.

20 «Azɛri na ba bye yaligee kafɔɔ,
Saannaa yalijɛɛ na ba daa wu mu.

21 «Nɛfitali jɛ sɔ
wemu wu jɛ wuyɛ mu ge.
Kayetanya na ba fɔro wu jɔ ni.

22 «Yusufu jɛ tiseɛ wo geɛ.
Tiseɛ wo geɛ kemu ki jɛ
lobulowii jɔ na ge.

Ki geye y'a yɔri dugi
kasɔɔgɔ jɔjɔ na.

23 Sindaaya fɛɛ
p'a wu kanha xuuni.

P'a taha yaha wu feni
ni pu ŋmaya yi ni,
na wu ŋmuu.

24 Ga w'a wu wo sindaa
ki co jɔ.

Wu keye y'a fanha ta
Yakuba wo Se beɛri fɔɔ
wu wo keɛ ki baraga ni.

Mu w'a pye yatɔɔnahama we,
Izirayeli wo faakagerɛ ke.

25 Ma to wu wo Kile wu baraga ni,
wee wemu wu jɛ ma tɛgɛvɔɔ ge,
Se Beɛri Fɔɔ wu baraga ni,
wee wemu na ba baraga le ma ni ge.

Wu na ba fugba we ni
jɔjɛ ki wo baraga ki tirige ma na,

Wu na ba baraga le cɛɛ pu ni,
na sege faha pu mu.

Wu na ba baraga le yapɔɔjɔ yi ni,

na yi nehe.

²⁶ Ma to wu duba
 wu fanha ya nehe,
 na toro ne wo sefelee pu wo wu na,
 fo na toro tene baa faaboboyi be taan,
 Wee duba we
 wu tigi Yusufu na.
 Yusufu wemu
 wu ne wu cebooloo pu wo saan ge,
 we duba we wu tigi
 wu pidii li ni.

²⁷ «Benzhame ne yacoŋo
 kemu ya xaara sheengi ge,
 Wu ma wu xaara co jiwogoo na, na xha.
 Yakoŋo ki ba no, w'a tisara taa taa.»

²⁸ Pee pu wa Izirayeli wo gbaweye ke ni shuun (12) we. Nibaŋa keree kiimu w'a jo pu mu ge, kee ki wa kiiri. Wemu ni duba wemu ya yaa ge, a wu wee pye weefoo mu.

Yakuba xu keree

²⁹ Ayiwa, lee kadugo na a Yakuba di te tuduro te kan pu mu na jo: «Ne wa gaaji di zhe binne ni na sefelee pu ni. Yi na ba she na juŋo ŋmohoo na tii pu taan, Xheti shi sheen Efiron wo faaga wege ki ni. ³⁰ Kee faaga wege ki wa Makipela wo kereye yi ni Mamure jahatiime pu ni Kana fiige ki ni. Ibirayima bi yee kereye ye ni yi faaga wege ki sho Xheti shi sheen Efiron mu na pye xuu talenge.* ³¹ Wa, Ibirayima ni wu sho Sara juyo wa ŋmohoo, wa Ishaaga ni wu sho Erebeke be juyo wa ŋmohoo, wa ne Leya be juŋo ŋmohoo.* ³² Yee Kereye yi wo faaga wege ki beeri ya sho Xheti wo shi sheen pu mu.»

³³ Ayiwa, ba Yakuba ya tee tuduro ti kan xo wu jalaa pu mu we, na wu toyo yi durugo kajaŋa ki na, na sinne, na xhu na she binne ni wu sefee pu ni.

* 49:30 Zhenezi 23:3-18

* 49:31 Zhenezi 23:19 ; 25:9 ; 35:29

Yakuba kpɔn pu keree

50¹ A Yusufu di buri wu to wu nixhugo ki ɲuɲɔ ni, na ɲɔɔɲɔɲɔ fo kan wu mu, na ganha na mɛɛ suu. ² A Yusufu di wu wo webyii pu pye na pu wu to wu nixhugo ki gbegele ni nugo kɔn kɔn yaara ni. A webyii p'i Izirayeli gbo wo wu gbegele ni nugo kɔn kɔn yaara ti ni. ³ A webyii p'i cabyaa kelee shishɛɛɛ (40) pye wee labye we na, bani pu bu jo p'i gbo gbegele ni nugo kɔn kɔn yaara ni, cabyaa kelee shishɛɛɛ (40) pu ma bye wee labye wu na. A Misira sheen di yamehɛɛ su gbo wu na fo cabyaa kelee gbarashuun (70).

⁴ Ayiwa, ba gbo wu yamehɛɛ ki caya y'a fa wɛ, a Yusufu di Farawɔn puga sheen pu pye: «Ne kaa bu da l'a taan yi mu, n'a yi ɲɛɛri jo yi she yi jo Farawɔn mu na: ⁵ «Na nɛ to wu yaha ɲii na, w'a nɛ pye nɛ kaa wu mu, na wee ga xhu, na wee ya faɲa kemu gbegele yaha Kana fiige ki ni ge, na di zhe wu ɲuɲɔ ɲmɔhɔ wà.» N'a ma ɲɛɛri na yaha di she na to wu nixhugo ki le wà, di na guri ba.» ⁶ A Farawɔn di jo: «Yiri, m'a she ma to wu ɲuɲɔ ɲmɔhɔ ma na jo ba m'a kàa wu mu wɛ.»

⁷ A Yusufu di yiri na she wu to wu ɲuɲɔ ɲmɔhɔ. A Farawɔn wo kapyeyyii pu bɛɛri, ni Misira fiige ki nɔhɔlee pu bɛɛri di binne kari ni wu ni. ⁸ A Yusufu puga sheen pu bɛɛri ni wu jahafɛɛ pee, ni wu to wu puga sheen pu bɛɛri di gari wà. Sipyaa bɛ ya kori Gosheni koomɔ pu ni wɛ, fo nɔhɔpiire te, ni yatɔɔpya we, ni niiye yi yɛ. ⁹ Shɔnyɔ wotoriyo ni shɔnyɔ fɛɛ bɛ bye ni pu ni. Sipyii piimu p'a kari ni Yusufu ni ge, pu bi sii ɲɛhe xuuni.

¹⁰ Ba p'a she nɔ Atadi wo shuu li na, Zhuruden gba wu kɔn-ma-ɲɛɛɛɛ pu ni wɛ, a p'i sii yamegeye wà wà fo xuuni. A Yusufu di wu to wu kpɔn pu le wà na ta cabyaa gbarashuun. ¹¹ Kana sheen piimu bye wà ge, ba pee ya pee kpɔn pu ɲa mu wɛ, na jo: «Pe kpɔn pe wa da da see wo Misira sheen mu de!» Lee na p'a wee xuu wu mege le na «Abeli-Misirayimu*». Wee xuu wu wa Zhuruden gba wu kɔn-ma-ɲɛɛɛɛ pu ni. ¹² Yakuba bi yemu jo wu jalaa pu mu ge, a p'i lee koo ɲaari. ¹³ A p'i gbo wu lɔ kari Kana fiige ki ni, na she wu ɲuɲɔ ɲmɔhɔ wà Makipela kɛɛɛɛ yi wo faaga wege ki ni, Mamure nahatiime pu ni. Ibirayima wu bi kee faga wege ke ni yee kɛɛɛɛ yi shɔ Xheti shi sheen Efiron mu na pye wu wo xuu taleɲɛ.* ¹⁴ Ba Yusufu ya wu to wu le xɔ wɛ, na guri pa Misira ni, wu ni wu cebooloo pee, ni piimu bɛɛri pu bi kari ni wu ni wu to wu taleɲɛ ni ge.

¹⁵ Ayiwa, ba Yusufu cebooloo p'a li ɲa na pee to w'a xu wɛ, a p'i puyɛ pye: «La wa la ni Yusufu na ba wèe kɔ, wèe ya kakuuɲɔɲɔ kiimu pye wu na ge, na kee bɛɛri foo tɔ wèe mu.» ¹⁶ A p'i tuduro yaha she yi jo Yusufu mu

* 50:11 Abeli Misirayimu kóri wu ɲɛ na Misira sheen wo kpɔn nigbo pu keree.

* 50:13 Kapyegeɛ 7:16 wu wii.

na: «Sani wu xu ge, ma to w'a bi jo ¹⁷ na wèe pu jo ni ma ni, wù ma jèeri na ma wù kakuuṅṅ kee ni wu xake wu yafa wù mu, bani kakuuṅṅ wèe ya pye ma na. Wèe wa ma jèeri nime jo ma ma to wu wo Kile wu kapyebyii pu xake wu yafa pu mu.» Ba Yusufu ya yee logo wε, na mεε su. ¹⁸ Lee kadugo na a wu cebooloo puyε pyaa di ba she wu mu, na she nuguro sin wu fεε ni, na jo: «Wèe piiri ma tàan, ma buloo pee!» ¹⁹ A Yusufu di pu pye: «Yi ganha bu fya wε, ta Kile nε jε ya? ²⁰ Yee bi giin y'i kakuuṅṅ pye na na, ga a Kile di li jeri pye kasaana, kṅnhṅ lemu l'a byi mε nijaa ge, lee jṅ di fa. Lee jε ma sipyii nijehemεε shṅ xu na. ²¹ Nime, yi ganha ba fyagi wε, nε na ba jṅṅ le yee tàan, yi ni yi puga sheen pu bεeri.» A Yusufu di pu logoo jṅṅ mu lee jṅṅegana li na, na jozaama jo ni pu ni.

Yusufu xu keree

²² A Yusufu ni wu to wu kpuun l'i gori Misira fiige ki ni. A Yusufu shi wu bye yee xhuu nigin ni ke (110). ²³ A Yusufu di ba wu ja Efirayimu wo nagoo ja, na Efirayimu wo jabiye yi be ja. Manase ja Makiri be wo jalaa ya taha Yusufu tṅṅṅ na.

²⁴ A Yusufu di ba wu cebooloo pu pye caṅa ka na: «N'a da ba xu. Ga, Kile na ba foro yee na sεε na, na yee yeege ke fiige ke ni na kari fiige katii ni, wu bi kàa na kemu wo jṅmεε lṅ Ibirayima, ni Ishaaga ni Yakuba mu ge.» ²⁵ A wu Izirayeli nagoo pu pye p'a kàa wu mu, na jo: «Kile ga ba foro yi na tuun wemu ni, yi da gaṅṅ ni na kaciiye yi ni.»

²⁶ A Yusufu di xhu na wu shi wu yaha yee xhuu nigin ni ke (110) na. A p'i wu gbo wo wu gbegele ni nugo kṅn kṅn yaara ta ni, na wu le xulenṅ ka ni Misira fiige ki ni.